

ЧОМУ В УКРАЇНУ НЕ ПУСКАЮТЬ
ЗАХІДНИХ ПОЛІТОЛОГІВ

ЯК ДОНЕЦЬКІ
ПОГЛИНАЮТЬ ГАЛИЧИНУ

РЕЙТИНГ ПРОФЕСІЙ
ДЛЯ МОЛОДИХ ФАХІВЦІВ

Тиждень
український www.ut.net.ua

АНДРЕ ГЛЮКСМАН
ПРО ЗАГРОЗИ
З БОКУ ІМПЕРІЇ, ЩО
ВІДРОДЖУЄТЬСЯ

№ 27 (140), 2 – 8 ЛИПНЯ 2010 р.

НОВИЙ СВІТОВИЙ ПОРЯДОК

Користуючись пасивністю
США і ЄС, Росія захоплює
нові території

З 2 по 8 липня чекаємо Вас на таких заходах у Книгарнях «Є»

К Н И Г А Р Н Я

◆ У Києві

Книгарня на вул. Лисенка, 3:

6 липня о 16.00 – прес-конференція з нагоди фестивалю «Мазепа-фест».

◆ В Івано-Франківську (вул. Незалежності, 31):

3, 6, 8 липня о 14.00 – програма громадської організації «Школа лідерів» «ЛІТО – ДІТЯМ 2010»: тренінги, творчі завдання.

◆ У Харкові (вул. Сумська, 3):

6 липня о 18.00 – засідання культурно-мовного центру «Апостроф» за участю поета-гумориста Анатолія Перерви.
Тема: «Поезія Слобожанщини».

Інформаційний партнер

Із повним переліком заходів та його можливими змінами Ви можете
ознайомитися в Книгарні «Є» у вашому місті та на сайті book-ye.com.ua

Юрій Макарів
про
супердержави

Фото
тижня
Падіння
ідолів

4

8

Облава на шпигунів
Російські спецслужби
так активізувалися
на Заході, що їх
там уже вважають
гіршими
за терористів

10

ВПРИТУЛ

Газова пастка
для Тимошенко
Як виглядала
оборудка зі
скандальними
11 млрд м³ газу

14

Приручити
галичан
Як донецькі
захоплюють
Львівщину

16

Наказано
«Не пущать!»
Хто давав команду
не пускати в Україну
німецького політолога
Ніко Ланге

18

Зміна полярності
Як змінювалася геополітична
архітектура світу після
російсько-американського
«перезавантаження»

20

Едвард
Лукас:
хто зрадив
Східну
Європу

22

Киргизька криза та
російська дилема
Демографічна яма
змушує Росію агре-
сивніше відновлювати
сфери впливу

26

Німецьке питання
Чому Німеччина не
проминяє домінування
в Європейському Союзі
на союз із Росією

28

Марія
Пшеломець:
чому Польща
вже не
тягнутиме
Україну
до Європи

30

Туреччино,
quo vadis?
Один із ключових
гравців близькосхідного
регіону розривається
між Заходом
та Сходом

32

«Первородство»
за газову юшку
Навіщо українська
влада з власної
волі відмовляється
від регіонального
лідерства

34

Володимир
Лановий
про зовнішню
недополітику
влади

38

Революція назавжди
Французький філософ
Андре Глюксман про
глобальну перманентну
демократичну революцію
і про те, чому Росія не хоче
незалежності України

40

Інформатика
в зошитах
Чому гальмується
програма модер-
нізації українських
шкіл

44

Перша робота
Рейтинг
найперспективніших
професій для
молодих фахівців

46

Перехитрувати
хитрішого
Що похитнуло єдність
Сталіна і Гітлера

48

Академік
Пам'яті видатного
українського
історика Ярослава
Ісаєвича

52

Пробити асфальт
Як поряд із марзматичними
ініціативами запорізьких
сталіністів розвивається
молодіжна українська
культура

56

Вахтанг
Кіпіані
про
філософію
правди

59

Відгуки/анонси
Вистави, фільми,
виставки, книжки,
записи

60

Біблійні землі
Йорданія: східна
екзотика та західний
прагматизм

62

Кілька слів
від журналістів
Тижня

66

Обкладинка

Малюнок:
Андрій Ермоленко

Життя
має сенс!

ПЕРЕДПЛАТИТЬ ТА ОТРИМУЙТЕ
ЩОП'ЯТНИЦІ
передплатний індекс – 99319

Візиту держсекретаря присвячується

Автор:
Юрій
Макаров

«Американці господарювали в Україні п'ять років, тепер час указати їм своє місце», – приблизно так узагальнив новий етап міжнародних відносин України один мій знайомий, який чи то справді допомагає чинній адміністрації визначати зовнішньополітичні пріоритети, чи то просто хоче, щоб інші так вважали.

Насправді я не хотів би зупинятися на антизахідних фобіях частини вітчизняного політикуму, бо вони – це аж ніяк не новина. Частково це рецидив радянської свідомості, яка може піти в минуле тільки разом із її носіями, частково підлітковий, суто фрейдистський комплекс перед культурою технологій та стосунків, геть не сумісною з «пацанськими поняттями» вчорашніх знедолених дітей індустріальної слобідки. Розмовляти з такими людьми на рівні аргументів байдуже. Вони щиро переконані, що дружина попереднього президента – агент ЦРУ, з допомогою якої посольство США передавало їй чоловікові вказівки з Вашингтона, й будь-які спроби з'ясувати, що ж такого цінного отримала в результаті Америка, здебільшого відразу наштовхуються на агресію.

Проблема не в них, а, навпаки, в самій Америці, яка послідовно демонструє, що втомилася захищати у всьому світі не лише чужі права, а й навіть власні інтереси. Американські дипломати можуть не помічати очевидних фактів нехтування нашим, українським законом (зрештою, це їхня справа, що помічати, а що ні) й скільки завгодно загрозово супити брови у відповідь на інші, менш очевидні факти. Ані те, ані інше не матиме жодних наслідків. Ті, хто ознайомлений

зі звичаями тієї ж таки слобідки, добре знають: 90% бійок виграються ще до першого фізичного контакту, на стадії погляду очі-в-очі. Якщо за загрозовим поглядом є справжня рішучість, справжня воля взяти гору, противник негайно це відчує і навпаки. Нині цю рішучість американці втратили.

Мої друзі, що переїхали за океан в останні двадцять років і, за відомим психологічним правилом, зробилися там більшими роялістами, ніж сам король, пояснюють трансформацію просто й по-своєму переконливо. Надто вже багато справ у самій Америці. Надто недолугими й часто-густо непередбачуваними були дії попередньої адміністрації. Час зосередитися на домашніх справах, залишивши під контролем кілька точок впливу:

Ірак, оскільки вже загрузили, Афганістан... ну й, власне, все. Решта світу хай сама собі дає раду.

По-людськи це цілком зрозуміло: є банківська та іпотечна криза, є реформа медицини, скільки можна рятувати світ? Є лише одне запевнення. Навіть люди, далекі від ідеалізації дядька Сема, усвідомлюють, що без американської присутності в різних регіонах планети, а подекуди й прямого втручання (можливо, не зовсім бездоганного з погляду міжнародного права) не було б Кореї, що виробляє автомобілі, холодильники й комп'ютери, а була б зовсім інша, одна Корея любого керівника Кім Чен Іра. І давно не було б держави Ізраїль, а була б кривава баня за участю сусідніх арабських країн за право контролю над святою горою, місцем вознесіння Пророка. І навіть, можливо, червоні прапори вже давно майорили б аж до Гібралтару, а немінучий так чи так крах комунізму супроводжувався б значно більшими потрясіннями. Це зовсім не щитання політичних симпатій, а меланхолійна констатація світоустрою.

Значення Сполучених Штатів упродовж останніх післявоєнних років не в тому, що вони служили «світовим жандармом», а й були противагою комуністичної імперії, яка – ось це вже напевно – не переймалася моральними ваганнями щодо чужого суверенітету й прав людини.

Ну так концепція помінялася. Імперії нібито немає – нібито... Тільки природа не терпить порожнечі. Уся міжнародна конструкція донедавна була розрахована на наявність центру сили, без якої деякі інші, нібито значно слабші, фігури почуваються вільніше й починають

**ДОНЕДАВНА МІЖНАРОДНА
КОНСТРУКЦІЯ БУЛА
РОЗРАХОВАНА НА
НАЯВНІСТЬ ЦЕНТРУ СИЛИ,
БЕЗ ЯКОЇ ІНШІ, СЛАБШІ
ФІГУРИ ПОЧИНАЮТЬ
ЗНАДТО ПРО СЕБЕ ДУМАТИ**

знадто про себе думати. Майструвати маленьку ісламську бомбочку, відправляти гуманітарні вантажі в супроводі бригади шибеників, відкушувати третину території сусіда. Бо хтось забув чи не знав мудрості одного європейця: ти назавжди береш на себе відповідальність за тих, кого приручив.

Взагалі-то для моєї країни було б краще ні від кого не залежати, ні на кого не орієнтуватися, а зосередитися на розгрібанні внутрішніх проблем. Проте якщо у світі досі є супердержави, безпечніше орієнтуватися на ту, що від тебе далі. Хоча б так. ■

Продовження теми на стор. 20

Хорватія

Здійсни свої мрії...

Льв. ДСТУ АВ №467/07 від 03.04.09

☎ (044) 39 39 330
☎ 0 800 501 46 40
Безкоштовно по Україні

www.karyatour.com.ua

Шукайте нас
в соціальних мережах

В КОНТАКТЕ та **facebook**

Киянка

Пропоную почати протидію «семиноженко-табачнико-толочківської і т.д.» ідеї фальсифікації української історії на рівні своєї сім'ї та друзів. Кожен із нас має власну родинну історію, хоча б починаючи з діда, прадіда, яку ми зобов'язані розказувати своїм дітям і внукам, тоді вони будуть «озброєні» проти будь-яких маніпуляторів. Мені, наприклад, правдиву історію розказувала бабуся про розкулачення моїх прадідів і прабабів, про Голодомор, про II Світову війну, мама і тато – про те, як їх заганяли на так звані комсомольські будівництва. Все це я розказую своїм дітям, які пишуться, що є українцями, а тому впевнена, що цю пам'ять вони передадуть своїм нащадкам.

автохонний абориген

демократія начебто добра штука, але в нашому випадку вона привела до влади голосуваням ці антиукраїнські сили. і голосували правнуки та праправнуки «асвібідтелей» і партноменклатури, русифіковані вже напівукраїнці і несвідома проагітована російським ТВ молодь. тому Янучарин робить те, що не зробив Ющ- він зміцнює свою бандократію на противагу націократії.

щеРус

Янукович і наближені незабаром (не доведи, Господи) згадають і прагнуть виконати досі, здається, не скасований наказ № 0078-42 від 22.06.1944, підписаний Берією та Жуковим, про виселення всіх(!) українців до Сибіру та Казахстану.

Віктор, Одеса

Хочеться поговорити з автором. Ні, факти викладені правильно, а ось висновки, на

Найбільш дискусійні матеріали № 25-26, 25 червня – 1 липня 2010 року

Як фальсифікували історію
Хроніка подій з 1659 року

Бої за історію
Анатолій Сокирко про виклики, які зараз стоять перед українськими істориками

Залежна від політиків
Про історичну політику України

Міліція, що нас єднає
Світлина з акції протесту проти свавілля міліції

Свої зауваги та коментарі до статей ви можете залишати в блозі *Тижня* – livejournal.com та на нашому сайті www.ut.net.ua

мою думку, хибні. Не можна у всьому звинувачувати істориків, на мою думку, журналісти та ЗМІ вивувати більше. За невеликим винятком ніхто не друкує та не показує нічого з нашої історії. Не можу сказати, що нічого не пишеться чи не знімається, ба навіть показують. Недавно переглядаючи програму телепередач, побачив там фільм «Війна. Український рахунок», але коли – о 3-ї години ночі. Хто бачив фільми Олеся Янчука, такі як «Голод», «Владика Андрей», «Залізна сотня», по ТБ чи в кіно? Зате на кожному каналі в прайм-тайм псевдоісторичний російський мотлох. Про що можна говорити, коли влада підтримує провокаційні, антиісторичні, антиукраїнські виставки Колісниченка.

ще живий
вибачте, але невже «бої за історію» повинні стосуватися лише істориків? зараз, при вільному доступі до інформації, просто соромно сліпо вірити лише одному з джерел...навіть якщо це шкільний підручник.

Заяложений кожух

Навіщо громаді знати про етнічні чистки за участю УПА, якщо громада ще не читала синтетичної, цілісної історії цієї УПА? Не варто вивирвати подію із загального контексту, коли контекст ще не оприлюднений. І взагалі, вести мову про історію в країні, яка коїть до Гондурасу, – значить ще більше маргіналізуватися. Економікою треба займатися.

Пусьма

з позицій «україноцентризму». Уже є один в Москві україноцентрист. За росій-

ські гроші існує, як приклад «сучасного українського історика». Не буду прізвиська його називати. Приклади його україноцентризму – це неандертальці-кроманьйонці у вишиванках, етруски-українці, Христос-галичанин. Уже писали історії «центричні»... результат – дві світові війни. Елементарно доступ до архівів хай знову відкриють. І не лише особонаближеним придворним дипломованим історикам. Кожен бажаючий, як у цивілізованих країнах, мав би право в архіві шукати інформацію, яка його цікавить, і вільно про знайдене сказати чи написати. Це свобода доступу до інформації і свобода слова. А в нас напіввідкритість і породжує напівправду, що гірша від брехні, до якої і президенти вдаються.

щеРус

Ну так, перепрошую на слові, Табачник прямо заявив: Україна, як правонаступниця совєтської України, повинна мати «совєтську» (читай – рабську?) історію.

макеевський

«Историю пишут победители» (Современный российский писатель Вацлав Михальский)

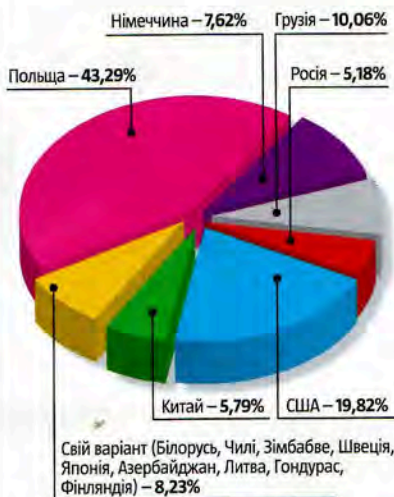
Киянка

Українська історія – це те, що написали і напишуть незаангажовані історики, незалежно від їхньої національності, з позицій «україноцентризму», коли Україна, її територія та народи, що її населяли в різний час, розглядаються не як об'єкт у васальній залежності від різних суверенів (імперій), а як реальний суб'єкт історичного процесу з активними державотворчими устремліннями, що тривали не одну сотню років з успіхами та поразками, але таки увінчалися перемогою, завдяки якій ми маємо власну державу – незалежну Україну. Саме з таких позицій має, на мою думку, викладатися історія в школах і ВНЗ, тоді ми зможемо виховати справжніх патріотів України, позбавлених комплексів «малоросів» та манкуртів, якими страждає нинішня політична та бізнесова «еліта».

Орфографія дописувачів зберігається

ОПИТУВАННЯ ТИЖНЯ WWW.UT.NET.UA

Хто має бути найкращим другом України в геополітиці

Усього в опитуванні станом на 30 червня взяла участь 328 людей

Лана

В Україні друзями мають бути всі. Але найвпливовіша держава у світі на цей час США, тому вона має бути найпершим другом нашим. У США живуть багато українців, які шанують свою націю і бережуть її коріння, коли в інших країнах вони асимілюються. Тому я за дружбу зі США.

Емма

Польща. Наш довголітній «адвокат» у Європі. Країна, з якою у нас багато спільного і на яку ми можемо рівнятися.

СШН

Грузинські друзі – непогано. Польща історично була не проти відхапати скільки можна від України. Німці – несхожа мова, ще можна запозичити порядку, не завадить.

Китай – давно друзі всього світу)). США – та сама імперія, тільки далеко. Росія, хто з нею хоче дружити хіба що самі росіяни.

зі Львова

Німеччина, а ще Велика Британія, Італія і Франція – в загальному мати геополітичну дружбу саме з цими західноєвропейськими державами (або хоча б із деякими з них) буде найвигіднішим для нашої держави.

Володимир

Кращим другом України повинна бути Україна, інакше жоден інший друг не допоможе.

Олег

США. Вони сильні й знаходяться далеко. «Дружба» поляків нічим не відрізняється від монголо-московської, тому дивно бачити такі результати голосування.

Українець

Українськими союзниками можуть (і мають) бути Польща, Латвія, Естонія, Литва. Ці держави пам'ятають як «дружні» обійми Москви, так і «справедливість» Європи. Усім іншим на Україну накласти! Більше того, впливовим державам, як Німеччина, Франція, Італія, Британія та США, конфлікт України з Росією вигідний! Це дискредитує Росію і частково ізолює її від цивілізованого світу. Росії цей конфлікт вигідний також. Завжди можна звинуватити українців у своїх проблемах і задовольнити патологічне бажання росіян щодо насилля над іншими націями (імперські амбіції), не кажучи вже про шалені «відкати» і кошти, які

Росія щороку виводить з економіки України.

Олександр, Київ

Дружба повинна починатися з тими, до кого ми хочемо йти і на кого хочемо бути схожими. В першу чергу це Європа. Польща давно взяла курс недоторканності України. Йй вигідно не ставити претензії, які колись були щодо територіальної спадщини. Не займаємо Україну – далі Росія. Німеччина як взірець дисциплінарної і наукової еліти повинна стати надійним партнером. Але загравання до Росії робить її просто ворогом. Великобританія як центр фінансового благополуччя Європи надзвичайно важливий партнер. Дружити із Великобританією – має багато зв'язків.. А москалія.. Та її скоро не буде.. Ну хіба що до Уралу.. І товарооборот до лампочки. Просто наші товари ніхто не хоче брати, бо рівняємося до росії...

Мирослав из Донецка

Дружить, однозначно, нужно с Россией. Нас слышало много связывает. Но дружить нужно так, как она дружит с нами! Россия поет про любовь к Украине, эксплуатирует ее экономически, а до независимости и в войнах, сеет межнациональную, межэтническую, языковую, межконфессиональную, политическую, межрегиональную вражду, систематически дискредитирует ее перед другими странами, сеет свою агентуру во всех украинских обществах, партиях и организациях, тихо и качественно истребляет украинскую элиту, ассимилирует и деморализует нацию. Как говорят, против лома нет приема, разве что еще один лом!

Тиждень
Український тижень

№27 (140) 2–8.07.2010 р.
Засновник ЕСЕМ Медіа ІмбХ
Видавець ТОВ «Український Тижень»
Головний редактор Сергій Литвиненко
Заступник головного редактора
Наталія Васютин
Оглядач Юрій Макаров
Редактори Анатолій Астаф'єв,
Жанна Без'ятчук, Вікторія Герасимчук,
Дмитро Губенко, В'ячеслав Дарпінянц, Роман
Кабачій, Ігор Кручик, Андрій Лаврик,
Мар'яна Олішник, Наталія Петринська

Журналісти Богдан Буткевич, Інна Завгородня,
Валентина Кузик, Аліна Пастухова,
Дмитро Рафаель, Олена Чекан
Відповідальний секретар Віталій Столига
Арт-директор Андрій Ермоленко
Дизайнери Ганна Єрмакова,
Тимофій Молодчиков
Художник Павло Ніц
Більд-редакція Олександр Чекмен'єв,
Валентина Бутенко
Фотограф Андрій Ломакін
Кольорокоректор Олена Шовкопляс
Літературні редактори Олександр Григор'єв,
Лариса Міщенко

Коректори Марина Петрова, Ірина Павленко
Контент-редактор сайту Таня Овчар
Генеральний директор Микола Шейко
Фінансовий директор Андрій Решетник
Директор зі збуту Олександр Грищенко
В.о. директора з реклами Андреева Олена
e-mail: andreeva@ut.net.ua
тел.: 067 407-10-89
Відділ промо та маркетингу Ганна Кашеїда
Голова редакційної ради Роман Цуприк
Видається з 2.11.2007 р.
Свідоцтво про державну реєстрацію
КВ №13005-1889Р від 13.08.2007 р.
Адреса для листування 03067, Київ, а/с №2

Адреса редакції та видавця
03067, Київ, Машинобудівна, 37
E-mail: office@ut.net.ua
Тел.: (044) 351-13-00
Друк ТОВ «НОВИЙ ДРУК»,
Київ, вул. Магітогорська, 1
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК №1447 від 28.07.2003 р.
№ зам. 104997
Наклад 31 100
Номер підписано до друку 30.06.2010 р.
Виходить щоп'ятниці.
Розповсюджується в роздрібній торгівлі
та за передплатою.
Ціна договірна. Передплатний індекс 99319

© Український тижень. Редакція залишає за собою право на літредугування надісланих матеріалів без узгодження з автором. Рукописи не повертаються й не рецензуються. Редакція може не поділяти думку авторів. За зміст рекламних матеріалів та листів, надісланих читачами, редакція відповідальності не несе

Матеріали, позначені літерою «Р»,
під рубрикою «Трибуна» та на сірому тлі,
публікуються на комерційній основі

Повалення ідолів

На батьківщині Іосіфа Сталіна, в грузинському місті Горі, демонтовано пам'ятник радянському вождю. Монумент, що височів на центральній площі міста, планують перенести до Музею російської окупації, а на його місці встановити пам'ятник загиблим під час російсько-грузинської війни 2008 року. Саме Горі тоді зазнало найбільших бомбардувань цивільних об'єктів. Після демонтажу монумента вождя в Горі аналогічна доля спіткала його копію в місті Ткібулі, що на заході Грузії. Тут потребу повалення пам'ятника аргументували загальною реконструкцією центра міста. Прикметно, що раніше грузини противилися демонтажу монументів свого всесвітньо відомого земляка, однак після війни 2008 року їхнє ставлення до червоного тирана різко змінилося.

Допоки Грузія позбувається кам'яних ідолів на своїй території, комуністи Запоріжжя оберігають установлений ними 6 травня бюст вождю з допомогою спеціально найнятої охорони. Бюст уже кілька разів намагалися облили фарбою. Однак Сталіну більше загрожують не вуличні хулігани, а перевірки щодо наявності документації на нього, ініційовані місцевими активістами ВО «Свобода». Перевірки вже засвідчили, що з міською владою встановлення бюста не було узгоджено, а також що на нього відсутні будь-які проектні документи. Окрім того, з'ясувалося, що без узгодження з відповідними управліннями міста запорізькі комуністи реконструювали приміщення свого обкому партії та добудували до нього третій поверх.

Фото: REUTERS

24 червня

Розпочалися акції протесту та всеукраїнський збір підписів проти Податкового кодексу уряду

25 червня

Румунські противники зменшення зарплат держслужбовцям намагалися взяти штурмом президентський палац

26 червня

Керівника українського офісу Фонду Конрада Аденауера Ніко Ланге затримали в аеропорту «Бориспіль»

Облава на шпигунів

GAME OVER. Підозрювані у шпигунстві постали перед судом у Нью-Йорку (зліва направо: Анна Чепмен, Вікі Пелаез, Річард Мерфі, Синтія Мерфі та Хуан Лазаро)

Російські спецслужби так активізувалися на Заході, що їх там уже вважають гіршими за терористів

Автор: Дмитро Губенко

28 червня американське Міністерство юстиції оголосило про затримання десяти осіб, підозрюваних у шпигунстві на користь Росії (ще одного члена групи знайшли на Кіпрі). Перші судові слухання вже відбулися, й усім затриманим було відмовлено у звільненні під заставу. Дев'ятьом із них також пред'явлено

звинувачення у відмиванні грошей. Новина стала справжнім сюрпризом, адже лише за чотири дні до того закінчився візит до США російського президента Дмитрія Медведєва, що мав стати ще одним свідченням покращення відносин між двома країнами. Натомість політика «перезавантаження» зазнала відчутного удару. Судячи з офіційних даних, скандал дуже нага-

Тиждень в історії

1 липня 1918 року

Гетьманською владою засновано український університет у Кам'янці-Подільському

2 липня 1951 року

Газета «Правда» засудила вірш Володимира Сосюри «Любіть Україну»

3 липня 1917 року

У Києві вояки Другого українського козачого полку імені Полуботка виступили із закликом проголошення незалежності України

27 червня

В Індії за підозрою в перевезенні зброї арештовано судно з 23 моряками, частина яких – українці

28 червня

У Молдові вперше відзначили День радянської окупації і встановили меморіальний камінь жертвам комуністичного режиму

29 червня

Греція паралізована – страйкують усі працівники державного сектору

30 червня

Хаос в Мадриді – бастують працівники метрополітену

дує шпигунську історію часів холодної війни. Підозрюваних підготувала російська Служба зовнішньої розвідки, що спрямувала їх у США для проникнення в політичні кола. Агенти, зокрема, збирали інформацію про те, як сприймають у Вашингтоні зовнішню політику Росії, та про іранську ядерну програму. У своїй діяльності вони використовували як надсучасні комп'ютерні технології, так і класичні методи, як-от зустрічі у парках та закопування грошей. Останнє, а також той факт, що дехто з підозрюваних жив у США під чужими іменами ще з початку 1990-х, наптовхує на думку, що агенти цілком могли бути пов'язані з російською мафією.

Користуючись «відлигою» у відносинах із Вашингтоном, Кремль останнім часом активізував діяльність своїх спецслужб на Заході. Так, нещодавно міністр внутрішніх справ Німеччини Томас де Мезьер у своїй доповіді про охорону Конституції ФРН повідомив, що промислове шпигунство, здійснюване державними органами Росії та Китаю або за їхньої підтримки, становить для Німеччини більшу небезпеку, ніж ісламський тероризм та діяльність праворадикальних або лівоекстремістських організацій. Але найвільніше російські спецслужби почувуються у постсоціалістичних країнах.

Минулого тижня чеська контррозвідка BIS заявила, що в країні зростає активність російських шпигунів, увага яких передусім спрямована на енергетичний сектор, зокрема ядерну енергетику (російський Атомстройекспорт змагається за право участі в будові двох енергоблоків на АЕС «Темелін»). BIS зауважує, що російські спецслужби особливо активізувалися в Чехії після оголошення планів розміщення в країні елементів американської системи ПРО, але навіть після їх скасування інтенсивність роботи у країні російських агентів не знижується. Росіяни явно працюють на перспективу, адже особливу увагу приділяють проникненню до інтелектуальних кіл країни – як нинішніх, так і перспективних.

Отже, затримання російських шпигунів у США може свідчити про те, що західні спецслужби нарешті схамулилися й почали протидіяти росіянам. Наскільки адміністрація Барака Обами готова відійти від політики «перезавантаження» і кинути виклик амбіціям Кремля, стане зрозуміло вже 2–3 липня, коли Україну відвідає державний секретар США Гілларі Клінтон.

Подарували ГЕС

За результатами зустрічі прем'єр-міністра України Микола Азарова з російським колегою Владіміром Путіним урядом двох країн поставлено низку завдань, які мають бути виконані протягом найближчих місяців. Зокрема, росіяни отримали поступку в питанні встановлення тарифів на транзит нафти територією України – ставку на одеському транспортному напрямку планують знизити з €6,5 до \$5,5 за тону на 100 км відстані на початку липня. А віце-прем'єр РФ Ігор Сечін підтвердив інформацію про підготовку міждержавної угоди, що передбачає входження росіян до статутно-капіталу українських гідроелектростанцій на Дніпрі з метою їх модернізації. Також підтверджено попередні домовленості щодо об'єднання авіаційних галузей колишніх братніх республік (**про наслідки для нашого авіапрому див. Тиждень, № 24/2010**).

Натомість українському бізнесу обіцяно порівняно небагато: безмитне ввезення на територію РФ 300 тис. тонн цукру 2011 року, а також гіпотетична можливість нарощування обсягів експорту м'ясо-молочної продукції (після перевірки вітчизняних виробників російськими санітарно-епідеміологічними інспекторами).

Радники Хорошковського

Верховна Рада обрала за своєю квотою чотирьох членів Національної ради з питань телебачення та радіомовлення. Ними стали представники провладної коаліції: Микола Фартушний і Євген Баранов (висуванці від Партії регіонів), Ірина Оплат (від Блоку Литвина) та Оксана Єлманова (від КПУ). Прикметно, що остання трійка не пройшла конкурс у Комітеті з питань свободи слова та інформації через процедурні порушення. Попри це, голова комітету Андрій Шевченко оголосив у парламенті, що «на вимогу трьох фракцій коаліції» на погоджувальній раді було прийнято рішення розглядати всі кандидатури, подані на конкурс. На думку опозиційних депутатів, призначення трьох членів Нацради не відповідає нормам законодавства. До того ж, за словами нунсівця Юрія Стеця, п'ятеро з восьми членів Національної ради з питань телебачення та радіомовлення лобіюють медіа-інтереси Валерія Хорошковського. «Про незалежне та демократичне радіо і телебачення можна забути», – констатував народний обранець.

ФОТО: REUTERS, ОЛЕКСАНДР ЧЕРМЕНЬОВ

4 липня 1494 року

Народився Юрій Дрогобич, український філософ, астроном, ректор Болонського університету

5 липня 1991 року

Верховною Радою України затверджено посаду Президента УРСР

Долар офіційно став національною валютою США

7 липня 1940 року

У Львові відкрито Літературний музей Івана Франка

35 947 абітурієнтів

провалили цьогорічне тестування з української мови та літератури

понад \$3 млрд

становить сума позовних вимог за 14 справами проти України, які зараз перебувають на розгляді в міжнародних судах

1,84 млн грн

вимагав мер міста Немирів (Вінницька обл.) в акціонерного підприємства за виділення 1,5 га в оренду з подальшим викупом

5 ОБЛИЧ

РАМЗАН КАДИРОВ

лякає ваххабітами

Президент Чечні заявив, що в Україні можуть розпочати свою терористичну діяльність ваххабіти. «В Україні ваххабітів більше, ніж у Чечні», – запевнив Кадіров.

ТАІСІЯ ПОВАЛІЙ

радитиме президенту

Президент Віктор Янукович призначив співачку своїм позаштатним радником. Повалій брала участь у всіх виборчих кампаніях Януковича, а в 2009-му році була його довіреною особою.

НІКОЛЯ САРКОЗИ

реформуватиме футбол

Президент Франції скликав урядову нараду, щоб обговорити ганебну поразку збірної в ЧС-2010. Вирішено розібратися в скандалах зі збірою та реформувати футбол.

ПЕТР НЕЧАС

відмовився від охорони

Новопризначений прем'єр Чехії відмовився від охорони та службового «Ауді». Нападів він не боїться, а на роботу ходитиме пішки. У відрядження їздитиме на «Шкоді».

ЙОХАННА СІГУРДАРДОТІР

одружилася на подрузі

Прем'єр-міністр Ісландії зареєструвала шлюб з письменницею Йоніною Леосдоттір. Пара побралася в день набрання чинності законом про одностатеві шлюби.

НАДЗВИЧАЙНА СИТУАЦІЯ

Пливемо

Сильні дощі та грози накоїли лиха на Заході та Півдні України

● Івано-Франківська область

Сильні дощі, що випали тут у ніч із 26 на 27 червня, залишили без газу, електрики та водопостачання мешканців п'яти районів області. Підтоплення зазнали житлові будинки та психоневрологічний диспансер у смт Делятин. Унаслідок руйнування доріг та мостів в ізоляції опинилися три села. Через підмив асфальтного полотна та руйнування мосту на річці Бистриця-Солотвинська припинено рух на автошляху державного значення Мукачеве – Львів.

● Львівська область

Унаслідок сильних дощів 26–27 червня зафіксовано підтоплення в п'яти районах області.

● Вінницька область

Сильні дощі 29 червня спричинили підтоплення будинків у Калинівському р-ні. Десятки сіл області знеструмлено.

● Чернівецька область

Оголошено надзвичайний стан. Сильні дощі тривають із 22 червня. Загинула одна людина, четверо, зокрема й діти, зникли безвісти. Підтоплено 65 населених пунктів, в зоні лиха опинилися 250 тис. людей. Пошкоджено понад 60 км доріг, 13 мостів (із них шість автомобільних зруйновано повністю) та 20 водозахисних дамб. Затоплено близько 2 тис. га сільгоспугідь. Вода цілковито зруйнувала 31 будинок, частково – п'ять. Унаслідок зсуву ґрунту зазнав аварії магістральний газопіп у Чернівцях. На допомогу регіону Кабмін уже перерахував 40 млн грн.

6 підприємств

м'ясо-молочної галузі України не зможуть ввозити свій товар до РФ. З 22 червня Росія закрила для них свої кордони

\$5 млрд

на подолання дитячої смертності виділять упродовж п'яти років держави G8 для бідних країн

Хмельницька область

Сильні зливи та грози пройшли тут 28–29 червня. Під загрозою переливу води опинилася захисна дамба поблизу Кам'янець-Подільського, зруйновано міст у с. Рачинці.

Одеська область

Підняття рівня води в Дунаї фіксується тут із 24 червня. Станом на 29 червня критичний показник рівня води було перевищено в околицях Рені, Ізмаїлу та Вилкового. На водозахисних дамбах зафіксовано просочування води. Якщо дамби не витримають, під водою можуть опинитися 13 населених пунктів, де проживає понад 10 тис. людей. Уже спостерігається затоплення траси Ізмаїл – Рені. Розроблено план евакуації населення. Звернення МНС України щодо надання допомоги від Румунії шляхом перекриття місцевих дамб залишилося без відповіді. Оскільки Румунія теж потерпає від повені, кілька дамб у районах румунських міст Яки і Сучава зазнали прориву.

ОДЕСЬКА
ОБЛ.**АР Крим**

Штормові попередження оголошують тут із 25 червня. Населення попереджають про сильні дощі, грози, град та шквальный вітер швидкістю 15–20 м/с. Забороняють купання в морі та радять не користуватися мобільними телефонами. Підтоплення зазнали Джанкой, Красноперекопськ, селище ГРЕС поблизу Сімферополя. Зсуви ґрунту спостерігалися в околицях Севастополя.

АР КРИМ

КОРОТКО**Узаконити доноси**

Уряд пропонує законодавчо зобов'язати держслужбовців інформувати уповноважені органи одне про одного. Вже підготовлено законопроект, що передбачає створення відповідного органу з питань держслужби, до якого таку інформацію мали б направляти урядовці, депутати та інші посадовці зі спеціальним статусом. Як запевняє міністр Кабінету Міністрів Анатолій Толстоухов, законопроект парламент розгляне ще до 1 вересня.

Студентські дружини

МВС звернулося до Міносвіти з проханням посприяти у формуванні студентських дружин, які б співпрацювали з міліцією. Як приклад такої співпраці МВС наводить той факт, що в Херсоні та інших містах вже є десяток студентських дружин. Однак президент Національного союзу студентів Анатолій Ігнатович стверджує, що ці дружини не співпрацюють із міліцією, а, навпаки, створені для захисту від неї.

Лубни бунтують

У місті Лубнах відбувся мітинг «Захистимо лубенчан від лубенської міліції». Прийти на мітинг закликав через ЗМІ навіть мер міста. Причини – побиття міліцією місцевого мешканця та грандіозні розбіжності між офіційною версією того, що трапилося, та свідченнями очевидців. За словами мера міста Василя Коряка, хлопця били в райвідділку так, що його крики було чути на вулиці. Пізніше міліція викликала швидку, заявивши, що побитого підкинули під двері райвідділка. За версією ж УМВС у Полтавській області, хлопча побив дільничний інспектор у кафе після виникнення між ними сварки. У дільничного того дня був вихідний.

Цензура на форумах

У Росії вперше винесено попередження інтернет-ЗМІ стосовно читачького коментаря до однієї зі статей. Агенцію політичних новин (АПН) Роскомнагляд попередив: якщо коментар не буде видалено, до видання буде вжито санкції аж до можливого закриття. Відповідну процедуру передбачає постановою Верховного суду РФ від 15 червня щодо практики застосування Закону РФ «Про засоби масової інформації». У згаданому коментарі критикувалася робота суддів.

Під прикриттям АП

У Києві затримано шахрая, який, представляючись високопосадовцем адміністрації президента, ошукав людей на майже \$1,3 млн. Аферист обіцяв посприяти у придбанні конфіскованих автомобілів, земельних ділянок, нерухомості в Києві та у працевлаштуванні на престижній посаді. Попався шахрай під час банальної перевірки на наявність наркотиків із порцією кокаїну.

Газова пастка для Тимошенко

Юлія Тимошенко, экс-прем'єр-міністр, потрапила в пастку, влаштовану їй рік тому Кремлем, якою тепер користаються місцеві союзники Москви – Партія регіонів. На початку 2009 року російська газова монополія Газпром нав'язала українському уряду сумнівну схему продажу 11 млрд м³ природного газу, за якою зазначений газ брали в третьої юридичної особи – RosUkrEnerg. Про те, що така пропозиція була явною «під-

ставою», свідчить хоча б те, що 50% RUE належить Газпрому, й навряд чи кремлівська компанія запропонувала позбавити свою «доньку» прибутків просто так. Перед Тимошенко тоді стояв непротий вибір: забезпечити країну газом і безперервний транзит палива до Європи чи лишитися чистою перед законом. Вона обрала перше, й тепер, із приходом Віктора Януковича до влади, арешт Тимошенко дуже й дуже можливий. ■

Нафтогаз продає зі своїх газосховищ Газпрому 11 млрд м³ газу за \$1,7 млрд*

Газпром продає Нафтогазу 11 млрд м³ газу за \$1,7 млрд*

06.02.2009

04.02.2009

ЗАПЛУТАНА ІСТОРІЯ

Газпром передає RUE газ для реалізації споживачам. RUE закачує 11 млрд м³ в українські газосховища

Нафтогаз забирає у власність 11 млрд м³ газу, що належали RUE

RUE позивається проти Нафтогазу в Стокгольмський арбітражний трибунал і виграє

06.02.2009

08.06.2010

Фактичні власники RUE – Газпром і Дмитро Фірташ

ЯК ГАРТУВАЛАСЯ СПРАВА

«РАО «Газпром» і НАК «Нафтогаз» підписують договір, згідно з яким РАО передає НАК боргові зобов'язання RosUkrEnerg перед Газпромом в обсязі \$1,7 млрд

«Нафтогаз продає Газпрому за \$1,7 млрд 11 млрд м³ газу зі своїх підземних газосховищ*

19. 01. 2009

20. 01. 2009

28. 01. 2009

04. 02. 2009

06. 02. 2009

«Прем'єр-міністр Юлія Тимошенко підписує директиву українській делегації в Москві – пристати на умови росіян щодо придбання 11 млрд м³

«Подає у відставку голова Державної митної служби Валерій Хорошковський (його пов'язують із співвласником RosUkrEnerg Дмитром Фірташем), протестуючи проти наказу Тимошенко розмитнити 11 млрд м³ газу RUE на користь Нафтогазу (він вважає такі дії незаконними). Президент Ющенко призначає Хорошковського заступником голови СБУ. Уряд Тимошенко призначає Анатолія Макаренка головою Держмитслужби

«Газпром продає Нафтогазу за \$1,7 млрд 11 млрд м³ газу, який зберігається в підземних газосховищах Нафтогазу*. Державна митна служба України починає розмитнювати спірний газ

Юлія Тимошенко, на час подій прем'єр-міністр України, роздає керівникам міністерств і відомств накази та вказівки щодо дій в обладках з газом RUE

Ігор Діденко, на час подій заступник голови Нафтогазу, підписує скандальні угоди з Газпромом

Анатолій Макаренко, на той час голова Державної митної служби, розмитнює спірний газ на користь Нафтогазу

ПОКАРАННЯ

■ Ст. 191. ч. 5

Кримінального кодексу
Привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем, в особливо великих розмірах

◆ Покарання:

від 7 до 12 років ув'язнення

■ Ст. 365. ч. 3

Кримінального кодексу
Перевищення влади або службових повноважень, що спричинило тяжкі наслідки

◆ Покарання: до 3 років ув'язнення

Що можуть інкримінувати фігурантам газової справи

■ Ст. 366. ч. 2

Кримінального кодексу
Службове підроблення, що спричинило тяжкі наслідки

◆ Покарання:

від 2 до 5 років ув'язнення

■ Ст. 367. ч. 2

Кримінального кодексу
Службова недбалість, що спричинила тяжкі наслідки

◆ Покарання:

від 2 до 5 років ув'язнення

— Перетікання конфліктних 11 млрд м³
- - - Дії уряду Тимошенко
- · - · - Дії RUE

Газ реалізують споживачам

◀ СБУ порушує кримінальну справу за фактом незаконного вилучення 11 млрд м³ газу в RUE. Її бійці намагаються вилучити відповідні документи в Нафтогазу, але безуспішно. Згодом справу закрити суд

◀ Стокгольмський арбітражний трибунал ухвалив: Нафтогаз має повернути RosUkrEnergo 12,1 млрд м³ газу (разом із нарахованою пенєю)

◀ У рамках «газової справи» суд узяв підписку про невиїзд із экс-заступника Нафтогазу Ігоря Діденка, що візував скандальну угоду 2009 року

04. 03. 2009

25. 02. 2010

08. 06. 2010

11. 06. 2010

14. 06. 2010

23. 06. 2010

◀ Віктор Янукович офіційно став президентом України

СЛУЖБА БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

▲ Голова СБУ Валерій Хорошковський заявив: спецслужба порушила кримінальну справу за фактом завдання збитків державі у зв'язку з рішенням Стокгольмського арбітражного трибуналу

Заарештовано ▶ экс-главу Держмитслужби Анатолія Макаренка. Йому закидають службу недбалість під час розмитнення газу в 2009-му

*Згідно з договором № КП-ПХТ-2 від 20.01.2009, опублікованому на офіційному сайті БЮТ

Приборкання норавливих

Рада Львівської обласної організації Партії регіонів зробила місцевій еліті запрошення, від якого важко відмовитися

Автор:
Роман
Монкут,
Львів

До рук кореспондента *Тижня* потрапив лист, який промовисто характеризує як нинішню, так і майбутню політичну ситуацію на Львівщині. Принаймні чітко вказує на роздоріжжя, на яке виходять значущі для Львівщини особи. Доцільно подати повний текст цього листа в оригіналі й без редагування (див. внизу).

Цей лист надрукований на офіційному бланку Львівської обласної організації Партії регіонів. Крім адреси на бланку також зазначений розрахунковий рахунок та інші реквізити. Наголошую на цих формальностях тільки тому, що інших рукописних підтверджень справжності цього послання немає. Якщо, звісно, не брати до уваги написане невідомою рукою звернення після слова «Шановний»: Іване Івановичу, Миколо Миколайовичу чи Петре Петровичу.

РАДЯНСЬКИЙ ЖАРТ

Цей лист заслуговує на змістову експертизу. Автор звернувся по допомогу до випускника факультету журналістики 30-річної давності, який ще в радянські,

брежневські, часи здобував на військовій кафедрі спеціальність – «офіцер спецпропаганди». Було колись таке важливе завдання у кожній дивізії радянської армії на випадок війни з натовським агресором – робота з особовим складом ворога. Спецпропагандисти були зобов'язані переконати солдатів потенційного окупанта кинути зброю і розійтися по хатах, у крайньому разі здатися в полон. А щоб їм дуже захотілося вчинити щось із цього, спецпропагандисти писали для них листівки. Так, щоб і не образити почуття ворога, і щоб достатньо налякати, і щоб змусити до правильної дії, бо інакше, пробач, Гансе чи Джоне, буде тобі гірше або й зовсім зле.

За логікою деяких впливових ідеологів Партії регіонів, галичани не українці, а крім того, ще й затяті вороги курсу нинішньої влади на повернення до радянських цінностей, тож як їх ще переконувати, як не через спецпропагандистські листівки?

«Насамперед адресат має знати, хто з адресантів звертається до нього, – пояснює наш спеціаліст із «совкової» пропа-

ганди. – Найкраще, коли адресат особисто знає автора і довіряє йому або може покласти на його слово. Служили разом, або – у нашому контексті – працювали пліч-о-пліч у комсомолі чи податковій, або ця особа є дуже відомою і впливовою, або це сам командувач «ворога». Гірше, коли авторство розмите. Мовляв, і так розумієш, хто і що від тебе хоче: «Руки – догори! Зброю – чи то зброю – що там маєш – на стіл!»

У цьому листі використано останній варіант. Логіка підпису – Рада Львівської обласної організації ПР – сприймається просто: інформаційно, втаємничено і без будь-якої відповідальності. Якби під цим листом поставив автограф Петро Писарчук, то одержувач не знав би, як діяти. З одного боку, Писарчук – керівник обласної парторганізації, очолював обласний виборчий штаб Януковича на президентських виборах. З іншого – президент не призначив його головою Львівської облдержадміністрації, а після приїзду на Львівщину з Києва нового губернатора Василя Горбала поширилися чутки, що столичні регіонали з найближчого оточення Януковича хочуть переполовнити найдорожчий бізнес Писарчука – ринок «Південний». Тож на запевнення від Писарчука щодо майбутніх місцевих виборів покладатися дуже сумнівно.

Аналогічну реакцію викликав би й підпис Василя Горбала. На відміну від інших областей на Львівщині губернатор-регіонал ще не очолює обласної парторганізації та й навряд чи очолює. По-перше, крім фізичного народження у Львові й проживання тут у шкільному віці, цього палкого прихильника московського православ'я зі Львівщиною мало що духовно пов'язує. По-друге, головні матеріальні інтереси Горбала досі в Укргаз-

Шановний _____!

Просимо Вас долучитися до роботи Львівської обласної організації Партії регіонів по реалізації та роз'ясненню серед населення Львівщини програмних засад діяльності Президента України В.Ф. Януковича, викладених в його програмі «Україна для людей» та посланні до Українського народу від 03 червня 2010 року.

Стратегічним майданчиком для цієї роботи стануть майбутні вибори до місцевих органів влади.

Вважатимемо за честь Вашу згоду балотуватися на них кандидатом в депутати Львівської обласної ради від Партії регіонів. Вибори проходитимуть за змішаною пропорційно-мажоритарною системою, а тому, в разі Вашої згоди будемо спільно вирішувати формат Вашої участі у виборчій кампанії.

Про Ваше рішення просимо повідомити за адресою: 79071, м. Львів, вул. Щирецька 36, ЛОО ПР чи за телефоном 295-83-68.

Рада ЛОО ПР

банку. Колишній найбільший бенефіціар банку не полишає спроб зберегти вплив на фінансову систему, що перебуває під контролем держави, а ось контрольні й правоохоронні органи стали докопуватися, з чієї провини зазнали багатомільйонних збитків не тільки клієнти, а й міноритарні акціонери цього банку. Уже сам процес пошуку відповідей на болючі фінансові питання примушує Горбала досі чітко триматися за депутатський мандат у Верховній Раді. Ймовірно, що Горбаль невдовзі повернеться до Києва.

АРХІТЕКТОР ДОНЕЦЬКИХ ПЛАНІВ

Головним завданням Горбала було розставити немісцеві «регіональні» кадри в керівництві області. Бо ані він сам Львівщину не виправить, ані Львівщина – його. Це кадрове завдання губернатор майже виконав.

До місцевих кадрів довіри у вертикалі Януковича немає. Їм не потрібні ані підлабузники, ані зрадники. Навіть депутати облради, які піддалися на вмовляння-залякування і не дали більшості в голосуванні за висловлення недовіри Горбалу через його позицію у парламенті щодо російського флоту в Криму, не розглядаються як соратники. Свої люди під Горбала приїхали до Львова з Києва: Євген Пастух, Геннадій Дмитренко та Ліляна Гримська (остання працювала у Центральній раді Всеукраїнської профспілки працівників органів Державної податкової служби).

З-поміж заступників губернатора поки що залишилися троє місцевих. Це насамперед Мирон Янків, голова Львівської ОДА за часів ескеківського керівництва областю братами Медведчуками, а також Ярослав Панюра і Володимир Зубицький. Останній – архітектор за освітою, тож зможе грамотно читати робочі креслення спорудження нового стадіону до Євро-2012, аеропорту, міжнародного автобану Краковець – Львів та решти новобудов донецьких інвесторів на Львівщині.

Сьогодні Янків – лише формально перший заступник голови ЛОДА. Він уже не керує ані економікою, ані промполітикою, хіба що освітою та статистикою.

ФОТО: УКРАЇНОРМ

ЗАВДАННЯ №1. Горбаль мав розставити немісцеві «регіональні» кадри в керівництві Львівської області

І перетворюється на статиста при владі, незважаючи на свої дружні взаємини з Ганною Герман, заступником керівника президентської адміністрації. Тепер Львівщиною керуватиме з Києва донецька група, яка підказала Януковичу виголосити репліку про проведення в Карпатах... зимової Олімпіади.

ТЕХНОЛОГІЯ ДЕМОРАЛІЗАЦІЇ

Доки мудрагелі кепкують над фантастичними планами Януковича, представники донецьких бізнес-груп розпочали активну фінансову окупацію Трускавця, Моршина, Славського, Тисовця з наміром міцно оволодіти всіма курортами зонами Карпат. Керувати гірськими районами Львівщини призначені довірені особи, які загартувалися на «регіональних» справах у Києві. На цих територіях якщо й виникне конфлікт, то хіба що внутрішньодонецький – між тими, хто використовує в карпатській експансії власні кошти, і тими, хто зможе залучити до неї ресурси держави. Адже за кілька візитів до Львова віце-прем'єр-міністр Борис Колесніков не тільки привчив місцевих патріотів у владі спілкуватися з ним російською мовою, а й поставив майже всі об'єкти єврофутбольного призначення на посилене державне забезпечення.

Аналогічне фінансування, поза сумнівом, буде знайдено і для підготовки до проведення у Карпатах Олімпійських ігор якогось там далекого року. Звісно, цей рік мав би охоплювати ще час і нашого життя. І якщо обіцянки влади почнуть потроху виконуватися – стадіон, аеропорт, дороги, спортивні бази, гірські підйомники, санаторії тощо, так недалеко буде і до вияву якщо не любові галичан (це виключено), то бодай приязні до діяльності регіоналів. Чи стануть Євро-2012 та інші проекти лохотроном, сьогодні напевне не зможе сказати ніхто, і цього для Партії регіонів достатньо. Нещодавно з помпою відкрито авіарейс Львів – Донецьк, яким, звісно ж, на 99% користуватимуться пасажирів з Донбасу. Бо жодному галицькому інвесторові летіти у зворотному напрямку немає сенсу. Йому, бідоласі, треба міркувати над відповіддю на лист-листівку, наведену вище, і дбати про збереження своїх позицій на батьківщині.

Автор із десятків разів набрав номер, вказаний у листівці, але слухавки ніхто не брав. «Це найвний шлях, – пояснює мені «спецпропагандист». – Листівка є лише міткою, сигналом до дій. Адресат має тепер шукати контакту з найвпливовішою людиною, правильно вирахувати її і домовитися про формат. Зрозуміло, формат цифровий – із п'ятьма нулями точно, тепер він домінує всюди. Адресат має захвилюватися від того, що такі листи розіслані сотням, а може, й тисячам претендентів на депутатські місця: до обласної ради, районних, міських, сільських. Найімовірніше, адресатів вишукували у нинішніх депутатських списках і списках впливових чиновників, підприємців, діячів культури та мистецтва. Це можуть бути тисячі й навіть десятки тисяч листів-листівок».

Шістдесят років тому енкавеевіці розкидали над лісами листівки для українських повстанців: бери листівку і приходь із нею здаватися – матимеш амністію. Але їх, енкавеевіців, як і будь-яких спецслужбістів, вчили ніколи не вірити полоненим до кінця – лише використовувати їх, коли вони вже психологічно зламані. ■

Наказано «Не пущать!»

Інцидент у «Борисполі» з Ніко Ланге, керівником українського офісу Фонду Конрада Аденауера, може бути сигналом для Заходу: Україна – територія Росії

ЗУПИНИТИ ЕКСПЕРТА.
Німецький експерт працює в Україні понад три роки. У в'їзді йому відмовили вперше

ФОТО: УКРІНФОРМ

Автор:
Марина
Ратченко

У кімнати для нелегальних мігрантів міжнародного аеропорту «Бориспіль», де зазвичай очікують депортації люди з простроченими візами та сумнівними історіями, ще, мабуть, ніколи не було гостей із бездоганними документами чи високим міжнародним статусом. Але 26 червня трапився прецедент: там 10 годин протримали Ніко Ланге, керівника українського офісу Фонду Конрада Аденауера.

Ланге відпустили лише після втручання посольства Німеччини.

Фонд Конрада Аденауера є дослідницькою установою Християнсько-демократичного союзу Німеччини, який, нагадаємо, очолює канцлер Ангела Меркель. У нашій країні він діє з 1994 року. Скажімо, надаючи стипендії на навчання, він підтримує талановитих молодих українців, на що абсолютно не спроможна сама Україна.

АНІ СЛОВА

Жодних пояснень від прикордонників Ніко Ланге не почув. Він розповів *Тижню* ось що: «Для мене було очевидно, що вони самі не знають причин відмови у в'їзді, а тільки виконують наказ. Не знаю, з чим можна пов'язувати цей інцидент. Я так зрозумів, що це було непорозуміння. А решта – це справа, що має вирішуватися між українськими та німецькими офіційними інституціями».

У Державній прикордонній службі згодом Ніко Ланге підтверджують: прикордонники лише виконували доручення СБУ. Механізм виконання наказу дуже простий: під час проходження паспортного контролю на екрані комп'ютера перед черговим прикордонником висвічується прапорець, що означає «не пропускати на територію України», і все. У випадку з німецьким експертом вони, швидше за все, навіть не знали його статусу. Крім того, прикордонники стверджують, що іноді взагалі не видають, від кого надходить наказ не пропускати на територію країни конкретну людину.

Німецька сторона відреагувала на інцидент на урядовому рівні. Федеральну позицію озвучив заступник речника уряду Крістоф Штегманс: «Уряд Німеччини сприйняв із подивом той факт, що керівникові українського представництва Фонду Конрада Аденауера Ніко Ланге відмовили у в'їзді й погрозували висилкою наступного дня... Українська сторона інтерпретує цю справу як непорозуміння. Наш уряд і далі уважно стежитиме за нею». 29 червня в прес-службі німецького зовнішньополітичного відомства *Тижню* підтвердили, що озвучена Штегмансом позиція наразі залишається незмінною: Німеччина розбиратиметься з цим випадком і очікуватиме пояснень.

Тим часом від української сторони пролунала заява Ганни Герман, заступника голови Адміністрації президента, щодо серйозної аргументації спецслужб, які не пускали Ніко Ланге в Україну: «Я скажу лише одне: ці органи, котрі приймали рішення, в тих довідках, які вони подали, наводять дуже серйозну аргументацію, чому вчинили саме так». Зрештою, вона наголосила, що до закінчення розслідування жодних оцінок інциденту бути не може і йдеться про міжнародний імідж країни.

На випадок у «Борисполі» по-своєму відреагувало українське МЗС, хоча станом на 30 червня відмовилося від коментарів. Заступники міністра провели зустрічі з послами й дипломатами Німеччини, Польщі, Росії та США, на яких обговорювали «питання діяльності в Україні недержавних, некомерційних фондів, що координуються відповідними посольствами». Дипломатів запевняли, що наша держава високо цінує і підтримує їхню діяльність в Україні. Але при цьому згадувалося, що їхні дії мають відповідати українському законодавству та «статутним завданням».

СТАТТЯ БЕЗ ДЕКОРУ

27 травня на сайті українського офісу Фонду Конрада Аденауера було опубліковано англomовну статтю Ніко Ланге «Сто днів після зміни влади в Україні: авторитарні тенденції та зближення з Росією». На відміну від багатьох інших керівників іноземних фондів Ланге окрім виконання менеджерсько-управлінських функцій активно виступає і як експерт, коментує без дипломатичного декору актуальні українські події. У такому самому режимі він працював за часів Віктора Ющенка.

У згаданій статті критикуються з погляду демократичних стандартів і політика Віктора Януковича, і політика ЄС щодо України. «Невелика група осіб, наближених до президента та прем'єра Миколи Азарова, швидко перебрала на себе контроль над країною, – пише автор. – Парламент відіграє малу роль, опозиція та вільні медіа під тиском. Новий уряд невідкладно взявся за скорочення величезного державного бюджету, під-

писавши договір про пролонгацію перебування Чорноморського флоту РФ у Севастополі в обмін на дешевий газ...

Лише за кілька тижнів відбувся відчутний відкат до старих авторитарних шаблонів часів Кучми. Суди та державні органи відкрито приймають рішення відповідно до політики нової влади. Генеральна прокуратура дозволяє використовувати себе для дискредитації опозиції». Ніко Ланге також чітко вказав на тенденцію, факт існування якої вже мало в кого викликає сумніви: «Видається, що ЄС готовий заплочити очі на дотримання демократичних стандартів в Україні, на якому ще кілька місяців тому він так наголошував. Усе це заради, так би мовити, внутрішньої стабілізації. Виникає враження, що на сусідніх із ЄС східноєвропейських теренах контроль перебрали інші гравці».

Український інформаційний простір і без того був та залишається частиною російськомовного, а отже, російського інформаційного простору. Але активна залученість до українських медіа американських і європейських експертів допомагають йому відбрунькуватися від «материнського субстрату». Відкритість таких експертів до України є також важливою в контексті всебічно розпіреного командою президента Януковича та ним самим наміру проводити реформи. Якщо йдеться про реформи в істинному значенні цього слова, то якраз допомога експертів рівня Ніко Ланге є цінною й актуальною для України, а висловлювана ними критика доречна, коли в країні наростають авторитарні тенденції.

Ніко Ланге не перший німецький офіційний представник у Києві, який почав говорити про тривожні симптоми української дійсності. Раніше в інтерв'ю *Тижню* (див. №19/2010, «Німецькі спостереження») посол Німеччини Ганс-Юрген Гаймзот також вказував на варті критики реалії, зазначивши, що німці уважно спостерігають за тим, що відбувається в нашій країні, й сподіваються, що вона не зійде з демократичного шляху.

Критика Ланге на адресу нової влади могла спровокувати невдоволення Януковича і Ко. Але не настільки, щоб Київ ішов на

Фонд Конрада Аденауера – міжнародна демократична інституція, заснована Християнсько-демократичним союзом, правлячою політичною партією Німеччини, яку очолює канцлер Ангела Меркель. Фонд діє в Україні з 1994 року. Підтримує українські демократичні політичні партії та їхні молодіжні організації. Загальний бюджет усього фонду становить близько €100 млн, більшу частину яких надає німецький уряд

відкритий конфлікт із Німеччиною, та й ще напередодні зустрічі Януковича з канцлером Меркель (у серпні). Є версія, що сам президент міг не знати про рішення СБУ не пустити керівника фонду в Україну. Принаймні псувати свою репутацію прагматичного євроінтегратора йому було не вигідно. Якщо це так, то постає питання, де був центр прийняття рішення і кому вигідно, щоб одна із перших самостійних зустрічей президента без російського модерування з керівництвом найпотужнішої країни Європи була задалегідь затінена? Наразі (станом на 30 червня) СБУ відмовляється від будь-яких коментарів. Натомість виникає припущення щодо російського сліду в цій історії. Кремль через своїх людей в українській владі (чи спецслужбах) у такий спосіб дає сигнал Заходу: Україна – це наша територія. На користь цієї версії свідчить той факт, що інцидент у Бориспільському аеропорту стався напередодні приїзду до України з офіційним візитом (2–3 липня) держсекретаря США Гілларі Клінтон. Прикметно також, що схожий випадок стався на початку 2000-го, коли видавець англomовного тижневика *Kyiv Post* із подачі тодішнього голови СБУ Леоніда Деркача був затриманий в аеропорту «Бориспіль» і навіть оголошений персоною нон грата. Сталося це напередодні приїзду в Україну... американського держсекретаря Мадлен Олбрайт. Тоді конфлікт також розв'язали за день.

Випадок із Ланге може бути сигналом іншим експертам, що висловлювати свою думку без певних фільтрів може бути небезпечно. А це вже фундаментальне питання обмеження свободи слова. ■

ЯК ІЗ РОСІЇ ТА БІЛОРУСІ ВИТИСКАЛИ ЗАХІДНІ НУО*

3 вересня 1997 року

Представники білоруського Фонду Сороса та інституту «Відкрите суспільство» заявили про припинення діяльності в Білорусі. Це стало наслідком тиску білоруської влади (інструментом тиску були податківці), що почався ще в березні, коли з Мінська за звинуваченням в опозиційній політичній діяльності видворили виконавчого директора фонду Пітера Берна.

12 грудня 2007 року

Міністерство закордонних справ Росії наказало британській міжнародній культурно-освітній організації British Council закрити відділення в Петербурзі й Єкатеринбурзі, наполягаючи на тому, що організація діє в Росії незаконно, а також звинувачуючи її у несплаті податків.

*НУО – неурядові організації

Зміна полярності

Геополітична архітектура світу змінюється в нас на очах, причому Україна в межах цього процесу стрімко втрачає суверенітет

Не минуло й півтора року з того часу, коли США та Росія проголосили початок «перезавантаження» двосторонніх відносин, а геополітичну карту Європи вже не впізнати. Адміністрація президента США Барака Обами всю увагу зосередила на Китаї та проблемному близькосхідному регіоні. Потребуючи допомоги Росії в стримуванні атомних амбіцій Ірану, Вашингтон дає Кремлю карт-бланш на відновлення впливу в Центральній та Східній Європі.

У логіку цих процесів чудово вписуються перемога Віктора Януковича на президентських виборах в Україні та його подальші дії, які вже призвели до втрати Україною суверенітету в зовнішній політиці та припинення руху країни на Захід. **Тижень** запросив українських і зарубіжних фахівців поділитися своїм поглядом на ситуацію в світі та місце України в ньому. ■

► 27 березня 2010 року

Комітет із питань зовнішньої політики нижньої палати Британського парламенту констатує, що стан відносин між Великою Британією та США більше

не відповідає визначенню «особливі відносини»

Велика Британія

Франція

Хроніка «перезавантаження»

► 3 квітня 2008 року

На саміті в Бухаресті НАТО відмовило Грузії та Україні в приєднанні до Плану дій щодо членства в Альянсі

► 1 лютого 2010 року

Стало відомо, що президент США не братиме участі в щорічному саміті ЄС–США, який повинен відбутися в Мадриді у травні 2010 року. Багато експертів розцінили цей крок Обами як зневажливий щодо європейських союзників

► 2 березня 2010 року

Росія розпочала офіційні переговори щодо купівлі у Франції вертольотоносців Mistral

► 9 квітня 2010 року

Урочиста церемонія початку прокладання «Північного потоку» у Виборзі. Російсько-німецьку угоду підписано ще 2005 року, але будівництво постійно відкладали через затягування з наданням дозволу приморськими країнами. Наприкінці 2009 року згоду на газопровід у своїх територіальних водах дають Данія, Швеція, Фінляндія та Німеччина

► Весна 2009 року

США та Росія оголошують початок «перезавантаження» двосторонніх відносин

► 17 вересня 2009 року

США відмовилися від планів розміщення елементів системи ПРО в Чехії та Польщі

► 10 лютого 2010 року

Польський уряд затвердив вигідну для Росії газову угоду, яку розкритикував президент Польщі Лех Качинський

► 6 квітня 2010 року

У Киргизстані починаються заворушення, які призводять до втечі президента Курманбека Бакієва з країни, влада переходить до Тимчасового уряду. Росія підтримує зміну влади

БАЛАНС СИЛ

Росія веде агресивну зовнішню політику, змінюючи архітектуру Європи

- Країни-друзі Росії: Вірменія, Німеччина, Франція, Італія, Іспанія, Греція, Кіпр, Австрія, Угорщина, Туреччина, Хорватія
- Країни, що поступово віддаляються від Росії: Білорусь, Сербія, Болгарія
- Країни, що «перезавантажують» відносини з Росією: Польща, Данія, Норвегія, Фінляндія, Естонія, Латвія, Литва
- Країни-опоненти Росії: Велика Британія, Молдова, Румунія, Грузія
- Нейтральні країни

- - - «Південний потік». Проходитиме через Чорне море з Росії до Болгарії, Греції, Італії, Сербії, Угорщини, Австрії. Плановане завершення будівництва: 2015 рік

- - - «Північний потік». Проходитиме через Балтійське море з Росії до Німеччини. Плановане завершення будівництва: 2011 рік

► 10 квітня 2010 року

В авіакатастрофі під Смоленськом гине президент Польщі Лех Качинський. Початок російсько-польського «перезавантаження»

► 17 травня 2010 року

Іран, Бразилія й Туреччина, яка є членом НАТО і кандидатом у члени ЄС, підписують угоду про обмін 1,2 тонн іранського низькозбагаченого урану на ядерне паливо для дослідницького реактора в Тегерані

► 31 травня 2010 року

Ізраїльські військові захоплюють «Флотилію свободи» з правозахисниками на борту. Туреччина припиняє співробітництво з Ізраїлем, посилюючи водночас контакти з Іраном. Відносини країни з Заходом охолоджуються

► 9 червня 2010 року

Рада Безпеки ООН ухвалює резолюцію про нові економічні санкції проти Ірану. З 15 членів Ради Безпеки 12 (зокрема Росія та Китай, які раніше блокували анти-іранські заходи) проголосували за резолюцію, Бразилія й Туреччина були проти

► 18 червня 2010 року

Électricité de France входить у російсько-італійський проект «Південний потік». У 2008–2010 роках згоду на прокладання газопроводу своєю територією дають Туреччина, Греція, Болгарія, Сербія, Угорщина, Словенія, Хорватія та Австрія

► 24 червня 2010 року

Виконувач обов'язків президента Молдови Міхай Гімпу оголошує 28 червня 1940 року Днем радянської окупації, а також вимагає вивести з території країни російські війська, назвавши їх окупаційними

► 27 квітня 2010 року

Росія та Норвегія досягли згоди в питанні розмежування морських просторів у Баренцевому морі та Північному Льодовитому океані, яке країни не могли вирішити ще з радянських часів

Автор:
Едвард Лукас

Провівши хоча б кілька днів у Вашингтоні, ви неодмінно почуєте похмуру історію про те, як Америка ганебно покинула своїх найвірніших союзників. Адміністрація Буша-молодшого просто волила про те, що Європа має бути цілісною та вільною. Вона посприяла розширенню НАТО за рахунок Балкан і Балтики, вона ж активно лобіювала надання Планів дій щодо членства в Альянсі Грузії та Україні, просувала план розміщення системи ПРО (протиракетної оборони) в Польщі й Чехії. У своїх відносинах із Росією попередня американська адміністрація захищала позицію дисидентів і демократів, поводячись суворо з екс-кадебістським режимом.

ДУЖЕ ДАЛЕКА

Коли до влади прийшла адміністрація президента Барака Обами, все змінилося. Досвідчена команда Джорджа Буша поступилася місцем наївним політикам-легковаговикам та, що ще гірше, цинікам, які не бачать жодного сенсу в союзах останніх восьми років. Вони почали поспіхом знижувати значення й інтенсивність зв'язків із Грузією та Україною. Розширення НАТО зупинено, програму розміщення системи ПРО в Польщі та Чехії згорнуто. Останнє рішення було оголошено 17 вересня, у річницю початку радянського вторгнення в Польщу 1939-го. Це була не просто зневага. Це відкрита образа. Одне слово, 44-й президент Америки особисто та його команда загалом уже не раз ігнорували своїх східноєвропейських союзників.

Натомість вони натиснули на кнопку «перезавантажити» у своєму діалозі з Росією. Америка поділилася власною місією з протидії поширенню ядерної зброї, здала російську опозицію та поступилася прагненням РФ відтворити свою сферу впливу, що охоплювала б простір від кордонів із Китаєм до Центральної Європи. Східноєвропейці даремно гніваються на це: просто для США відносини з Кремлем важливіші, ось і все. Американці зменшили свої військові та безпекові потужності й не мають ін-

ВЕЛИКА

шого вибору: вони змушені полишити свої колишні командні позиції. І, як це вже не раз траплялося в історії, нації між Балтикою та Чорним морем віддаються на милість своїх могутніх сусідів. Америка ж дуже зайнята, дуже далека, дуже слабка.

СПАДЩИНА КЛІНТОНА

Насамперед визнаймо: адміністрація Буша не викликала беззапеченого захоплення в країнах Східної та Центральної Європи. Справжній поворотний момент у їхніх відносинах зі США мав місце ще за адміністрацією Білла Клінтона, коли Мадлен Олбрайт та її прибічники перемогли в Державному департаменті групу екс-міністра оборони Вільяма Перрі. Місіс Олбрайт, яка народилася в Чехословаччині, віддано опікувалася молодими демократіями в регіоні й рішуче наголошувала на тому, що вони мають бути вільними, а їхня безпека – гарантованою. Саме до її заслуг варто зарахувати те, що 8 липня 1997 року Польщу, Чехію та Угорщину запросили до НАТО. Це зламало велике табу

пострадянської ери: мовляв, дуже провокативно запрошувати до західних клубів колишні невольні країни.

Саме за адміністрації Білла Клінтона проект нафтопроводу Баку – Тбілісі – Джейхан (БТД) остаточно схвалили на політичному рівні. Це був перший маршрут транзиту вуглеводнів на території колишньої Радянської імперії, що оминав Росію. І серйозний символічний прорив. Сьогодні можна розраховувати на успіх європейського проекту Nabucco саме завдяки тому, що БТД та його творці довели світу реалістичність таких ініціатив.

Адміністрація Буша-молодшого спромоглася зберегти всі істотні позитивні елементи підходів, опрацьованих попередниками. Це найкраще, що можна сказати про неї. Розширення НАТО тривало. Енергетична дипломатія працювала активно. І водночас команда Буша успадкувала й деякі найгірші риси. Так само як адміністрація Клінтона «не помічала» корупції в еру Боріса Єльцина, у підходах Джорджа Буша не робилося акцентів на авторитаризмі путінського ре-

ЗРАДА

Східну Європу зрадили, але зробила це не адміністрація Барака Обама

жиму, що невпинно зростає. Нагадаймо, як 43-й американський президент після зустрічі з Владіміром Путіним розчулився й заявив, що, дивлячись у вічі своєму російському візаві, побачив його душу. В обох адміністраціях дуже мало часу було витрачено на те, щоб осмислити глибші тенденції в російському суспільстві.

За одним із критеріїв Буш-молодший однозначно поступався Біллові Клінтону. Найбільшої шкоди репутації Заходу в добу Клінтона завдало бомбардування Югославії. Саме це певною мірою визначило ставлення Росії до НАТО. Але Косово – це дрібниця порівняно з американською політикою в Іраку та Афганістані. Західні цінності було знехтувано, кредит довіри вичерпано. По-перше, через зневагу до міжнародного права. По-друге, тому що не було знайдено зброї масового знищення. По-третє, через приголомшливу некомпетентність американських військових. І, нарешті, через жорстоке поводження з ув'язненими в тюрмах Гуантанамо й Абу-Грейб. Внаслідок усього цього важко було залишатися

атлантистом. Крім того, адміністрація Буша-молодшого розраховувала, що її союзники поставитимуть для цих війн своїх солдатів, щоб потім приймати вдома калік і труни. І все це під лейблом «спільної боротьби за свободу».

ІДЕНТИЧНІСТЬ ПІД УДАРОМ

Дискредитація демократичних цінностей і концепції свободи за часів Буша була справжнім ударом для екс-комуністичних країн. Адже це саме ті цінності й концепції, на яких ґрунтується наратив їхньої національної ек-

ГРУБІ ПОМИЛКИ ТА ЦИНІЗМ ДОБИ БУША ЗАПЛЯМУВАЛИ АТЛАНТИЗМ НА ПОКОЛІННЯ ВПЕРЕД

зистенції та відродження. Його дискредитація еквівалентна дискредитації їхньої ідентичності. Грубі помилки та цинізм доби Буша заплямували атлантизм на покоління вперед. Істинно благородний наратив боротьби Заходу в ім'я звільнення Європейського континенту від гніту комунізму

сьогодні може звучати як егоїстична витівка, аналогічна «визволенню» Іраку та Афганістану.

Помилки Джорджа Буша значно полегшили життя Кремлю. Важко було критикувати Росію за жажливі катування та вбивства в Чечні, коли на західних телевізійних екранах замиготіли репортажі про зловживання в тюрмі Абу-Грейб, нехай і не такі страшні, як чеченські, й, що головне, реально розслідувані та задокументовані. Крім того, команда Буша потребувала допомоги Росії й була готова повертати швидкі та брудні обладунки, аби тільки її отримати. Регулярні російські провокації проти Грузії в 2004–2007 роках часто залишалися без коментарів, бо у Вашингтоні вірили, що Росія може підтримати Америку й проголосувати разом із нею в ООН за санкції проти Ірану.

Навіть маючи цілком добрі наміри, команда Буша поведилася недолуго й контрпродуктивно. Те, як вона вирішувала питання надання Планів дій щодо членства в НАТО Грузії та Україні, – це взагалі урок, як не треба провадити міжнародну дипломатію. Спочатку американці заявили, що рішуче налаштовані якнайшвидше вивести ці країни на шлях членства в Альянсі. Згодом США охололи й дали зрозуміти своїм німецьким та іншим партнерам, що питання не таке вже й важливе. Ще пізніше – в переддень саміту в Бухаресті 2007-го – ця тема знову стала гарячою, але було вже пізно. У результаті повне фіаско: безглузда обіцянка можливого членства в НАТО, що до того ж зовсім не охолодила фатальної самовпевненості президента Грузії Міхаїла Саакашвілі.

Неспроможність досягти хоча б якогось втішного результату продемонструвала Росії, що Америка слабка як ніколи, а НАТО як ніколи розділене зсередини.

Проте повне безчестя прийшло разом із війною в Грузії. Тоді американське безсилля стало вповні очевидним. США виявилися неспроможними ані втримати президента Саакашвілі, ані стримати Росію. Всередині Альянсу поміж деяких нових членів запанувала справжня паніка. Адміністрація Буша рішуче заблокувала будь-які

ФОТО: REUTERS

спроби розробити надзвичайні Плани дій для Польщі та країн Балтії, які, принаймні в теорії, могли б зіткнутися з військовою загрозою з боку Росії, що почала виступати проти статус-кво. Польщу поставили перед фактом, що вона взагалі може розраховувати на такі плани, тільки якщо йдеться про загрози з боку Білорусі. Мовляв, саме ця країна, що вчетверо менша за Польщу, гіпотетично може їй загрожувати. Про Росію ж не йшлося.

З цього погляду зовсім не дивно, що дуже мало людей у Східній Європі шкодували за бунтівською адміністрацією. Хоча їм і не хотілося, щоб регіон полишали деякі її високопосадовці, які були щирими симпатиками молодих демократій. Змагання між Джоном Маккейном та Бараком Обамою багатьом видавалося дуже збалансованим. З одного боку, Маккейн із його рішучою підтримкою Грузії та ідеї ширшого й сильнішого Північноатлантичного альянсу. Побувавши свого часу в полоні у північно-єтнамських комуністів, він постійно апелював до травматичного досвіду людей, які були народжені по той бік залізної завіси. З іншого – Барак Обама з усіма його перевагами. Його головний радник із питань Росії Майкл МакФаул не раз і дуже затято критикував адміністрацію Буша за її слабкість у поведженні з путінським режимом та мав репутацію давнього друга экс-комуністичних країн.

ЗЛЕТИ Й ПРИЗЕМЛЕННЯ

Після 18 місяців президентства Обами ми бачимо неоднозначну картину. Навіть його найпалкіші прихильники не наважуються стверджувати, що все робиться правильно. Найкритичніші відгуки лунають щодо того, як не вдало було зрежисовано оприлюднення рішення про відмову від ПРО в Польщі та Чехії у вересні 2009-го. Багато хто всередині Білого дому також визнає, що Національна рада безпеки США не працює так, як мала б. Хоча, якщо бути об'єктивним, це можна закинути будь-якій адміністрації трьох останніх десятиліть. Дехто також прямо визнає, що частина високопосадовців із Державного департаменту не мають тих знань і впливу, якими володіли їхні попередники. При-

ФОТО: REUTERS

СВІТОВІ СТІНИ. Гілларі Клінтон прибула до Німеччини відзначити 20-ту річницю падіння Берлінського муру. Але світ не має імунітету від нових стін

міром, ніхто не зміг гідно замінити Дена Фрайда, який відповідав за Європу.

Уважні критики відзначають ще дещо. Дехто з послів, відправлених у країни Східноєвропейського регіону, не усвідомлює всієї його складності. Далі, адміністрація часто зневажливо ставиться до питань протоколу й вимог дотримання графіка. Хтось з її службовців забув запросити представників Албанії на вечерю в Празі у квітні цього року, присвячену східноєвропейським партнерам США по НАТО. Це було сприйнято як абсолютно безглузда зневага до маленької та бідної країни, що ще не є членом ЄС, але, попри все, є одним із найпослідовніших поборників атлантизму в Європі. Так само грубою і важко

лише лідерів Вірменії та Грузії. Ніхто навіть не вибачився за це непорозуміння перед дружньою і дуже важливою країною. Можливо, забули.

Та всі ці помилки й прорахунки потрібно розглядати в певному контексті. Передусім слід визнати, що нинішня адміністрація дуже завантажена. Вона має справу з найбільшою економічною кризою від часів Великої депресії; просуває план реформи системи охорони здоров'я, що є найрадикальнішим від часів програми президента Ліндона Джонсона «Велике суспільство». Вона також має розібратися з Іраком та Афганістаном, ситуація в яких може позбавити Барака Обаму шансів бути переобраним. Не дивно, що цій адміністрації ніколи займатися якимись непершочерговими питаннями. Побоювання східноєвропейських країн щодо російських неоімперіалістичних sentimentів і непевність політичної свободи в деяких нових і майбутніх країнах – членах ЄС, становище дисидентів у Росії та Білорусі – все це навряд чи може потрапити у фокус уваги американського президента.

На тлі всього цього справді дивує, як багато адміністрація Барака Обами змогла досягти. Найважливіше персональне рішення президента – розробити в НАТО надзвичайні Плани дій

ЗАМІСТЬ ЗАГОСТРЕННЯ ВІДНОСИН США ПРОПОНУЮТЬ РОСІЇ НОВІ ПОСТУПКИ, АБИ ТІЛЬКИ ПОВЕРНУТИ ЇЇ ДО ПЕРЕГОВІРНОГО СТОЛУ

пояснюваною помилкою було рішення не запрошувати на ядерний саміт у Вашингтоні президента Азербайджану Ільхама Алієва. Ця країна затиснена між Іраном та Росією у безпосередній близькості до Пакистану й Ізраїлю. Американці запросили

для країн Балтії. Вони є найуразливішими ланками Альянсу. Фактично це єдині країни, на які Росія все ще спроможна напасти (якщо, звісно, припустити, що Альянс виявиться нездатним їм допомогти).

Щоб підтримати такий стан справ, Америка бере на себе конкретні зобов'язання. Цього року відбулося одразу кілька поспіль американських військових навчань у країнах Балтії, в яких взяли участь тисячі військових, десятки літаків та кораблів, а також підрозділи спецпризначення та електронної розвідки. Це відповідь на масштабні та загрозливі військові навчання Росії у вересні 2009 року, під час яких розігрувався сценарій захоплення країн Балтії та блокування надання їм підтримки з боку НАТО. Російські військові стратеги не сумніваються в тому, що Америка має серйозні плани та можливості захищати своїх найслабкіших союзників. Якщо Росія справді жадає боротьби, то вона ризикує розпочати Третю світову війну.

Сталася ще одна дуже позитивна зміна. Вона сама по собі викликає почуття гордості. Нова система ПРО США є більшою і кращою, ніж та, що була за часів Джорджа Буша. Крім того, адміністрація Обами активно підтримує проекти будівництва нових трубопроводів, які дали б змогу зміцнити енергетичну безпеку Європи. Ця адміністрація не випускає з поля зору Західні Балкани. І ЄС мало б бути соромно, що так багато його проблем і далі висять на шиї Америки.

ЖАЛІ ЗЛИДЕННИХ СХІДНОЄВРОПЕЙЦІВ

«Перезавантаження», з якого так багато глузували, також варто розцінювати як успіх. Америка поступилася частиною свого плацдарму, дозволивши Кремлю домінувати в позірному діалозі щодо прав людини. Росіяни переконані, що Захід має вдавати, ніби він вірить у цінності Росії. Віднедавна Америка вже не виступає затято й рішуче проти зловживань російської влади. Великою перевагою «перезавантаження» є те, що США відмежувала свої двосторонні відносини з Росією від ширших питань экс-радянського простору. США ведуть перемовини щодо ядерної зброї та транзиту вантажів до Афганістану, виходячи з того, що обидві держави зацікавлені в позитивних результатах. Коли росіяни починають грати в недолугі ігри, як-от у питаннях щодо Ірану, то переговори ні до чого не приводять. Але соратники Обами не припускаються помилки своїх посередників: замість загострення відносин вони пропонують Росії нові поступки, аби тільки повернути її до переговорного столу.

Тож домінантний наратив зради цинічною, слабкою та неуважною мегапотугою є надуманим. Справжня зрада полягає в іншому: це зрада національних та європейських інтересів політиками, обов'язком яких є їх підтримка й захист. Якщо національна безпека України під загрозою, це провина не Америки, а українських політиків. Якщо Європа не може заслужити увагу та повагу Америки, то це через слабкість, неуважність та цинізм її політиків. Дуже легко гніватися й висувати претензії. Але ми маємо пам'ятати, хто обрав когорту таких неадекватних лідерів. Відповідь: ми, це ми їх приводимо до влади. Навіть найбільш розлючений і злиднений східноєвропеець не може звинувачувати в цьому Барака Обаму. ■

newton
ДИВОВИЖНИЙ СВІТ

Зустрічайте! Дивовижні знижки!

159 грн
Нова ціна

266 грн
Стара ціна

КАНЦЕЛЯРСЬКИЙ НАБІР
"ЗЕЛЕНІ ЧОЛОВІЧКИ"

599 грн
Нова ціна

1299 грн
Стара ціна

ВІБРО-АКУСТИЧНА
КОЛОНКА «I-mu T2»

259 грн
Нова ціна

453 грн
Стара ціна

КОМП'ЮТЕРНА
МИША "ЗЕБРА"

199 грн
Нова ціна

279 грн
Стара ціна

ВЕБ КАМЕРА
"КІНО"

159 грн
Нова ціна

259 грн
Стара ціна

СУМКА-РАДІО
"ДИСКО"

359 грн
Нова ціна

485 грн
Стара ціна

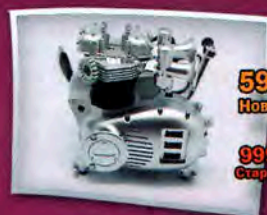
БУДИЛЬНИК ЩО
ТІКАЄ "Clocky"

299 грн
Нова ціна

498 грн
Стара ціна

ТАБУРЕТ "СУШІ"

599 грн
Нова ціна

999 грн
Стара ціна

USB ХАБ "МОТОР"

Та багато іншого ...

В Інтернет-магазині NEWTON
www.chudesa.com.ua
ціни нижчі на 5%!

Адреса магазинів NEWTON:

- ТЦ Галерея подарунків «Новий проїзд» (044) 587-67-09
- ТРЦ «Караван», передкасова зона (044) 207-48-07
- ТРЦ «DREAM TOWN», 2-й поверх (044) 331-47-76
- ТВК «Глобус», 1-ша лінія (044) 371-18-79
- ТРЦ «SKY MALL», передкасова зона гіпермаркету «Ашан» (044) 495-49-76
- Корпоративні та оптові продажі (044) 585-97-29

Киргизька криза та російська дилема

Демографічна яма змушує Росію швидко відновлювати зони впливу

Автор:
Пітер Зейган,
Stratfor

Зосередивши всю свою увагу на Близькому Сході, США запропонували Росії золоту нагоду відновити свою зону впливу в регіоні, стабільно поширюючи контроль над простором, який дивовижно нагадує старий Радянський Союз. З 2005 року, коли почався цей процес, Росія чітко утвердила себе як панівну силу у Вірменії, Білорусі, Казахстані, Азербайджані, Киргизстані, Таджикистані та Укра-

їні, а також залякала Грузію та Туркменістан до стану мовчазної поступливості. Чому так сталося? Росія, безперечно, є великою державою, але в геополітиці діють незмінні правила, з яких для Росії немає винятків.

РОСІЙСЬКІ ГЕОГРАФІЯ, СТРАТЕГІЯ ТА ДЕМОГРАФІЯ

Географія Росії надзвичайно відкрита, з небагатьма географічними бар'єрами. Немає океанів,

гір чи пустель, що могли б захистити країну від зовнішніх впливів (або армій). Захистити можуть ліси, але вони на неправильному боці країни. Російська тайга на півночі, тож може надати росіянам притулок лише тоді, коли економічно корисніші частини країни вже потрапили в руки загарбників.

Та, незважаючи на незручне географічне розташування, Росія змогла втриматися завдяки

своїй трихоловій стратегії: претендує на якомога ширші території; населяє їх етнічними росіянами, щоб установити надійний контроль; створи внутрішню розвідку, що зможе наглядати і в разі потреби придушувати автохтонне населення.

Упродовж історії російська держава повторювала цю стратегію, доки не досягала океану, гірського хребта, пустелі або воєра, який давав потужну відсіч. Багато в чому стратегія Кремля зразка 2010 року надзвичайно подібна до стратегії Катерини Великої, Івана Грозного або Йосіфа Сталіна.

Але надворі не XVII століття, і ця стратегія вже не підкреслює сили Росії. Другий пункт стратегії – наводни регіон росіянами – більше не розглядається внаслідок демографічної кризи в Росії. Народжуваність знижується там уже ціле століття, а по закінченні холодної війни наймолодші когорти російського населення стали просто мізерними. Ситуація перетворилася з академічної дискусії про майбутнє РФ на політичні дебати про її сучасність.

Падіння народжуваності у 1990-х та 2000-х дало найменшу вікову когорту в історії Росії, а вже за кілька років ці молоді люди зможуть мати власних дітей. Невелика когорта породить ще меншу когорту, і російські демографічні проблеми перетворяться з тяжких на безповоротні. Та навіть якщо ця група населення відтворюватиметься африканським темпом, навіть якщо її показники високої захворюваності на туберкульоз та СНІД є хибними, навіть якщо Росія забезпечить їй рівень життя, якого не могла гарантувати навіть радянська влада, ніякого демографічного стрибка не буде до 2050-х, тобто часу, коли діти цієї когорти народжуватимуть своїх дітей. До того часу Росія має навчитись обходитися набагато меншими ресурсами. І це найкращий сценарій.

Отже, Росія не має достатньої кількості населення, щоб утримувати країну в нинішніх кордонах, і з часом її здатність до цього стане ще меншою. Москва все це чудово розуміє, тож її сьогоднішня зовнішня політика ґрунтується на основному постулаті: російська демографія ніколи не буде такою позитивною, як те-

пер, а американці навряд чи колись будуть більш неухважними. Тому Росія рухається швидко й, що важливіше, розумно.

Країна намагається захопити природні опорні точки, тобто географічні бар'єри, що обмежать вразливість держави до зовнішніх сил. Росіяни сподіваються, що зможуть розумно використовувати свої сили, відштовхуючись від цих точок. Довготермінова стратегія Москви полягає в тому, щоб перед занепадом Росії обмінювати контроль над територіями на відстрочку. Якщо росіяни зможуть розширитися та закріпитися на цих опорних точках, Москва сподіватиметься обміняти менше територій на більшу відстрочку.

На жаль для Москви, навколо Росії небагато таких опорних точок. Однією з них є Балтійське море, і цей факт жахає Естонію, Латвію та Литву. Інша – Карпати. Вона потребує де-факто поглинання не лише України, а й Молдови, що є причиною безсоння румунів. І третя точка – Тянь-Шань, гірська система в Центральній Азії, що приводить нас до причин киргизької кризи.

БЕЗ РЕЗЕРВІВ

Киргизстан – це не найкращий об'єкт нерухомості. Й хоча це один із тих гірських регіонів, який Росія може використати як опорну точку, він розташований на околиці євразійського степу за 3 тис. км від російського ядра. Киргизстан – географічна конструкція, створена Сталіним, який накреслив кордони у регіоні так, щоб максимізувати ймовірність суперечок між різними групами автохтонного населення.

Диктатор добре зробив свою справу. Єдиним важливим населеним центром Центральної Азії є Ферганська долина. Киргизстан отримав передгір'я та гори, що є джерелом води для регіону. Узбекистан – родючу низовину. Таджикистану дістався зручний шлях до долини. Як результат – три держави постійно сперечаються за контроль над єдиним придатним для життя місцем у регіоні.

Киргизстану, мабуть, пощастить найменше. Майже вся його територія вкрита горами, де розкидані рівнинні шматочки

Росія не має достатньої кількості населення, щоб утримувати країну в нинішніх кордонах, і з часом її здатність до цього стане ще меншою

землі, на яких можна збудувати міста. Єдиного киргизького ядра немає, а отже, країна потерпає від різких внутрішніх відмінностей. Регіональні клани мають тісніші економічні та безпекові відносини з іноземцями, ніж один з одним.

П'ять років тому західні неурядові організації (та, поза сумнівом, кілька спецслужб) об'єднали зусилля з деякими із цих регіональних кланів, щоб скинути владу проросійського президента. Як наслідок – Киргизстан (який не є цілком прозахідним) політично перетворився на нічию землю, що не задовольняло росіян. У квітні вони довели, що теж можуть організувати кольорові революції. Але в південних регіонах, що є оплотом старого режиму, почалися заворушення, і тимчасовий уряд Розі Отунбаєвої публічно закликав росіян надати війська, щоб утримати країну від розпаду. І тут стає зрозумілим слабе місце російської стратегії.

Незважаючи на значну деградацію у пострадянський період, російські спецслужби залишаються незрівнянними. Насправді, перебуваючи під прямим патронатом Владіміра Путіна, вони мають пропорційно більше ресурсів та впливу, ніж колись. Вони довели, що можуть перепрограмувати український політикум, щоб знищити американський вплив, маніпулювати подіями на Кавказі, щоб зашкодити авторитету Туреччини (див. стор. 32), спровокувати заворушення у країнах Балтії, щоб розбалансувати членів НАТО й повернути назад киргизьку кольорову революцію.

Але Кремль не має резервів. Якби це було XIX століття, то на шляху до Фергани вже були б ешелони російських поселенців, які мали послабити вплив місцевого населення, збудувати міцну економіку, залежну від завезеної робочої сили та пов'язану з російським ядром, і привести до влади нову еліту. Проте нечисленні молоді російські сім'ї тримають демографічний фронт у самій Росії. Вперше в російській історії країна не має зайвого населення для переселення у провінції. А це означає, що, попри всі нещодавні здобутки, стратегія Москви потребує інструменту, якого в росіян уже немає. ■

Матеріал передруковано з дозволу Stratfor (www.stratfor.com)

Німецьке

Чому Німеччина не проміняє домінування в Європі на союз із Росією

Автор:
Уве Умлауфф

Після тривалого періоду добробуту багатшим країнам Євросоюзу, зокрема Німеччині, не дуже подобається перспектива допомагати за рахунок своїх платників податків біднішим членам ЄС. А якщо вони все ж на це підуть, то захочуть мати більший контроль над тим, як слабші країни витратять їхні гроші. Певна річ, Греція та інші проблемні країни не хочуть встановлення зовнішнього контролю над своїми фінансами. Питання в тому, чим буде Європа після цієї кризи, окрім як простою зоною вільної торгівлі.

НІМЕЦЬКО-РОСІЙСЬКИЙ СЦЕНАРІЙ

Деякі експерти, зокрема Джордж Фрідман з американського аналітичного центру Stratfor, вважають, що наслідком кризи стане посилення осі Москва – Берлін. Свій сценарій Фрідман ґрунтує на таких тезах. По-перше, Європа не має інституцій, спроможних упоратися з кризою, а європейські країни не збираються такі інституції створювати. Побудова наддержави, на думку Фрідмана, вимагає одного з двох: або війни, що визначить, хто головний, або політичної однакості під час укладення угоди. Після століть війн Європа вирішила спробувати другий спосіб. Результатом був Європейський Союз. Але тепер Європа має перетворитися із союзу знову на угоду, учасники якої не матимуть інших інтересів, окрім власних.

По-друге, як і 1871 року, постає німецьке питання, адже Німеччина є економічним центром Європи. Від її згоди залежить, що може бути зроблено, тож вона єдина країна в Європі, яка має здатність творити альтернативні коаліції. Але проблемою є те, що коли ЄС ослабне, то саме Німеччина повинна б мати найбільший вплив на майбутнє Європи. Саме німці працюватимуть над тим, щоб змінити формулу ЄС та Єврозони відповідно до своїх бажань. Німеччина потужна, але не всемогутня. Вона потребує союзників, тож Фрідман запитує, хто міг би замінити для неї ЄС. Звичною відповіддю є Франція. У межах ЄС німці та французи були здатні відкласти вбік свої історичні тертя та знайти спільний інтерес у керівництві Європою задля спільного блага. Але Франція, на думку Фрідмана, не може бути фундаментом для тривалої німецької економічної стратегії. Такою історичною альтернативою для Німеччини радше могла б стати Росія.

Отже, між Німеччиною та Росією є великий потенціал синергії. Німецька економіка потребує багато енергії та інших ресурсів, тоді як Росія – технології та капіталу, щоб відійти від позиції експортера сировини. Після пострадянської деіндустріалізації Росія має більше робочої сили, ніж є на неї попит із боку промисловості. А Німеччина з її населенням, що зменшується, потребує робочої сили, але не іммігрантів. Отже, логіка німецько-російських економічних відносин чіткіша, ніж німецько-іспанських чи німецько-французьких, вважає Фрідман. Франція могла би приєднатися

до російсько-німецьких проєктів. За цією логікою ЄС не може вижити як інтегрована система, а отже, Німеччина, провідна європейська держава, якій потрібні союзники, утворить союз із Росією.

Цей німецько-російський союз занепокоїть чимало країн. Перша з них Польща, що затиснута між Росією та Німеччиною. Друга – США, тому що для них російсько-німецький економічний блок буде більшим викликом, ніж ЄС. Військова співпраця між Польщею та США (розташування комплексів Patriot у Польщі, продаж

**ДЛЯ БЕРЛІНА БУЛО БИ
БОЖЕВІЛЛЯМ ОБМІНЯТИ
СВОЮ ПОЗИЦІЮ В ЄВРОПІ
НА СТАВКУ В АЗАРТНІЙ ГРІ
«ВСЕ АБО НІЧОГО» З РОСІЄЮ**

їй літаків F-16 та спільні навчання) у цьому світлі виглядає логічною. У майбутньому російсько-німецький та польсько-американський блоки конкуруватимуть у Центральній Європі та залучатимуть до своїх союзів інші країни, особливо Францію. Все це матиме негативні наслідки для ЄС і НАТО.

РОЗВІНЧАННЯ

Однак у реальності обґрунтованою є тільки перша теза Фрідмана. Євросоюз справді перебуває в екзистенційній кризі, причому не від початку фінансової та кредитної кризи, а вже роки, якщо не десятиліття. Йому бракує спільної концепції. Минули ті часи, коли молодоевропейці на кшталт Гельмута Коля зносили вночі при-

ПИТАННЯ

кордонні переходи, знищуючи кордони. Цього було досягнуто, але немає ідей, що робити далі. А немає їх тому, що найважливішими країнами – членами ЄС правлять бюрократи, як-от Ангела Меркель, або хвальки, як Сільвіо Берлусконі та Ніколя Саркозі. Понад те, ці ідеї їй не потрібні Німеччині, бо створення Сполучених Штатів Європи, що матиме власні інституції, не в її інтересах.

У решті ж Фрідман помиляється. З 1871 року Німеччина безуспішно намагалася встановити контроль над Європою воєнним шляхом. Після закінчення Другої світової війни успіхом увінчалася політична спроба. Сьогодні Німеччина є найважливішою економічною та політичною силою в Європі. Її рішення накладаються урядам та Єврокомісії, що не є обраним органом, хоча Європарламент і бере на себе дедалі більше відповідальності. І хоча пан Саркозі та пані Меркель 17 червня на саміті ЄС у Берліні погодили перші кроки до спільного «економічного уряду», він не матиме свого «генерального секретаря». Тобто це буде беззубий тигр.

Важливішою є можливість втрати права голосування тими членами ЄС, які порушуватимуть Маастрихтські критерії. За ними державний дефіцит не повинен перевищувати 3% ВВП, а держборг – 60% ВВП. Німеччина та Франція також погодилися одностайно виступити на саміті Великої двадцятки в Канаді за оподаткування фінансового сектору. Зрозуміло, що Німеччина зовсім не потребує якихось ва-

ріантів поза ЄС, оскільки вона і є Європейським Союзом. Віковичне суперництво з Францією закінчилося на користь Німеччини, але не військовим, а економічним шляхом.

Навіть якщо Німеччина та Росія мають спільні інтереси, для Берліна було би божвіллям промінати свою позицію в Європі на ставку в азарт-

ній грі «все або нічого» з Росією. Найважливішим торговельним партнером Німеччини є Франція (а потім США), і понад 50% німецького експорту реалізується в ЄС. Більшість європейських країн залежать від німецьких ліберальних кредитів. Однак інший бік медалі – це сьогоднішня криза Єврозони. Німеччина не може дозволити економікам країн PIIGS зазнати краху, і вона цього не зробить. Тож чому Німеччина має відмовитися від статусу гегемона в економічній зоні з населенням 500 млн людей із високою купівельною спроможністю, схожими політичними та правовими структурами на користь ринку зі 140 млн споживачів із низькою купівельною спроможністю, соціальними конфліктами, дивною правовою системою та демографічною кризою? Заради партнерства з потужною військовою, але непрозорою Росією?

Німеччині потрібні російські сировинні ресурси, тому що інший великий експортер – Китай – узяв під контроль африканські. Те саме вона робить у своєму регіоні, тож повинна мати добрі відносини з Росією. Однак російсько-німецького блоку не буде, як і польсько-американського. Вступ Польщі до ЄС був її вибором на користь Європи, в якій домінує Німеччина. Найкращим захистом від східного сусіда є не США і батареї Patriot, а політико-економічна могутність ЄС. Та й для Німеччини з її інтересом до сировини, освіченої робочої сили, реконструкції та розвитку деіндустріалізованої економіки є краща за Росію альтернатива – без військових переваг, але культурно й політично ближча до Центральної Європи Україна. ■

Втома від України

Тягнути за вуха Україну до Європи вже ніхто не буде. Навіть Польща

Автор: Марія Пшеломець, спеціально для Тижня з Варшави

Шлях до Євросоюзу чи спільний економічний простір у межах СНД? Теоретично відповідь на це запитання видається такою ж банальною, як рішення бути мудрим, красивим, молодим та багатим чи старим, потворним, хворим і бідним. Євросоюз, попри кризу та нинішні труднощі, є спільнотою держав економічного добробуту та демократичних свобод. СНД – це спілка країн, спалюваних комунізмом, із затримкою в розвитку економіки та з режимами, що лише назвою нагадують демократичні.

«СТІЙ ТАМ, ІДИ СЮДИ»

СНД, що виникла 1991 року, мала свій сенс. Йшлося про впорядкування співпраці між країнами, що виникли з розпадом СРСР. Стосувалося це передусім, хоч і не цілком, економічних відносин. Проблема в тому, що організація виявилася мало ефективною, – не виправдав сподівань створений у 2000 році Євразійський Економічний Союз. Не була реалізована також ініціатива Єдиного економічного простору. Навряд чи буде вдалим і створюваний зараз зі скрипом Митний союз Росії, Білорусі й Казахстану.

Держави СНД поєднує чимало: ринок збуту, котрий не є таким вимогливим щодо стандартів, як західний; легкість знаходження покупців харчових продуктів, від яких ЄС оберегається високим митом; успадкована від СРСР промисловість. У цій ситуації поява спільного економічного простору виглядала б догично, але заковика в тому, що господарська співпраця у межах СНД не є рівноправною. Усі економічні проекти контролює Росія, котра мріє передусім про власний зиск (політичний або економічний), у якому немає місця для інтересів партнерів. Росія вважає своїх колишніх васалів

радне колоніями, ніж рівноправними гравцями.

Загалом країни СНД нібито мають привілей: купують за зниженими розцінками нафту й газ. Проте за дешевою сировину Москва вимагає економічного узалежнення та політичних поступок. Маніпуляція цінами на сировину є успішним інструментом тиску. Варто згадати, що однією з причин усунення киргизького президента Курманбека Бакієва було підняття внутрішніх цін на нафту й газ. Остання газова війна з Білоруссю теж має радше політичне, ніж економічне підґрунтя. Як і угода з Україною, влада якої поміяла зниження цін на газ на продовження терміну оренди російським флотом бази в Криму.

Інша справа, що вся вина падає не тільки на Росію: влада де-

яких країн СНД дозволяє собою маніпулювати. Насильно нікому не накинеш дешевої сировини, і ті, хто вирішує скористатися такими пільгами, самі висловлюють згоду на залежність від Росії. Понад те, дешева сировина сповільнює модернізацію застарілої, енерговитратної інфраструктури, що віддаляє Східну Європу від стандартів ЄС. Можна сказати, що таким чином Росія, будучи головним двигуном, є одночасно головним гальмом СНД, перешкоджаючи модернізації своїх колишніх васалів.

У ТІНІ РОСІЇ

Водночас Євросоюз робить дуже мало, щоб заохотити своїх східних сусідів до модернізаційного ривка. Показовим є ставлення до України після Помаранчевої революції. Незважаючи на бага-

торазові сигнали з боку Києва, Брюссель не наважився виголошити жодної декларації щодо майбутнього членства України в ЄС. Але ж не йшлося про жодні зобов'язання, конкретні дати. Якби Євросоюз зважився на бодай невелике заохочення, справи в Україні пішли б інакше.

Інтеграція з ЄС потребує значних зусиль – це не лише модернізація економіки, а й виконання євростандартів у галузі права, держінституцій, свободи ЗМІ. Про те, як це важко, може свідчити, приміром, справа реконструкції української ГТС, на яку Брюссель погодився виділити кошти за умови проведення відповідних реформ та чіткого окреслення прав власності. Модернізація газопроводу є для України стратегічним питанням, однак справа затягнулася вже на два роки. Щоби бути молодим, красивим і багатим європейцем, потрібні прозорі правила, які не грають на користь олігархічним укладам, гвалтуванню закону, натиску на медіа, «дивам» на виборчих дільницях. І з цього погляду, звісно, «вигіднішими» є порядки в СНД.

ФОТО: ОЛЕКСАНДР ЧЕЛМЕНОВ

При цьому навіть Угода про асоціацію нічого не гарантує. Імовірному зближенню Брюсселя зі Східною Європою, швидше за все, не сприятиме також і нещодавнє поліпшення відносин ЄС із Росією. Захід, як видно неозброєним оком, забув про її війну з Грузією 2008 року та повірив у модернізаційні гасла російського президента Дмитрія Медведєва. Незалежно від причин (підтверджується теорія видатного знавця Росії Річарда Пайпса, що всі російські реформи викликані ззовні) виглядає так, що маємо справу з декларацією нової революції згори у російській політиці, революції, котра повинна ґрунтуватися на політичному прагматизмі та модернізації країни.

Проблема в тому, що, як зауважує інший американський експерт Збігнєв Бжезінський, російська влада хоче модернізації без демократизації, а зв'язки із Заходом потрібні Москві, між іншим, для того, щоб утримати свою «зону впливу» на Сході. Європейські технології, позики та інвестиції можуть стати необхідним порятунком для неабияк пошарпаної кризою та низькими цінами на сировину Росії, але потім можуть дозволити їй далі використовувати нафту і газ як політичний інструмент. Політичний прагматизм Росії, що виражається, приміром, у зближенні з Польщею, має також знеохотити європейських прихильників поширення євроатлантичної спільноти на схід. А також переконати країни Балтії та Варшаву, що ліпше мати зиск із Росією, ніж підтримувати невпевнене скиглення не до кінця зрозумілих декларацій України чи Молдови, не кажучи вже про Білорусь.

ПОЛЬСЬКИЙ ПОЛІТИЧНИЙ ШПАГАТ

Як у цій ситуації поведеться Польща? Чимало залежатиме від результатів президентських виборів. Ярослав Качинський є прихильником підтримки прозахідних устремлень українців, навіть ціною хороших відносин із Росією. Натомість Броніслав Коморовський представляє офіційний підхід партії «Громадянська платформа», за яким лише гарні відносини з

Москвою дадуть Варшаві змогу успішно підтримувати держави Східної Європи на євросоюзному рівні. Втім, таке твердження справедливе за умови, що прагматизм матиме свої межі й що у випадку будь-якого загострення ситуації Польща виступить на боці своїх східних сусідів, а не Кремля. Певний оптимізм може вселяти факт, що польські євродепутати незалежно від репрезентованої позиції (трьох політичних сил) є лобістами скасування віз для України та Молдови.

Перевіркою як позиції польської влади, так і її можливостей є нелюбе в Україні Східне партнерство. Незаважно здогадатися, що перебування в одному кошику Вірменії, Азербайджану, Грузії, Молдови, України та ще й на додаток Білорусі в Києві могло бути потрактоване майже як образа. Тим більше що кошти Євросоюзу на програми Партнерства є до смішного малими. Однак за допомогою цього проекту можна чимало досягнути, якщо пам'ятати про зближення з Євросоюзом країн, охоплених Партнерством. Ідеться про інституційні зміни, енергетичну співпрацю, спільні кроки незалежних організацій, медіа, самоврядування.

Яким є майбутнє цієї частини Європи? Значною мірою це залежить від ЄС, від того, чи вистачить країнам Заходу уяви та волі, щоби, попри власний еґо-

Марія Пшеломець – відома польська тележурналістка. Працювала в польській редакції ВВС. На каналі TVP Info вела програму «Студія Схід». У співавторстві видала книжку «Україна на повороті. Шляхи й бездоріжжя Помаранчевої революції»

ЗВ'ЯЗКИ ІЗ ЗАХОДОМ ПОТРІБНІ МОСКВІ Й ДЛЯ ТОГО, ЩОБ УТРИМАТИ СВОЮ «ЗОНУ ВПЛИВУ» НА СХОДІ

їзм та страх перед Росією, відкритися для України, Молдови, Грузії... Велике значення мають Польща та її хист у створенні в ЄС сильного лобі для підтримки східних сусідів. Чи зможе Польща стати лідером цього лобіювання, наразі невідомо, але є сподівання, що так. Найбільше ж залежить від зацікавлених країн, глузду їхніх урядів, активності їхніх суспільств. Може, це звучить банально, але насильно це ніхто нікого не ошасливив. ■

Туреччино, quo vadis?

Один із ключових гравців близькосхідного регіону розривається між Заходом та Сходом

Автор: Юсуф Канлі,
спеціально для Тижня з Анкари

Витративши роки на плем'яння в Туреччині «помірко-ваного ісламського уряду», що міг би слугувати для ісламського світу «рольовою моделлю» та життєздатною демократичною альтернативою Аль-Каїді, вахабітам і «радикальній ісламській авторитарній» моделі урядування в іранському стилі, західний світ постав перед питанням: «Куди прямуєш, Туреччино?»

МРІЯ ПРО ВЕЛИЧ

Після великих виборчих перемог 2002 та 2007 років правляча в країні помірковано ісламістська Партія справедливості і розвитку (АКР) вирішила, що настав час втілити в життя її давню утопічну ідею про перетворення Туреччини на найпотужнішу і найвпливовішу державу на просторі від Кавказу до Північної Африки та від Балкан до Близького Сходу.

Партії справедливості і розвитку, на думку критиків, притаманна новітня неосманська зовнішня політика, а її драйв ґрунтувався на таких двох постулатах: по-перше, Туреччина культурно не належить до західної цивілізації, що має всесвітнє значення; а по-друге, вона представник ісламської цивілізації, що має у світі обмежене значення. Отже, хоч країна і не є єдиною визначальною силою в регіоні, але з твердою підтримкою США та інших західних держав могла б від їхнього імені стати босом свого регіону.

Ці плани АКР, як виявилось, збігалися з розрахунками американської адміністрації. Зрештою, замість того щоб самим витягати голіруч із вогню такі гарячі картоплини, як Іран, Сирія, Хамас, Хезболла та, можливо, навіть Мусульманське братство, для США було краще використати Туреччину – «стра-

ФОТО: REUTERS

тегічного партнера» і помірквану ісламську альтернативу радикальному ісламу.

Та коли реальність стикається з вигадкою або коли ідеалістичні припущення починають розглядати як реальну політику, результат неминуче стає шизофренічним. Утопія, у якій Туреччина визначає політику в регіоні, а Захід просто йде по її слідах, була безпечною, доки залишалася теорією. Коли ж вона перетворюється на зовнішньополітичний інструмент, наслідки його використання можуть стати катастрофічними.

Лише торік була ілюзія, що зовнішньополітичні пріоритети АКР абсолютно збігалися з пріоритетами нової адміністрації Барака Обами у США. І якщо Туреччина побудує безпроблемні відносини зі своїми сусідами, то від цього політично та стратегічно виграють і Туреччина, і США (і Захід загалом). Міністра закордонних справ Ахмета Давутоглу, архітектора цієї політики під гаслом «жодних проблем із сусідами», в Туреччині та за кордоном возвеличували як «турецького Кіссінджера».

КРАХ СПОДІВАНЬ

Усі ці піщані замки почали руйнуватися один за одним в лютому 2006 року, коли Давутоглу, ще до свого призначення міністром, організував візит до Анкари лідера військового крила Хамасу Халеда Машала. Турецько-ізраїльській політичній, військовій та стратегічній співпраці було завдано удару. Не встигли ці відносини відновитися, як у січні 2008 року прем'єр-міністр Туреччини Ресеп Таїп Ердоган, розлучений ізраїльською операцією в Секторі Газа, заявив у Давосі президентові Ізраїлю Шимону Пересу: «Ви знаєте, як вбивати!» Результатом кризи в турецько-ізраїльських відносинах став провал турецького посередництва в ізраїльсько-сирійських мирних переговорах.

У 2009-му, виконуючи дану Бараку Обами обіцянку (в обмін на те, що він не називатиме геноцидом убивства вірмен в Османській імперії), Туреччина погодилася підписати з Вірменією два протоколи про поліпшення відносин та припинення блокади (її оголосили 1993 року у

Хамас — палестинський фундаменталістський ісламський рух, офіційно визнаний на Заході терористичною організацією. Контролює Сектор Газа

Фатах — рух за національне звільнення Палестини. Контролює Палестинську автономію на Західному березі річки Йордан

Хезболла — воєнізована ліванська шіїтська політична партія, що виступає за створення в Лівані ісламської держави за іранським зразком

Мусульманське братство — міжнародна ісламська релігійно-політична асоціація, заснована в Єгипті

відповідь на окупацію вірменами Нагорного Карабаху). Результатом стала серйозна криза у відносинах з Азербайджаном. У середині країни зазвучали звинувачення в тому, що «Туреччина зрадила Азербайджан». Та окрім спорідненості Азербайджан є ще й ключовим джерелом енергії для Туреччини, тож криза у відносинах із Баку, на думку уряду в Анкарі, коштувала «знадто дорого». Зближення з Вірменією не відбулося, адміністрація Обами була розчарована.

Цього року, намагаючись переконати Іран припинити свою ядерну програму та заборонити можливим санкціям, що завдали б серйозної шкоди турецькій економіці, Туреччина разом із Бразилією взяли на себе роль посередників між Іраном та Заходом. Вони вважали, що досягли прийнятної для Заходу угоди (збагачення урану на турецькій території), та буквально за кілька днів після цього Росія і Китай приєдналися до США й наклали на Іран санкції, проти яких проголосувала Туреччина. На Заході почали звучати коментарі на кшталт «Туреччина дрейфує на Схід». Заявивши про свою відмову від ролі посередника, Бразилія покинула Туреччину на самоті.

Прорахунком турецького уряду був і дозвіл на прорив морської блокади Сектору Газа, виданий «Флотилії свободи». Організатори акції розраховували на те, що Ізраїль не ризикне напасти на турецьке судно, бло-

на Схід» посилювалося. Тим часом Хамас заявив, що не вважає жодну іншу країну, крім Єгипту, здатною виступити посередником у переговорах із Фатахом. Таким чином було спростовано і враження про братерство між АКР та Хамасом, і ілюзію АКР, що «Туреччина перемагає на Близькому Сході».

І нарешті, впродовж двох років Туреччина намагалася повернути лояльність свого курдського населення, а також стати «природним захисником» північноіракських курдів, посприявши таким чином запланованому на червень 2010-го початку виведення американських військ з Іраку. Та лише через кілька днів після того, як у квітні північноіракський лідер Масуд Барзани вперше за шість років відвідав Анкару й зустрівся з Давутоглу, сотні сепаратистів перейшли до Туреччини з Північного Іраку і вбили дев'ятьох турецьких вояків. Так зазнало краху турецько-північноіракське зближення, яке Вашингтон розглядав як частину своїх зусиль, спрямованих на вихід з Іраку.

ЩО ДАЛІ?

Серйозні наслідки зруйнованих ілюзій зовнішньополітичного курсу АКР ми побачимо в майбутньому, але проблеми вже є. По-перше, коли держсекретар США Гілларі Клінтон приймала у Вашингтоні турецьку бізнес-делегацію, делегати депутатів від АКР було відмовлено в зустрічі. Ними також знехтували американські конгресмени та єврейські організації. По-друге, після виходу Бразилії з іранського переговорного процесу Туреччина стала в ньому третьою зайвою.

По-третє, у відносинах із курдами уряд віддав ініціативу сепаратистам із Курдської робітничої партії, а погіршення відносин з Ізраїлем та США призвело до браку розвідувальних даних. По-четверте, безбарвна зовнішня політика поступово послабила закореність Туреччини на Заході, але не дозволила їй кинути якір на Сході, тому що там домінують тиранічні режими, яким зовсім не потрібен чужий елемент. Отже, проблема не в тому, що Туреччина дрейфує на Схід. Країна, що загрузла в ілюзії, зазнає поразок і на Заході, і на Сході. ■

ПРОРАХУНКОМ ТУРЕЦЬКОГО УРЯДУ БУВ І ДОЗВІЛ НА ПРОРИВ МОРСЬКОЇ БЛОКАДИ СЕКТОРУ ГАЗА, ВИДАНИЙ «ФЛОТИЛІЇ СВОБОДИ»

каду буде припинено, а Туреччина стане пагроном регіону. Ізраїль виявився гіршим за сомалійських піратів: перехопив флотилію у міжнародних водах, вжив силу та вбив вісьмох турецьких громадян. Окрім брутальної жорстокості Ізраїлю цей випадок виявив і «братерство» між турецьким урядом та Хамасом. Продемократичний та реформістський імідж турецької партії на Заході був зіпсутий, а враження «турецького дрейфу

Юсуф Канлі — провідний турецький журналіст, колоніст найстарішого англомовного видання в Туреччині *Hürriyet Daily News and Economic Review*

Первородство за газову юшку

Українська влада свідомо відмовляється від регіонального лідерства

Автор:
Ростислав
Павленко

Прем'єр-міністр України Микола Азаров за підсумками візиту до Москви оптимістично заявив: «Принципових розбіжностей не було в жодному з обговорюваних питань, навіть тих, до яких є різні підходи, може бути дещо відмінна позиція. Співпраця йде в усіх сферах нашого народногосподарського комплексу, скрізь відбувається просування більш швидкими темпами, менш швидкими темпами».

Точніше, вочевидь, не скажеш: нинішня українська влада й особисто Микола Янович роблять усе можливе для того, щоб на Сході Європи таки утвердилася нова геополітична реальність. У цій реальності нинішні високі ціни на енергоносії конвертуються в посилення впливу Росії на континенті: подалі від кордонів вона здатна впливати на політичні рішення; у своєму оточенні є істиною в останній інстанції. При цьому, за браком науково-технічних проривів і маючи сумнівного рівня збройні сили, ставку в Москві роблять на економічне проникнення.

Для України в цій картині місце давно визначене: перетворитися з бодай скільки-небудь незалежного гравця, який завдяки контролю над транзитними можливостями може принаймні звернути на себе увагу, на вірного сателіта, а то й інтегровану частину Росії. Як колись зазначив американський дипломат і політолог Джордж Кеннан, на кордонах Росії можуть бути лише або вороги, або васали.

ЦІНА ЗНИЖКИ

Об'єктивно такий шлях мав би бути невідповідним будь-якій владі в Києві, адже таким чином знижується її статус та обмежуються можливості. Однак нинішні мож-

новладці, схоже, не мислять такими категоріями. Принаймні не чинять особливого опору пропозиції російської сторони, що спрямована на форсоване поглинання українських стратегічних галузей.

Вище-прем'єр, міністр фінансів РФ Алексій Кудрін заявив прямо і недвозначно: бюджет Росії втрачатиме від знижок на газ для України по \$4 млрд протягом десяти років. В обмін влада РФ веде мову про «інші можливості», які будуть реалізовані російським бізнесом разом з українським «у розвитку енергетики, в оренді наших баз». Однак цього російського чиновника доповнили інші.

Керівник Газпрому Алексій Міллер вкотре заявив, що об'єднання Газпрому і Нафтогазу заздалегідь визначене. Будь-які СП – це лише крок у цьому невідворотному напрямку. І про жодну паритетність тут не йдеться, адже Газпром є Газпром, а Нафтогаз... «дещо менший», як дипломатично помітив президент РФ Дмитрій Медведєв.

Микола Азаров привіз до Москви «деякі пропозиції» у газовій галузі. Які – звісно ж, українським платникам податків знати не потрібно. Натомість російська сторона відвертіша: в СП з боку України мають бути винесені газотранспортна система і видобувні активи НАК «Нафтогаз». Те, що така постановка питання незаконна в Україні, вважається справою технічною. Для цього, зрештою, більшість форумували. Щоправда, про свій внесок росіяни говорять не так відверто: якщо оцінка НАК «Нафтогаз» «виявиться більшою», вони віддадуть до СП родовище із запасом 1 трлн кубометрів.

Мабуть, ключове тут слово «якщо». Однак навіть у разі внесення такого родовища до активів СП розмін не виглядає рівноцін-

ним: Росія вже відправила західних інвесторів зі Штокманівського родовища і планує зробити те саме з Ковиткінським. Річ у тім, що лише Газпром має можливість транспортувати видобутий газ територією Росії і фактично контролює, як розвивається видобування. В таких умовах навіть найбагатше родовище у практичному плані не варте нічого.

Крім того, «стратегічній передачі» підлягає низка інших принципів галузей. Прем'єр-

міністр РФ Владімір Путін назвав об'єднання підприємств авіабудівних комплексів Росії та України таким, що не має альтернативи. Віце-прем'єр РФ Ігор Сєчін додав, що РусГідро проводить переговори й опрацьовує великий проект участі компанії в галузі української гідроенергетики. Ця угода передбачає входження до статутного капіталу каскаду ГЕС на Дніпрі.

Фахівці російської Об'єднаної суднобудівної корпорації відвідали практично всі великі підприємства суднобудування в Україні: Зарямашпроект, «Палладу», Чорноморський суднобудівний завод. Російська влада «не виключає» їхньої інтеграції. Окрема увага – нафтовому сектору. Росіяни вимагають повернути на Кременчуцький нафтопереробний завод Татнафту і знизити тарифи на транспортування нафти українською територією. Залишається лише додати, що всі ці переговори відбуваються у День Конституції України. І прем'єр,

замість належним чином відзначити його у своїй країні (є ж традиції, неписані правила, зрештою, норми гарного тону), їде до сусідів. Виглядає як черговий символ, яким і без того багате правління нинішнього президента.

КУЙ ЗАЛІЗО ПОКИ ГАРЯЧЕ

Такий форсований наступ по всіх фронтах засвідчив: російська влада поспішає. По-перше, поспішає, поки зміни у внутрішній політиці України не змусили нинішню владу переглянути безоглядний і «безгальмівний» спосіб керівництва. Адже медовий місяць мине, і громадяни захочуть почути, де їхнє поліпшення життя. А це нарешті дасть опозиції точку опори для активніших і результативніших дій.

По-друге, поспішає зробити процес інтеграції України незворотним доти, доки російський проект виглядає привабливо. Адже не секрет, що статус Росії як критично великого постачальника енергоресурсів у ЄС не ві-

НЕОФЕОДАЛІЗМ.

У відносинах з Росією нова влада обрала позицію вірно-го васала

чний. Уже в перспективі п'яти – семи років проглядається потрапляння на європейський ринок сланцевого і скрапленого газу. Під це активно розвивається інфраструктурна база: розвідка покладів сланців у Польщі й розширення можливостей зберігання і транспортування скрапленого газу. До того ж країни ЄС тиснуть на Газпром, вимагаючи перейти від довготермінових контрактів на постачання газу з високою ціною і фіксованою кількістю за принципом «бери або плати» на швидкі спотові, коли в кожен момент часу береться стільки газу, скільки потрібно. Зараз обсяг спотових контрактів – близько 15% усього обсягу торгівлі, але ЄС прагне розширення цієї квоти і залучення до цього принципу Росії. Адже ціна на таких контрактах буде до 25% нижчою, ніж у довготермінових угодах із прив'язуванням ціни газу до ціни нафти.

По-третє, Росія намагається використати момент, поки решта провідних гравців звертають більше уваги на інші регіони світу. Стандартний приклад – США, які, як сподівалися в Росії, розумітимуть «перезавантаження» відносин як карт-бланш для РФ щодо пострадянського простору. Однак, скандал із затриманням у США одразу кількох осіб, звинувачених у шпигунстві на користь Росії, виник показово гостро і саме в момент, коли відносини США – РФ здавалися безхмарними аж до спільного поїдання гамбургерів. Держсекретар Гілларі Клінтон перенесла візит до Києва на більш ранній термін – при цьому, як вважають оглядачі, і українська, і російська сторони можуть почути багато неприємного в контексті планів Москви витиснути з українського ринку американського виробника ядерного палива Westinghouse. Для США це гра ширшого контексту: приблизно у ті самі строки, протягом кількох найближчих років, здійснюватиме оновлення своїх АЕС Чехія – і там також Westinghouse зіштовхнувся з російськими структурами. Щоправда, чехи призначили спецпредставником у конкурсі на оновлення АЕС Вацлава Бартушку, відомого своїм обережним ставленням до Росії. Ймовірно, після візиту пані Клінтон в українському ядерному секторі також відбудуться зміни. »

ФОТО: REUTERS

Однак покладатися на захист одного старшого брата від другого для українського керівництва було би недалекоглядно і небезпечно. Зрештою, кожен обстоює свої інтереси сам. Водночас намагання захистити свої інтереси один на один із сильнішим партнером, яким є Росія, для України були би марними. Та ситуація в регіоні загалом створює можливості для маневру і переведення діалогу з російською стороною в інші площини й ширші контексти.

ВТРАЧЕНІ ШАНСИ

Ідучи у фарватері російської політики, Україна пропускає можливості заявити про себе як альтернативний центр тяжіння або принаймні активний суб'єкт політики у регіоні Східної Європи і Чорного моря.

Найочевиднішим полем, на якому могла би запропонувати свою гру Україна, є ГУАМ. Хоча 27 квітня на засіданні ПАРЕ Віктор Янукович висловив скепсис щодо згаданої організації, це можна було би списати на специфіку того дня. Адже то був справді «День, аби сподобатися Росії»: українська влада і угоди про продовження базування ЧФ ратифікувала, і заявила світу, що не вважає Голодомор геноцидом українців, і багато інших символічних кроків зробила. Однак і після того співпраця в межах ГУАМ не відновилася, незважаючи на низку взаємовигідних проєктів. Зокрема, поновлення євразійського нафтотранспортного коридору (базується на трубопроводі Одеса – Броди), розвиток Єдиного енерготранзитного простору (спільно з ЄС), залучення інвестицій під створення транспортних коридорів.

Якщо так піде далі, Україна може цілком поступитися своїм неформальним лідерством у ГУАМ Азербайджану, який активізує європейський напрям політики. Між іншим, Баку веде переговори про постачання газу до Італії, таким чином виходячи на ринок ЄС. Реалізація цих проєктів, зокрема, означатиме, що розраховувати на азербайджанський газ не доведеться не тільки Газпрому, а й тій самій Україні. Таким чином, амбітні проєкти на кшталт «Білого потоку» чи участі України в Nabucco можуть залишитись проєктами.

У цьому контексті, здається, українська влада змарнувала саміт у Туреччині. По суті, Київ продемонстрував, що не готувався: декларації про наміри співпрацювати з усіма і в усьому мало кого зацікавили. А між тим Туреччина сама намагається активізуватися в регіоні. Чимало оглядачів вважають, що після дипломатичного конфлікту з Ізраїлем (напад ізраїльських воєників на «Флотилію свободи» отримав різку дипломатичну відповідь), Анкара різко активізуватиме відносини з арабськими сусідами. Один із можливих напрямів – співпраця в побудові трансарабських трубопроводів і вихід енергоносіїв із країн Аравійського півострова на ринки

рантів стабільності й безпеки між Молдовою та ПМР і спільна гра з Німеччиною та ЄС могла би дати додаткові аргументи у відносинах і з РФ, і з Румунією (що активізувалася у видачі румунських паспортів на прилеглих територіях й активно співпрацює з новою молдовською владою у «засудженні подій 1940 року»).

ГАЛУЗЕВА ФРОНДА

Поки що українська влада борсається в тенетах, які сама дозволила сплести. Президент у Туреччині робить туманні заяви про багатовекторність; керівництво Нафтогазу в Брюсселі намагається переконати, що у нових реаліях української енергетики знайдеться місце і європейському інтересу (хоча для цього варто лише реалізувати підписані ще в березні 2009 року, за президентства Ющенка, положення Брюссельської декларації).

Додатково застосовуються й інші хитрощі. Нещодавно у російських ЗМІ промайнула інформація, що «під загрозою зриву» опинились ядерні домовленості. Державний комітет ядерного регулювання України визнав проєкт побудови росіянами двох енергоблоків Хмельницької АЕС небезпечним. З огляду на те що реактори, які пропонує російська сторона, до цього ніде не були випробувані, такі побоювання цілком слушні. Чорнобиль наочно демонструє, до чого можуть довести непродумані експерименти. Крім того, як повідомив колишній представник президента України з міжнародних питань енергетичної безпеки Богдан Соколовський, виставлена російською стороною ціна побудови енергоблоків у рази перевищує ціну побудови з нуля АЕС у Китаї.

Утім, без політичної волі захищати свої інтереси на всіх рівнях така галузева фронда приречена: прем'єр з'їздить у чергове відрядження, і товаришам на місцях буде вказано на їхні помилки. Цілком імовірно, йдучи назустріч побажанням російської влади, керівництво держави зачепить забагато інтересів усередині України – і політика вимушено зміниться. Але головна небезпека полягає в тому, що Україна тим часом може пролетіти повз усі можливості стати помітним суб'єктом у регіоні. ■

ЯКЩО ТАК ПІДЕ ДАЛІ, УКРАЇНА МОЖЕ ЦІЛКОМ ПОСТУПИТИСЯ СВОЇМ НЕФОРМАЛЬНИМ ЛІДЕРСТВОМ У ГУАМ АЗЕРБАЙДЖАНУ

ЄС через Туреччину. Україні було би що запропонувати на рівні як технологічної співпраці, так і спільних дипломатичних зусиль.

Інший кричущий приклад відмови від посилення своєї ролі в регіоні – російсько-білоруський газовий конфлікт. Коли Білорусь опинилася в ситуації, подібній до газових конфліктів України з РФ 2006 і 2009 років, можна було закликати сторони до взаємовигідних рішень, пропонувати посередництво, наполюгати на присиднанні Білорусі до енерготранзитного простору. Навіть просто обмежитися заявою МЗС про нейтралітет. Однак керівництво українського уряду поспішило стати на бік Росії. Виграшу немає, а можливі наслідки для українсько-білоруських відносин іще навіть не оцінені.

Зрештою, активізація Німеччини щодо Придністров'я (вимога Ангели Меркель до Росії вивести війська з Придністров'я як передумова розгляду пропозицій Кремля щодо «європейської архітектури безпеки») дає шанс Україні повернутися до своїх давніх позицій у конфліктному регіоні з чисельним етнічним українським населенням. Київ є одним із га-

за підтримки

Одеського
міськвиконкому

санаторію
ім. Пирогова,
курорт
Куяльник

партнери

головний
медіа-партнер

12-18 ЛИПНЯ ОДЕСА

Куяльницький ЛИМАН

ЗАМОВЛЕННЯ КВИТКІВ
www.perecrestok.kiev.ua
тел. 044 599 81 61

музика

OqueStrada

Португалія

Fatima Spar

Австрія

Kapela Kvetu

Чехія

Di Grine Kuzine

Німеччина

Gattamolesta

Італія

Ninn Ozera

Франція

Atlantida

Росія

Sedaa

Монголія, Німеччина

Білорусь:

Маланка Оркестр

Gurzuf

PortMone

Польща:

Village Kollektiv

WaDaDa

Україна:

Zira

Сузір'я

Перкалаба

ДахаБраха

Piss&Lough

Ойра & Кириченко

Бад'ян Сауна Систем

Tatosh Banda

кіно / майстерні / об'єкти в просторі / перформенс

www.artpolefest.org

Зовнішня недополітика

Уряд Віктора Януковича не має перспективи розвитку зовнішніх відносин. Усе вирішують лише власні інтереси

Автор:
Володимир Лановий,
доктор економічних наук,
екс-міністр економіки

У програмі Віктора Януковича проблеми зовнішньоекономічних відносин викладені на півтори сторінки, де не визначено, як розвиватимуться відносини з іншими країнами світу. Тому можна сказати, що зовнішньої політики як такої новий уряд не проводитиме. Замість неї залишаться тільки прикладні бізнес-ініціативи конкретних груп.

ПРИКРА ЗАЛЕЖНІСТЬ

Співпрацю з Росією зараз можна описати виразом: якщо йдеш за поводитирем, прийдеш туди, куди він веде. А він, напевно, приведе туди, куди потрібно йому.

З одного боку, зближення з Росією привело до зняття перешкод для експорту продукції багатьох наших підприємств. Не варто забувати, що багато заводів, особливо в галузі машинобудування, технологічно орієнтовані на попит з боку утворення під назвою Радянський Союз. Вони будувалися як інтернаціональні – НВО імені Фрунзе, Турбоатом, Моторсіч, Луганськстепловоз – і були розраховані на потреби всього СРСР. А зараз, як і раніше, орієнтуються на Росію, Казахстан та інші пострадянські країни. А там, як відомо, економіка багато в чому визначається політикою. Без візи влади отримати доступ на ринки неможливо. Це, до речі, дуже вирізняє цей ринок з-поміж усіх інших, куди вдавалося виходити Україні. Втрата пострадянських ринків призвела до того, що позиції наших підприємств із хімічної продукції, цукру та продукції машинобудування значно послабилися. Відповідно зняття політичних перешкод з Україною, Казахстаном та іншими країнами СНД дуже добре для них. У короткостроковій перспективі непогано це й для України. Це пожвавить наш експорт, що може збільшитися на 20–30%. Але через рік-

два ажіотаж мине. Російський ринок насититься, і приріст експорту призупиниться. Тим більше що росіяни можуть купувати таку саму продукцію у Франції чи Німеччині, де подібні товари якісніші. Щоб завоювати російський ринок, потрібно конкурувати на ньому з Німеччиною. А для цього необхідні нові ринки, нова наука і нові технології. Ми можемо створити сучасний корабель, але на Заході його зроблять удешевше, тому що там на всіх заводах сучасна техніка, роботизація. Відповідно вища продуктивність і нижча собівартість.

На перший погляд здається, що це економічна політика самих компаній, що не має стосунку до зовнішньої політики держави. Утім, саме зовнішня політика часто визначає напрями розвитку всередині країни. Наприклад, нинішній Кабмін дуже пишається спільним проектом із Росією щодо будівництва заводу паливних зборок для атомних станцій. Така об'єднана енергетика – вчорашній день. Сучасна атомна енергетика – у Франції або США – дає змогу уникнути будь-яких аварій. Але ті комп'ютерні ноухау ніхто просто так не продає, з компаніями на кшталт Aeva або Westinghouse потрібно домовлятися на державному рівні. До речі, сама Росія це розуміє і, наприклад, домовляється з Peugeot про будівництво модернізованого заводу на своїй території. Однак з нами переговорів щодо участі в цьому проекті не веде. Отже, активізуючись у виробничій кооперації тільки з Росією, ми консервуємо себе як вторинну країну з погано розвинутою технікою, залежною від сусіднього ринку.

ФІНАНSOVA КСЕНОФОБИЯ

Ще гірші справи з Європейським Союзом. Можна впевнено сказати, що наш уряд просто не знає, що робити в цьому напрямі.

Все обмежується деклараціями. Останні гасла: даеш зону вільної торгівлі й уперед до політичної асоціації. Але, по-перше, як можна приступати до відкритого ринку в пригніченому, неконкурентному та архаїчному стані власної економіки? Вільна торгівля буде не на нашу користь, від неї ми отримаємо шалені збитки і борги. А по-друге, з якими планами, виробничими проектами, інвестиційними та інфраструктурними програмами ми намагаємося увійти до Європи? У нас безініціативна і хаотична економічна політика у цьому напрямі. Може, нас приймуть в обійми з шаленим енергоспоживанням і вбивчою екологією? Ми не готуємо ні революційних розробок, ні супернових товарів та послуг. Не виходимо з ініціативами про спільні виробництва та спільні підприємства. Чи ми взагалі не збираємося конкурувати у західному світі на жодній позиції? Можна твердо сказати: без внутрішніх реформ у бік конкурентної економіки Україна ніколи не стане членом ЄС. А перебувати у зоні вільної торгівлі – як безрідний приймак – це не те місце, яке нам потрібно. Жити ж у борг, що нас чекає при цьому, – шлях у нікуди.

Закритість економіки призводить до того, що наші фінансові ринки ненасичені – місткість фондового ринку становить 0,2% усього суспільного капіталу і 1% ринку акціонерного капіталу. Тобто він може обвалитися, і реальна економіка цього майже не відчує. Природно, з такими цифрами нам тільки мріяти про \$200 млрд щорічних прямих іноземних інвестицій, які отримує Китай. Капіталу потрібно вільне плавання, він має приходити, котируватися, страхуватися і вільно поводитися всередині країни. Бізнесмен вклав у завод і хоче швидко окупити свої витрати, наприклад, виставивши за дея-

В Україні місткість фондового ринку становить

0,2%
усього суспільного капіталу та

1%
ринку акціонерного капіталу

ФОТО: REUTERS

кий час акції на біржу. А внутрішніх бірж, по суті, немає. І виходить так, що капітал замикається у вузьких рамках, а це нікому не подобається. До речі, саме тому свого часу так багато західних інвесторів прийшло в банківський сектор – там легко отримати швидкий прибуток, а гроші не так законсервовані, як у виробничих секторах.

Отже, якщо підсумувати, ми самі створили і далі створюємо бар'єри між нами і Європою – в нас усе закрито, ніби ми боїмося, що європейські економіки просто з'їдять нашу.

НЕДОРЕЧНА ЛІБЕРАЛЬНІСТЬ

Варта уваги економічна активність нових світових гігантів, що ще вчора були другорядними країнами: Бразилії, Китаю, Індії. Їхні успіхи здебільшого зумовлені проривами у світову економіку. Вони шукали і знайшли свої позиціативні переваги й масштабні транснаціональні ринки для своїх виробів.

Бразилія у своєму розвитку орієнтувалася на латиноамериканський ринок і стала будувати заводи, відчуваючи його потреби. Зараз вона випускає великі літаки та малолітражні

автомобілі, покриваючи практично всю потребу в них на континенті. Китай орієнтувався на створення дешевого одягу, іграшок та інших товарів легкої промисловості і за короткий час заповнив своєю дешевою продукцією весь світ. Країни вивчали конкурентів, перспективи ринків, проводили маркетингові дослідження, з'ясовуючи, з чим вони можуть вийти на міжнародну арену. У 1980-х представники Китаю відвідували інші країни світу, зокрема й Україну, і вивчали їхній досвід. Зараз ми бачимо, що учні швидко перевершили вчителів.

Працюючи з цими країнами, треба діяти відповідно. Зокрема, зобов'язати наші торговельні представництва вести промисловий маркетинг, з'ясовуючи, чого потребує той чи інший ринок, й обстоювати інтереси наших виробників, які можуть запропонувати відповідні товари. Українські компанії за підтримки держави мають поводитися впевнено й агресивно. Агресивно в доброму розумінні має бути й економічна експансія держави. Уряд повинен підтримувати приватні інвестиції у розбудову необхідної укра-

АНТИМАРКЕТИНГ.

Павільйон України на виставці ЕКСПО-2010 у Шанхаї на відміну від павільйонів інших країн чомусь був оформлений не в національному, а в китаському стилі

їнської інфраструктури за кордоном. Поки що наша влада не усвідомила цього.

Утім, невідомо, хто саме проводить таку політику. Сьогодні поміж функцій численних міністерств і відомств функція розвитку міжнародних економічних відносин у відповідній галузі відсутня. Немає загальної координації розширення наших позицій у глобальній економіці. Чинилиця камарилья зорієнтована на преференції конкретним підприємствам на внутрішньому ринку. Нерідко високопосадовець займає ще й крісло у державній або приватній компанії. Навіщо йому допомагати тим, із ким він не має

АКТИВІЗУЮЧИСЬ У ВИРОБНИЧІЙ КООПЕРАЦІЇ ТІЛЬКИ З РОСІЄЮ, МИ КОНСЕРВУЄМО СЕБЕ ЯК ВТОРИННУ КРАЇНУ З ПОГАНО РОЗВИНЕНОЮ ТЕХНІКОЮ

матеріальних відносин? За таких обставин вимагати від влади нової ефективної зовнішньоекономічної політики просто немає сенсу. ■

Революція назавжди

Французький філософ Андре Глюксман про глобальну перманентну демократичну революцію та чому нафтовий емірат, що зветься «Росія», не хоче незалежності України

Спілкувалася

Олена Чекан, Київ – Париж

Уславлений французький інтелектуал, рафінований лівак, мислитель, котрий примусив філософію займатися проблемами «людини з вулиці», невтомний викривач політики Кремля й пристрасний захисник демократичних засад, Андре Глюксман живе серед тисяч книжок, що заповнили його простору квартиру в 10-му районі Парижа. Він без ностальгії згадує свою «марксистську молодість», проте все ж воліє говорити про актуальні проблеми сучасності.

У. Т.: Ви неодноразово наголосували, що Європа – змучений, утомлений континент. Це треба розуміти: втома – початок кінця?

– Ні, я зовсім так не думаю. Європейська культура веде свій початок від давніх греків і немає жодної небезпеки, що вона зникне. Але є моменти збудження та є моменти втоми. В будь-якому разі найважливіші події останніх п'ятдесяти років у Європі відбувалися в найменш потужних країнах континенту. Хочу уточнити: те, що сталося фантастичного в другій половині минулого століття, – це зникнення двох різновидів тоталітаризму: рештків фашизму в Іспанії та Португалії, звільнення країн Центральної та Східної Європи.

У. Т.: Ви сказали, «в найменш потужних». Чи означає це, що нашу Помаранчеву революцію теж можна вважати важливим фрагментом сучасної історії, яка змінює пейзаж Європи?

– Я мав на увазі менш потужних, ніж Франція, Велика Британія, Німеччина. Що стосується Помаранчевої революції – це дуже важливо для Європи. Це

ФОТО REUTERS

частина гігантського руху, який почався 1953 року повстанням будівельників на Сталін-алеї в Східному Берліні й тривав із великими відступами, вповільненнями, навіть розпачами, аж доки не було знищено наслідки Ялтинської конференції з розподілу Європи між наддержавами. Цей рух триває й нині.

ВСЕПОЖИРАЮЧА ЛЮБОВ

У. Т.: Який ваш погляд на розвиток таких країн, як Україна чи, скажімо, Грузія, після деколонізації? Які загрози виникають із боку імперії, що відроджується?

— Я вагаюся щодо вживання терміну «постколониальний», бо Європа позбулася своїх колоній військовим шляхом. Це відбувалося важко, натомість мало незворотний характер. Ситуація з Україною і Грузією інша. Росія, росіяни (маю на увазі Кремль, але його в цій думці підтримує значна частина населення) вважають українців такими самими росіянами, а грузинів — не гідними незалежності. На святкуванні 83-го дня народження Примакова (екс-прем'єр-міністр. — Ред.), що відбувалося в Кремлі, Володимир Путін підняв тост за возз'єднання. Він не уточнив, що мав на увазі, але, звісно, не йшлося про возз'єднання Грузії з Абхазією та Південною Осетією, а, навпаки, про возз'єднання Грузії з Росією. Так само й із Україною. Кремль бажає повернути території, які входили колись до складу Радянського Союзу. Росія не хоче вашої незалежності. Інакше кажучи, любов великого російського брата до своїх сусідів має всепожирючий характер. Вплив Росії на своїх найближчих сусідів — це й відновлення колонізації, й зараження регіональних еліт корупцією, це також шантаж за допомогою нафти й газу, а подекуди — пряме військове вторгнення, як це сталося з Грузією, де було анексовано 20% її території.

У. Т.: Ви колись зазначали, що російський експансіонізм почався значно раніше комуністичного періоду. Яким ви бачите його зараз?

— Коли відбулися Революція троянд у Грузії та Помаранчева революція в Україні, мій друг Анна Політковская сказала:

БІОГРАФІЧНА НОТА

Андре Глюксман Французький філософ, політолог, письменник-есеїст. Народився 1937 року у Франції. Закінчив престижний виш Еколь-Нормаль (Париж). Учасник студентської революції у Франції 1968 року. З 1970 року виступав на підтримку дисидентського противу в країнах Східної й Центральної Європи та СРСР. У 2000 році шість місяців нелегально провів у Чечні

«Ніколи вони («вони» — це Кремль. — Ред.) із цим не змиряться». Приблизно в тому самому сенсі висловився Путін, заявивши, що «це перманентні революції». Путін, вихованець КДБ, вжив це в презирливому контексті, в традиціях боротьби з троцькізмом. Але це й справді глобальна перманентна революція, яка почалася 1953 року й уже звільнила половину Європи. Москву це лякає й вона воліла б цей процес врешті-решт зупинити. Причина дуже проста: демократизація України є прямою загрозою для Росії. Те, що діється у вас, може стати небезпечним прикладом для Росії. Власне, це вже бачимо. Скажімо, навіщо вбивати журналістів або правозахисників у себе в Росії, коли зовсім поруч, за кордоном, в Україні чи Грузії є свобода слова й можна робити все, що забажаєш? Кремль убачає для себе велику небезпеку й, як-то кажуть, вживає заходів. Наприклад, грузини спробували зробити російськомовний телеканал разом із чеченцями, вірменами, азербайджанцями та українцями. Ця ініціатива відразу ж зазнала шаленого спротиву з боку Росії. Відразу були мобілізовані гроші Газпрому, щоб викупити частоти, передбачені для цього супутникового каналу. Цікаво, що компанія Eutelsat, яка володіє супутником, базується в Парижі, до того ж 25% її акцій належали французькому урядові, й саме зараз триває судовий процес через односторонній розрив контракту, спровокований Газпромом. Але цей процес ще не завершено. Це насправді глобальна проблема, те саме відбувається в Китаї, який блокує в себе інтернет-портал Google. Навіть пані Клінтон, яка зазвичай висловлюється дуже обережно й стримано, відверто сказала: «на світ насувається інформаційна завіса». Звісно, вона мала на увазі передусім Китай, але вона вжила цей термін із, так би мовити, «черчиллівськими» інтонаціями (йдеться про вислів Черчилля щодо «залізної завіси» в його Фултонській промові). Й повертаючись до України: ви становите небезпеку для інформаційної закритості Росії.

У. Т.: Чому спроби українців віднайти свою ідентичність викликають таку істерію в Росії? Зараз у Луврі триває виставка ро-

сійських ікон, і там ми знову читаємо про «російських князів» доби Київської Русі, зокрема «росіянку» — французьку королеву Анну, дочку князя Ярослава.

— Коли народ позбавлений критичності стосовно себе, коли він не розуміє, що діялося з ним самим, коли він не зробив висновків із того, що було відкрито його найкращими представниками — Гроссманом, Шаламовим тощо, — він так само безсилий зрозуміти, що діється з іншими народами. П'ятдесят років знадобилося для того, аби Москва визнала факт убивства 25 тис. офіцерів, представників польської еліти. Те саме стосується голоду в Україні, точніше, їх було два: один за Леніна, другий за Сталіна. Коли ти не можеш розібратися з власним минулим, ніколи не зрозумієш іншого народу, який втратив 5 чи 7 млн цивільного населення, причому не під час війни. Вони не можуть зрозуміти — що б вони не говорили про французьку королеву Анну Київську, факт залишається фактом: багато мільйонів мирного населення загинуло на території України тому, що вони були українцями. Вони не можуть зрозуміти, що вже цього достатньо, аби українці дивилися в бік Росії з острахом.

ТІЛЬКИ ДЕМОКРАТІЯ

У. Т.: Зараз становище в Україні досить критичне. Люди, які прийшли до влади, підкреслено проросійські. Як ви оцінюєте шанси української незалежності? Що порадите?

— Зазвичай я утримуюся від того, щоби давати поради. Ось уже 40 років підтримую зв'язки з колишніми радянськими дисидентами — Володимиром Буковським, Леонідом Плющем, Семеном Глузманом. Давно помітив, що люди, які живуть у Росії чи Україні, значно краще здатні віднайти рецепти вирішення проблем, аніж я, котрий залишається тут. Єдине, що можу сказати: не треба боятися трудностей, які йдуть за революційними моментами на кшталт Помаранчевої революції. В країнах Центральної Європи так само були успіхи й відкати, навіть після падіння Муру. Згадаймо Румунію, де шахтарі, підбурювані «апа- »

ратчиками», вирушили до столиці, де вчинили напад на інтелектуалів, кілька з них навіть було вбито. Боротьба лібералів із колишніми комуністами тривала більше десяти років. Я кажу про Румунію, бо там усе це було надто наочно й брутально. Коли інтелігенти виходили з Будинку письменників, їх дрючками забивали до смерті нібито «шахтарі», а це вже було після повалення комунізму.

У. Т.: Оскільки ви не хочете давати поради, я перефразую. Які принципи можна вважати засадничими для існування незалежної держави? По пунктах...

– У мене є один пункт: розуміти, що неможливо досягнути будь-якої економічної модернізації без демократизації. В Росії Путін при владі вже десять років, і в результаті він зазнав тотального економічного провалу. Як на мене, Росія – це звичайний нафтовий емірат, лише не ісламський, а православний. Для людей це має ті наслідки, що половина населення живе дуже погано. Це безробіття, проституція, СНІД і поліцейське свавілля. Загальний висновок: неможлива принаймні в Європі економічна модернізація та добробут без демократизації. Не треба піддаватися ілюзії, що можна обійтися без демократії. Проте цю ілюзію підтримує не лише сам Кремль, її підтримують і в демократичній Європі.

У. Т.: Але демократія має два тлумачення: влада народу або влада натовпу...

– Я відкидаю обидва формулювання. Як на мене, демократія – це можливість для опозиції існувати, для думок – бути висловленими, й завдяки цьому разом виробляти політичні рі-

ГОЛОВНІ КНИГИ

Міркування про війну (1968),
Кухарка й людоджер, міркування про державу, марксизм і концтабори (1975),
Панове мислителі (1977),
Європа 2004 (1980),
Цинізм і пристрасть (1981),
Сила запаморочення (1983),
Дурість (1985),
Декарт – це Франція (1987),
Достоевський у Манхеттені (2002),
Захід проти Заходу (2003),
Дискурс ненависті (2004),
Дитячий захват (2006)

шення. Це називається «первинне право» людини. Це так само можливість опиратися. Це також можливість протестувати. Й можливість викривати корупцію, не піддаючи загрози свого життя.

У. Т.: Чи можливо зберегти незалежність без збереження своєї мови, яка є маркером ідентичності?

– Вважаю, це одна з передумов, але на першому місці все-таки демократія. Розумію вашу позицію, бо тривалий час репресованою була саме українська мова.

У. Т.: В Україні зараз практично немає політичних партій. Є кланові, олігархічні угруповання. Чи можуть ці групи відстоювати українську незалежність, адже їхні інтереси так само полягають у тому, щоби не пускати конкурентів?

– Два зауваження. По-перше, це не лише українська

проблема. Кожна країна, що виходить із тоталітаризму, конструює партії, але це так швидко не робиться. Дригадю, в Румунії після загибелі Чаушеску в університеті поставили кілька столів: один стіл для соціал-демократів, другий для християнських демократів, третій для центристів, і люди приходили записуватися до цих партій. Вони говорили: дивіться, цей чоловік за сусіднім столом, він, імовірно, агент «Секуритате». Й це проблема, бо люди в тоталітарних режимах не знають одне одного. В Східному Берліні були випадки, коли дружина писала доноси на свого чоловіка, а він, своєю чергою, писав доноси на дружину. Люди не знають одне одного, а створення партій забирає багато часу. Навіть у Польщі, де була церква й була «Солідарність», спостерігалася суцільна плутанина в цьому питанні. Треба сказати, що у

Франції люди, які очолюють праві чи ліві партії, знайомі одне з одним із 14 років. Вони навчаються тих самих предметів, ходять у ті самі школи... Ось вам приклад: прем'єр-міністр Ліонель Жоспен був заступником голови соціалістичної партії. Його головний опонент представляв інтереси великих компаній. Але вони навчалися разом, а потім працювали в одному відділі в міністерстві.

А по-друге, щодо олігархів, добре, коли вони сваряться між собою. Можна дізнатися, чим насправді займаються, бо викривають один одного. Тобто в Україні в цьому сенсі значно краще, ніж у Росії. Згадайте Ходорковського.

У. Т.: І Клінтон із Обамою, й Саркозі з Меркель увесь час кажуть про «перезавантаження» стосунків із Росією. В чому причина: вони бояться Росії чи мотивуються якимось зиском?

— Вони мотивуються власними інтересами. Наприклад, коли Буш-молодший прийшов до влади, він зустрівся з Путіним, подивився йому в очі й сказав: «це хороший хлопець, я можу прочитати його душу по очах». Гадаю, Саркозі думає щось подібне стосовно Медведєва. Це давня історія. Коли хочеться спати, умовляєш себе, що люди поруч добрі, виховані й симпатичні. Бушеві для розчарування знадобилося чотири чи п'ять років. Скільки часу це займе в Обами й Саркозі, я не знаю. Не кажу, що ми повернемося до холодної війни, але треба дивитися правді в вічі: впродовж десяти років Путін проводить деструктивну політику.

У. Т.: Стосовно інших країн чи самої Росії?

— І те, й те. В зовнішній політиці Росія – єдина країна в Європі, збройні сили якої переходять кордон і яка анексує 20% чужої території. Все дуже просто: під час нафтової, енергетичної кризи Путін виграє, а тому нахабніє. Якщо станеться велика криза навколо Ірану, Путін нічого не втратить. Якщо станеться криза на Близькому Сході, російська нафта значно подорожає. Звісно, Путін це розуміє й не зацікавлений у заспокоєнні міжнародної ситуації.

ШЛЯХОМ СОКРАТА

У. Т.: Як ви почуваетесь у Франції доконаним «антипутінцем» на тлі всезагальної зачарованості Росією?

— Знаєте, коли я був за Соляженіцина, за Сахарова, це було значно важче, бо Франція тоді була ще дуже марксистською, дуже лівою.

У. Т.: Здається, марксистів підгодував Радянський Союз.

— Так, але вони також підгодувалися власними інтересами. Й хоча звичка до самотності є, сьогодні вона не така категорична. Французи, попри все, знають, що нинішня Росія – це місце, де вбивають журналістів, вони знають ім'я Політковської, вони знають про постраждалих членів «Меморіалу». Не треба перебільшувати: Франція має дві мови й два способи думок.

У. Т.: Чи можна сказати, що французи сьогодні обізнаніші?

— Можна сказати й так, водночас це не означає, що вони активніші.

У. Т.: Те, що я про вас читала, формує образ молодого лівака зразка 1968 року. Наскільки ви змінилися?

— Хіба що постарів. Гадаю, здатен робити менше дурниць, ніж колись. Своїм друзям із 1968 року кажу: я залишився революціонером, на відміну від вас! Ви досі марксисты, ви не помітили, що марксисты скрізь зазнав поразки. Але я був революціонером, залишився революціонером і впродовж останніх 40 років пережив найбільшу європейську революцію! Я не брав у ній участі, я спостерігав за нею здалека. Повна зміна старого режиму новим режимом. Європа 1945 року була Європою Ялти, розділеною навпіл. Коли ж на Заході Європи повністю зникає фашизм – разом із Революцією гвоздик у Португалії, коли на Сході комунізм зазнає поразки, – хіба це не революція? Якщо ви цього не визнаєте, кажу я їм, ви залишаєтеся революціонерами зразка Леніна, коли з тис. людей наважувалися вирішувати, що краще для мільйонів, для майбутнього людства, коли вони стверджували, що їм усе дозволено, зокрема будувати концентраційні табори! В той час як ре-

волюція, що змінила повністю обличчя Європи, – це революція більшості в інтересах більшості без кровопролиття. Тож розплющте очі й забудьте ваші кліше, раджу я своїм соратникам зразка 1968 року.

У. Т.: Філософи різних часів, різних народів намагалися впливати на володарів. Аристотель, Дідро, Декарт, Конфуцій... Нікому з них нічого не вдалося. Чому?

— Це не їхня помилка, це помилка володарів. Але є інші приклади. Один із таких прикладів – Сахаров. Вважаю, можна впливати на владу, впливаючи тільки на громадську думку. Треба інформувати, провокувати, треба говорити правду – те, що ти вважаєш правдою.

У. Т.: У книзі «Захід проти Заходу» ви пишете, що для філософії є два шляхи: шлях Сократа й шлях Гайдеггера.

— Сократ передусім ставить питання. Він бореться з кліше, з забобонами. За деспотичного режиму це робота дисидентів, за демократії – робота інтелектуалів. У час інтернету, коли кожен може казати все, що він думає, доводиться боротися з чутками й дурницями. Це так само робота, яку треба виконувати. Другий шлях – шлях Гайдеггера – промовляти істини, коли інші повинні лише слухати. Це останній із представників німецької думки. Він, до речі, був прихильником Гітлера, як інші – послідовники Гегеля – були прибічниками комунізму. І Ленін сказав: ми праві, бо знаємо правду. Отже, є ті, хто шукає істину разом зі всіма, це варіант Сократа. Є інші, які нав'язують істину, це варіант тоталітаризму німецького, радянського, китайського або релігійного фундаменталізму.

У. Т.: Отже, ви обираєте шлях Сократа?

— Так, але це важчий шлях.

У. Т.: Як ви бачите майбутнє Європи й світу?

— Я його бачу в боротьбі проти деспотизму й за свободу. Це саме те, що змінило обличчя Європи впродовж останньої половини сторіччя, й, сподіваюся, те, що змінить інші країни, наприклад, Іран. ■

«Можна впливати на владу, впливаючи тільки на громадську думку. Треба інформувати, провокувати, треба говорити правду»

Регулярно друкується в Le Monde, Liberation, L'Express, Le Nouvel Observateur (Франція), El Mundo, El País, ABC, La Vanguardia, El Cultural (Іспанія), Corriere Della Sera, La Repubblica, L'Espresso (Італія), Frankfurter Allgemeine Zeitung, Die Welt (Німеччина), The Wall Street Journal (США)

Інформатика в зошитах

Модернізація шкіл – питання не так грошей і глибоких реформ, як елементарного бажання чиновників та педагогів

Автор:
Альона Мельник

Українську середню освіту «модернізують» ось уже вісім років – саме стільки триває спеціальна державна програма, але успіхи є поки що тільки на папері. Наприклад, за офіційними даними, інформатизовано 92% шкіл, а на практиці на 35 учнів припадає лише один шкільний комп'ютер. Та й то діти не завжди можуть користуватися ним на уроках, а тим більше поза ними. Натомість у багатьох країнах світу проблему комп'ютеризації шкіл вирішили швидко й ефективно.

СТАТИСТИЧНА ЕКВІЛІБРИСТИКА

Середній показник на рівні 92% оснащених комп'ютерами шкіл приховує диспропорцію між великими і малими містами та селом. Про столицю традиційно не забувають: наприклад, апробація електронних підручників для середньої школи наступного року почнеться саме з Києва. Водночас держава виявила таку велику увагу до села, що там тепер техніки більше, ніж у середньому по країні, – комп'ютеризовано 97% сільських шкіл. Натомість у найгіршому становищі знаходяться районні та обласні центри. При цьому формально комп'ютеризованою можна назвати і школу з одним раритетним чудом техніки, яке незабаром після встановлення перекочувало з класу інформатики до кабінету директора.

Нерівномірно, та й загалом не дуже якісно українські шко-

ли підключені до інтернету. Офіційно вихід до мережі мають 85% міських шкіл і половина сільських, однак такий доступ зовсім не тотожний реальній можливості користуватися інтернетом у школі.

Запровадження ефективних форм закупівель потребує стабільного фінансування, в Україні ж із ним поки що не складається. «Через кризову економію 2009 року на інформатизацію шкіл не виділили ні копійки, тому обладнання закуповували тільки з місцевих бюджетів, – каже Ірина Орлова, начальниця відділення інноваційних технологій освіти Інституту інновацій та змісту освіти. – Ми мали б завершити програму інформатизації школи уже в 2010 році, але тепер доведеться її продовжувати». У блискавично прийнятому держкошторисі-2010 гроші на комп'ютеризацію нібито виділили – цілих 30 млн грн, тоді як на завершення програми треба 350 млн грн.

КОМП'ЮТЕРИ ЕКОНОМ-КЛАСУ

Повчитися вирішувати проблему нерівномірної оснащеності технікою можна в естонців. Вони в межах державної програми інформатизації суспільства «Стрибок тигра» системно модернізували середню школу, використовуючи водночас і державний, і місцеві бюджети. При цьому план закупівель координатори проекту разом із місцевою владою розробляли окремо для кожного закладу. Як результат – жодних диспропорцій і 18,5 тис. шкільних комп'ютерів у країні з населенням 1,5 млн.

ОДИН НА ВСІХ.
У деяких українських школах є лише один комп'ютер

Є також показовий досвід росіян: лише за 2006 рік усі середні навчальні заклади РФ отримали ширококутний доступ до інтернету, до того ж цілодобовий безліміт. Гроші виділила держава, а всі технічні питання вирішувала приватна компанія, що виграла тендер на проведення робіт.

У країнах, що розвиваються, популярним способом модернізації освіти стали проекти на зразок «Один лептоп на дитину» (OLPC) та Intel Classmate. Ноутбуки, розроблені для цих програм, коштують близько \$100 і мають лише найнеобхідніші для навчання функції. Уряди країн закуповують таку техніку власним коштом, а волонтери навчають місцевих мешканців із нею працювати. У такий спосіб доступ до новітніх технологій отримали сотні тисяч дітей та вчителів у всьому світі. Особливої популярності програма OLPC набула в Латинській Америці та Азії – тут використовують сотні тисяч «шкільних лептопів».

В Україні спільний проект Intel та МОН «1 учень – 1 комп'ютер» не надто масштабний: у ньому взяли участь лише

ФОТО ОЛЕКСАНДР ЧЕРМЕНЬОВ

43 школи з шести регіонів, тоді як загалом у країні близько 20 тис. середніх навчальних закладів.

ЗАСИЛЛЯ КОНСЕРВАТОРІВ

Брак комп'ютерів – лише півби́ди українських немоде́рнізованих шкіл. «Матеріально-технічну базу і програмне забезпечення потихеньку поліпшують. Але проблема в іншому – в освітній досі не сформована інформаційна культура», – каже Віктор Громовий, голова координаційної ради Асоціації лідерів освіти України.

Консервативність, страх матеріальної відповідальності та банальна комп'ютерна безграмотність часто заважають українським учителям засвоювати та впроваджувати новітні технології.

Перетворити українських освітян на новаторів могли б спеціальні тренінги для вчителів. У тій самій Естонії, приміром, створили розгалужену мережу центральних та регіональних центрів комп'ютерної освіти для педагогів. Така підготовка відбувається у два етапи: перший дає базові знання,

щось на зразок лікнепу з інформатики, на другому педагоги вивчають інформаційні технології глибше, отримують спеціальні навички. Крім того, тренери проводять мотиваційні заняття, щоб спонукати освітян постійно використовувати здобуті знання в роботі.

В Україні працюють тренінги лише першого рівня – азів комп'ютерних технологій навчають в Інститутах підвищення кваліфікації та в центрах програми «Навчання для майбутнього» (спільний проект компанії Intel та МОН). У межах останньої на тренінгах побували близько 30% українських освітян. За словами Людмили Савченко, координатора програми Intel «Навчання для майбутнього», у деяких областях уже 2010 року навчання пройдуть 100% педагогів, тоді як в інших цей показник значно скромніший – бракує підтримки місцевої влади.

СТРАХ ПЕРЕД ГРІШМИ

«Боротися з консерватизмом учителів потрібно на локальному рівні. Треба, щоб керівники відділів освіти, директори

шкіл самі були просунутими, крім того, вони мають бути ефективними менеджерами, – каже Віктор Громовий. – В Україні ж, на жаль, поки що працює стара система: хороший учитель може стати директором. Справжніх же менеджерів освіти тільки-но почали готувати в нечисленних вишах».

На думку експерта, наявна система управління освітою не дає змоги втілити в життя важливу реформу – максимально децентралізувати фінансування. Переведення коштів на рівень школи дало б більше свободи педагогічним колективам, однак страх директорів перед фінансово-бухгалтерськими питаннями унеможливає перехід до такої системи.

Через той самий страх навряд чи могла б прижитися в Україні досить ефективна ваучерна схема фінансування освіти, до якої вже вдалися в Грузії та країнах Балтії. Там на особистий рахунок кожного школяра Міністерство освіти нараховує суму, потрібну для його навчання, а вже батьки учня вирішують, у якому закладі цей ваучер «отоварити». У такій системі школи самі зацікавлені бути просунутими і модернізованими, щоб залучити більше учнів і таким чином отримати більше фінансування.

«Хороша система, але запровадити її в Україні було б дуже складно, – стверджує Ігор Суценько, виконавчий директор благодійної організації «Вчителі за демократію та партнерство». – В умовах конкуренції у нас постраждають невеликі, але гарні школи. А «масові», де дітей багато, проте якість освіти нижча, отримуватимуть більше фінансування. Маленькі сільські школи взагалі не зможуть існувати – ваучерів від їхніх нечисленних учнів не вистачатиме. Щоб запроваджувати таку схему в Україні, треба спочатку вирішити купу внутрішніх проблем».

Урешті-решт, в Україні питання освіти постійно стає полем ідеологічних баталій, внаслідок чого досить часто відбуваються кардинальні зміни курсу реформ. Тому реальні, а не формальні інформатизація та модернізація української школи – перспектива поки що вельми сумнівна. ■

92%
офіційно становить
рівень
комп'ютеризації
шкіл

1
шкільний
комп'ютер
припадає
на 35 учнів

350
млн грн
потрібно
на завершення
програми
комп'ютеризації
українських шкіл,
а виділено 30 млн

ПЕРША РОБОТА

Топ-10 найбільш перспективних професій для молодих фахівців очолюють програмісти та інженери

Автор:
Оксана Скотар

Цьогорічні випускники закінчили складати незалежне зовнішнє оцінювання, й більшість із них уже обрала майбутню професію, хоча багато хто за результатами тестування має можливість подати документи на різні спеціальності. Чи будуть популярні сьогодні професії затребувані за п'ять років – свої оцінки дали фахівці з підбору персоналу та працевлаштування*. Вони за десятибальною шкалою визначили, кому з молодих спеціалістів нині влаштуватися простіше, й зробили прогнози, як зміниться ситуація через п'ять років. ■

* Професії оцінювали: міжнародна Executive Search компанія WORLD STAFF, Рівненський кадровий центр «ПЕРСПЕКТИВА», рекрутингові компанії «Апейрон Систем» та «Форсаж», рекрутингові агентства «Астар», Consulting Alliance та Recruitment and Selection, консультативна фірма Management Consulting, відділ працевлаштування випускників Хмельницького національного університету, компанія з навчання та підбору персоналу SanDA

Маркетологи й рекламники

Попит нині
За 5 років

Вимоги: освіта бажано економічна або соціологічна. Необхідно постійно вивчати сферу, в якій працюєш. Портфоліо та вміння себе подати, розуміння потреб та специфіки аудиторії

Початкова зарплата: 1500 грн
Зарплата з досвідом роботи: 3000–5500 грн

Юристи

Попит нині
За 5 років

Вимоги: фаховість, практика. Роботодавці надають перевагу насамперед випускникам Національної юридичної академії ім. Ярослава Мудрого (Харків).

Початкова зарплата: 1000–2000 грн
Зарплата з досвідом роботи: 5000–6000 грн

Педагоги

Попит нині
За 5 років

Вимоги: освіта за фахом

Початкова зарплата: 1094 грн (у школі), 2000 грн (у ВНЗ)
Зарплата з досвідом роботи: суттєво не змінюється

Менеджери

Попит нині
За 5 років

Вимоги: орієнтуватися в галузі, в якій працюєш, розвивати комунікативні навички

Початкова зарплата: від 2500–3000 грн
Зарплата з досвідом роботи: до 8000 грн (найбільше заробляють менеджери з персоналу на великих підприємствах, які ведуть кілька напрямків – навчання, підбір, інші служби – вони можуть отримувати й 20–25 тис. грн)

Дизайнери

Попит нині
За 5 років

Вимоги: вища освіта (крім дизайнерів взуття чи штор, верстальників або ж дизайнерів-фрилансерів), гарний смак, хороше портфоліо, швидкість

Початкова зарплата: 3000–4000 грн
Зарплата з досвідом роботи: від 5000 грн (найперспективніші напрямки – ландшафтний дизайн, дизайн одягу та інтер'єру)

Медики

Попит нині

За 5 років

Вимоги: випускники бюджетної форми навчання обов'язково мають відпрацювати 3 роки за спеціальністю там, де визначить ВНЗ. В іншому випадку виш подасть на випускника до суду. Найбільша потреба сьогодні в рентгенологах, лікарях у поліклініках та амбулаторіях, найменша – в хірургах та акушерах-гінекологах.

Початкова зарплата: 1500 грн
Зарплата з досвідом роботи: до 3000 грн
 (державні медичні установи)

Журналісти й піарники

Попит нині

За 5 років

Вимоги: працездатність, стійкість до стресу та перенавантажень. Вища освіта не є необхідною

Початкова зарплата: 2000–3000 грн
Зарплата з досвідом роботи: до 6000 грн
 (головний редактор отримує від 10 000 грн)

ІТ-спеціалісти

Попит нині

За 5 років

Вимоги: ґрунтовна технічна база знань, бути в курсі нових розробок. Деякі великі компанії беруть на роботу навіть без досвіду, в них діють спеціальні навчальні центри для вчорашніх студентів

Початкова зарплата: 3000–3500 грн
Зарплата з досвідом роботи: від 5000–7000 грн

Інженери

Попит нині

За 5 років

Вимоги: відповідна вища освіта, мати додаткові навички – наприклад, знання інженерних комп'ютерних програм

Початкова зарплата: від 1000 грн (на державних підприємствах)
Зарплата з досвідом роботи: до 5000 грн
 (найкращі перспективи в інженерів виробничих і будівельних напрямків, працівників сектору телекомунікації, фахівців енергетичних спеціальностей)

Економісти

Попит нині

За 5 років

Вимоги: практична спеціальність (зокрема прикладна економіка), знання з окремого напрямку. На посади фінансових аналітиків залюбки беруть кібернетиків. У них аналітичний склад розуму, й роботодавці відзначають, що простіше математика навчити економіки, ніж економіста – математики

Початкова зарплата: 2000–3000 грн
Зарплата з досвідом роботи: 6000–12000 грн

Перехитрувати хитрішого

Сталінські апетити на Північну Буковину, не зазначену в пакті Молотова – Ріббентропа, скоригували плани Гітлера щодо Сходу

Автор:
Сергій
Грабовський

Червень 1940 року – час не менш значущих поворотів у світовій та українській історії, ніж серпень – вересень 1939-го. Падіння Парижа. Вступ Італії в Другу світову війну. Встановлення повного контролю нацистів у Норвегії. Підписання Францією перемир'я з Німеччиною й перетворення її на гітлерівського васала. Бессарабія та Буковина під чоботом Червоної армії. І – перший конфлікт між Сталіним та Гітлером із часу створення в 1939 році радянсько-німецького військово-політичного альянсу.

СОЮЗНИК АГРЕСОРА

А так добре складалося! Майже через місяць після початку Другої світової війни СРСР підписав договір про дружбу та кордон із го-

ловним агресором, ставши не тільки де-факто, а й де-юре спільником цього агресора. Того ж 28 вересня 1939 року Молотов і Ріббентроп підписали спільну заяву двох урядів, у якій містився заклик до Британії та Франції припинити війну проти Німеччини, що відповідало б, як сказано в документі, «інтересам усіх народів». І далі: якщо ці держави не прислухаються до попередження, вони нестимуть усю повноту відповідальності за бойові дії, причому «в разі продовження війни уряди Німеччини й СРСР консультуватимуться один із одним про необхідні заходи». Слід розуміти, про заходи щодо «примушування до миру» (тоді цього терміна ще не було, але він якраз із тієї, більшовицько-нацистської, лексики).

І заходи ці здійснювали. В жовтні 1939 року кригсмарине одержав в оренду радянський порт Теріберка (на схід від Мурманська) як ремонтну базу й пункт постачання кораблів і підводних човнів, що вели бойові операції в Північній Атлантиці.

Велику групу моряків потопленого біля берегів Південної Америки німецького рейдера «Граф Шпее» переправили з Тихоокеанського узбережжя до Німеччини через весь СРСР. Якби останній був справді нейтральною державою, то цих моряків інтернували б до кінця війни. Так само як і тих німецьких льотчиків, котрі нерідко сідали на радянські аеродроми з тих чи інших причин. А за економічною угодою від 11 лютого 1940 року Радянський Союз мав

поставити до Німеччини сировини на суму понад 500 млн рейхсмарок, зокрема 1 млн т зерна, 900 тис. т нафти, 100 тис. т бавовни, 500 тис. т фосфатів, 500 тис. т залізної руди, 300 тис. т чавуну та металобрухту, 100 тис. т хромової руди. Передбачалися й інші поставки на суму 650 млн рейхсмарок. Окрім того СРСР зменшив для Німеччини тарифи за використання Транссибірської магістралі та здійснював від свого імені закупки стратегічної сировини (наприклад, каучуку) для Берліна.

Іншими словами, блокада, оголошена західними союзниками нацистській Німеччині, внаслідок якої економіка останньої мала б зазнати краху навесні 1940 року, завдяки зусиллям Кремля виявилася неефективною. Зі свого боку Німеччина продала СРСР крім зразків військової техніки передові військові технології, що стосувалися авіації, танків, надводних кораблів і підводних човнів, артилерії, зв'язку тощо, а також сучасні виробничі комплекси. Ну а там, де продаж не відбувся (як-от із лінкором типу «Бісмарк»), радянська сторона одержала змогу вивчити (і, ясна річ, таємно сфотографувати) креслення цього океанського велетня. Якщо зважити на те, що перед підписанням пакту Молотова – Ріббентропа до СРСР щедрим потоком ішли американські, британські та французькі військові технології, то слід визнати – Кремль здійснив на той час надзвичайно виграшну операцію.

Тому не дивно, що навесні 1940-го відповідно до розпорядження наркома оборони та начальника Генштабу Червоної армії, авіація почала готуватися до бойових дій у районах Мосула, Кіркука, Порт-Саїда, Олександрії, Каїра, Суецького каналу, Стамбула, Хайфи, Багдада, а влітку був видрукований російсько-англійський військовий розмовник, лексика якого могла стати в пригоді лише у разі висадки Червоної армії спільно з вермахтом на Британських островах. Терміново розробляли бомбардувальники та винищувачі далекої дії, які з радянських аеродромів могли досягнути Лондона й Парижа. За спогадами знаного льотчика-випробувача Стефановського,

для важкого чотиримоторного ПБ-4 (АНТ-57) як типові об'єкти для бомбометання розглядали британський лінкор «Нельсон» і головну базу Королівського флоту Скапа-Флоу.

Але що цікаво: водночас навесні 1940 року Генштаб Червоної армії одержав від «директивних органів», себто політбюро ЦК ВКП(б) настанову внести до числа потенційних супротивників Німеччину й розробити плани переможної війни проти неї.

«ПРОГУЛЯНКА» ДО ПАРИЖА

Сталін розраховував (і мав на те певні підстави), що наступ вермахту на Західному фронті буде важким і довготривалим, що там обидві сторони загрузнуть у позиційній війні, як то сталося в Першу світову, й тоді вже саме Кремль обиратиме стратегію: чи допомогти Гітлеру збройною силою й зламати Францію з Британією, ввівши свої свіжі війська до цих країн і затиснувши вермахт у стратегічні лещата, чи дочекатися виснаження західних демократій і тоді вдарити в спину Німеччині, одночасно піднявши комуністів Франції та Британії на боротьбу за «народну демократію», чи спершу поставити на коліна Туреччину й Балканські коаїни, отримавши вихід у Середземне море й підваживши Німеччину «знизу».

Але німецькі танкові й авіаційні генерали своїм бліцкригом зіпсували геть усі сталінські далекосяжні розрахунки. Впродовж трьох травневих тижнів організований опір франко-англійських, не кажучи вже про бельгійські й голландські війська, було зламано. 14 червня 1940 року вермахт увійшов до Парижа, а 22 червня Франція підписала з Німеччиною перемир'я на достатньо принизливих умовах (саме перемир'я, а не капітуляцію, як стверджує чимало російських істориків). Британія залишилася сам на сам (якщо не враховувати домініони – та вони були за океанами, де активно діяли ворожі субмарини) з німецько-італійським блоком, котрий СРСР активно підтримував економічно й політично.

Проте, звичайно, французька кампанія не стала для німецьких військ легкою прогулянкою, як досі пишуть деякі «фахівці». Легкою прогулянкою стали для на-

цистів перші місяці радянсько-німецької війни, коли втрати живої сили за 40 днів боїв виявилися вдвічі меншими, ніж за аналогічний період у Франції, втрати літаків – у півтора раза, а танків – у 1,3 раза меншими. Й це при тому, що СРСР мав незрівнянно чисельніші війська, ніж західні демократії!

Ймовірно, влітку 1940 року французька армія змогла б зупинити танки Манштейна та Гудеріана, але вона, а надто тил були, за наказом Сталіна, розкладені комуністами. Французька Компартія вустами своїх лідерів ганьбила уряд країни, який, мовляв, лицемірно оголосив війну Німеччині, щоб захистити буржуазію та поміщиків Польщі, цієї «тюрми народів», і закликала негайно укласти мир та передати владу до «рук трудящих», тобто комуністів. «Мир, дружба, хліб», – популярне комуністичне гасло того часу, сформульоване в

ФРАНЦУЗЬКА КОМПАРТІЯ ГАНЬБИЛА УРЯД КРАЇНИ, ЯКИЙ, МОВЛЯВ, ЛИЦЕМІРНО ОГОЛОСИВ ВІЙНУ НІМЕЧЧИНІ

Москві й ретрансльоване на Заході. Дружба, очевидно, зі сталінським СРСР і гітлерівською Німеччиною. А Компартія Великої Британії прямо закликала робітників припинити війну, скинути буржуазію й установити соціалізм. Британцям пощастило: ця партія, на відміну від французької, була нечисленною й не впливовою. Хай там як, але, не змігши використати бойових дій на Заході для реалізації стратегічних планів, Сталін вирішив хоча б тактично поліпшити свої геополітичні позиції. І це вже безпосередньо стосувалося українських земель.

БУКОВИНСЬКИЙ ПАТ

У червні 1940 року починається новий етап реалізації таємних угод більшовиків із нацистами по поділ Європи: остаточно приборкання держав Балтії та спроба поставити на коліна Румунію. В таємному протоколі до пакту Молотова – Ріббентропа йшлося: «Радянська сторона вказала на свою зацікавленість у Бессарабії. Німецька сторона чітко заявила про повну політичну незацікав-

леність у цих територіях». Натомість Сталін захотів приєднати й Буковину. Ось про неї жодних домовленостей із Берліном не було й бути не могло, бо цей регіон (колишній коронний край Австро-Угорщини) нацисти розглядали як сферу власних геостратегічних інтересів. Однак Сталін не просто зазіхнув на німецькі інтереси, які в Берліні вважали чи не німецькою землею. Він висунув Румунії вимогу щодо Буковини й у найостанніший момент – 23 червня – поінформував про це Берлін (хоча радянсько-німецькі угоди передбачали обов'язкове узгодження дій обох червонопрапорних режимів, і німці до цього часу дотримувалися духу й букви договорів).

Ба більше: Сталін до останнього вагався – а чи не взяти під свій контроль усю Румунію? Для цього був розгорнутий Південний фронт на чолі з генералом армії Жуковим – 460 тис. військ, 12 тис. гармат та мінометів, близько 3 тис. танків, понад 2 тис. літаків (зокрема важкі й далекі бомбардувальники). А на дачу в море вийшов Чорноморський флот із десантом. План операції передбачав оточити головні сили румунської армії в районі Ясс і завдяки великим масам танків та кінноти, підтриманих повітряними десантами, швидко прорватися до Бухареста й нафтових промислів Плоєшті. Вже розпочалися обов'язкові в таких випадках «провокації румунської воячини» на кордоні, але врешті-решт цей геополітич-

ний вузол розв'язався без бойових дій, утім, остаточно перетворивши Румунію на ворога СРСР.

28 червня 1940 року – один із поворотних моментів в історії Європи. Цього дня Червона армія перейшла кордон, і Північна Буковина та Південна Бессарабія стали складовими УРСР, а на республіканській території та частині Придністров'я була утворена Молдавська РСР. При цьому Німеччина отримала цілком достовірне, на перший погляд, пояснення щодо Буковини: мовляв, СРСР хоче возз'єднати у своїх межах усю Україну, а «Буковина є останньою частиною єдиної України» (В. Молотов). Чи можна вірити цій заяві? В жодному разі. Без найменшого вагання Сталін віддав етнічні українські землі Берестейщини Білоруській РСР, Холмщину – Німеччині, а потім – Польщі, а про Закарпаття згадав аж за чотири роки по описуваних подіях. Буковина ж була зручним плацдармом для швидкого просування радянських танків до Плоєштинського нафтовидобувного району Румунії. А ця нафта разом із поставками з СРСР забезпечувала тоді 87% потреб Німеччини в пальному. Саме в ці літні дні 1940 року Кремль встановлює дипломатичні відносини з Югославією (до цього – об'єктом підривної діяльності Комінтерну); до Белграда негайно вилітає посол Плутніков, а комуністична пропаганда югославської філії Комінтерну за день змінюється на слов'янофільську. Розрахунок простий: заклопотаний діями на Заході (а

ЧЕРНІВЦІ 1940 р. Вступ Червоної армії до Буковини остаточно перетворив Румунію на ворога СРСР

там триває війна з Британією) Гітлер дозволить Кремлю проковтнути Балкани. Не одним шматком, так двома-трьома.

Звісно, з Ізмаїла чи Килії до Плоєшті ближче. Але ж треба форсувати Дунай чи Прут у їхній нижній течії. З Чернівців наступати куди легше: послаєш механізовані корпуси на південь долинами Пруту й Серету, прикривши правий фланг із боку Карпат незначними заклопотаними. Так, власне, й сталося влітку 1944 року, під час Яссько-Кишинівської операції. З катастрофічними наслідками для Німеччини та Румунії...

Тож Молотов поінформував німецький уряд, що СРСР погоджується задовольнитися лише Північною Буковиною, й для аргументації радянських «прав» на цей регіон послався на рішення Української національної ради Буковини від листопада 1918 року про возз'єднання з Україною (шоправда, з Українською Народною Республікою, а не з УРСР, але таких тонкощів німці не знали, й тому проковтнули цей «аргумент»). А про українців Південної Буковини було забуто. Й навпаки: лінію кордону виписали так, аби зручно було кидати в наступ танки, дарма що довелося «відхопити» деякі населені переважно румунами місцини.

Проте Сталін катастрофічно помилився в своїх розрахунках. Якщо до цього Гітлер повністю довіряв йому, й, кинувши всі

КОРДОН ВИПИСАЛИ ТАК, АБИ ЗРУЧНО БУЛО НАСТУПАТИ, ХОЧ «ВІДХОПИЛИ» ТАКОЖ РУМУНСЬКІ СЕЛА

сили проти західних держав, залишив на східному кордоні якогось сім піхотних дивізій (та ще п'ять неповного складу в другому ешелоні) проти півтораста радянських із дев'ятьма тисячами танків, то на звістку про намір Сталіна вдертися до Буковини він відреагував дуже бурхливо: «Я відчуваю, цей кремлівський негідник розуміє тільки мову сили!» Гітлер зрозумів – Сталін має агресивні плани щодо Європи й домовитися з ним неможливо. Й невдовзі наказав розробити план війни проти СРСР. ■

Тиждень

український www.ut.net.ua

ПЕРЕДПЛАТА НА 2010 РІК

Передплатити «УКРАЇНСЬКИЙ ТИЖДЕНЬ»

ВИ МОЖЕТЕ:

1. У редакції:

- заповніть квитанцію у відділенні будь-якого банку (отримувач: ТОВ «Український тиждень», р/р 26007026823721 у Печерському відділенні КМФ АКБ «УКРСОЦБАНК». МФО 322012. Код ЄДРПОУ 35392656. Передплата на журнал «Український тиждень»);
 - розбірливо зазначте адресу доставки та контактний телефон;
 - оплатіть квитанцію у найближчому відділенні банку;
 - надішліть копію сплаченого бланка замовлення (квитанцію про оплату):
 - * факсом: (044) 351-13-00 (01);
 - * поштою: ТОВ «Український тиждень», м. Київ, 03067, а/с № 2.
- Вартість редакційної передплати журналу «Український тиждень» на 2010 рік:

- 1 місяць – 20 грн;
- 3 місяці – 60 грн;
- 5 місяців – 100 грн

- #### 2. У будь-якому відділенні зв'язку Укрпошти. Передплатний каталог на 2010 рік, стор. 156. Передплатний індекс – 99319.

- #### 3. У передплатних агенціях вашого міста (детальніше див. на сайті <http://www.ut.net.ua>).

- #### 4. На сайті www.portmone.com.

повідомлення	отримувач платежу	ТОВ «Український тиждень»	26007026823721	35392656	
			поточний рахунок отримувача	код отримувача	
	назва установи банку	Печерське відділення КМФ АКБ «УКРСОЦБАНК»		322012	
				МФО банку	
	Прізвище, ім'я та по батькові платника				
	Адреса платника, телефон				
	вид платежу: за передплату на журнал «Український ТИЖДЕНЬ»				
	період:				
	касир	платник (підпис)	сума, грн		
квитанція	отримувач платежу	ТОВ «Український тиждень»	26007026823721	35392656	
			поточний рахунок отримувача	код отримувача	
	назва установи банку	Печерське відділення КМФ АКБ «УКРСОЦБАНК»		322012	
				МФО банку	
	Прізвище, ім'я та по батькові платника				
	Адреса платника, телефон				
	вид платежу: за передплату на журнал «Український ТИЖДЕНЬ»				
	період:				
	касир	платник (підпис)	сума, грн		

За детальною інформацією звертайтеся за тел. (044) 351-13-00.

Менеджер з передплати Каріна Семяновська
K.sem@ut.net.ua

<http://www.ut.net.ua>

АКАДЕМІК

Україна втратила ще одного історика першої величини. 24 червня 2010 року відійшов у вічність Ярослав Ісаєвич

Автор:
Володимир
Пришляк

Видатний український історик, громадський діяч, академік Національної академії наук України, директор Інституту українознавства імені Івана Крип'якевича НАН України, голова Національного комітету істориків України. Постать в українській, європейській та світовій історичній науці znana й авторитетна. До історії української культури увійшов передовсім як непересічний знавець історії книги та друкарства, чий інтелектуальний засяг та енциклопедична ерудиція викликали щирий подив і пошану. Вся багатотомова культурна спадщина

людської цивілізації від середньовіччя до сьогодення була під силу Ісаєвичу, бо рідко можна було зустріти вченого, який би мав такий неординарний, такий питомо свій погляд на те чи інше явище, подію чи факт.

РОДОМ ІЗ ВОЛИНИ

Ярослав Ісаєвич народився 7 березня 1936 року в селі Вєрба біля Дубна на історичній Волині (нині Рівненська область) у вчительській родині. Його батько Дмитро Григорович, який походив зі священницької родини, був учителем української та англійської мов, учнем Михайла Туган-

Барановського. Замолоду поринув у вир визвольних змагань 1917–1921 років, ставши членом Української Центральної Ради та одним із сподвижників Михайла Грушевського. Як дипломат УНР та радник з економічних питань, на міжнародній арені разом із Грушевським обстоювали право новопосталої української республіки на мирних конференціях та конгресах 1918–1920 років у Парижі, Люцерні та інших містах. Батька йому час від часу «випоминали», особливо у 1970–1980-х радянських роках після публікації в діаспорі відомої світліни, на

якій Дмитро Ісаєвич поруч із Михайлом Грушевським у колі українських делегатів на міжнародному з'їзді в Люцерні 1919-го. Згодом так складеться, що син Дмитра Ісаєвича стане одним із учнів і талановитих співпрацівників найуспішнішого представника львівської історичної школи, наукового метра – Івана Крип'якевича в академічному Інституті суспільних наук. А в 1993-му цей інститут уже під орудою Ярослава Ісаєвича отримав високе ім'я свого вчителя.

ПОСЛУХАТИ ІСАЄВИЧА

Виростав на батьківщині матері, у підкарпатському Стрий, куди родина перебралася у 1944 році і де він здобув середню освіту. 1957 року закінчив історичний факультет Львівського держуніверситету. Зацікавлена пошукова праця у бібліотеках та архівах, вроджена допитливість і вишуканий талант дослідника дали йому змогу ще в студентські роки закласти підґрунтя для подальшої наукової праці. Дипломна робота з історії ранньомодерного Дрогобича XV–XVIII століть невдовзі переросла в кандидатську дисертацію, яку молодий вчений успішно захистив у січні 1961 року.

Попрацювавши неповний рік старшим лаборантом кафедри історії південних і західних слов'ян в alma mater, у 1958 році перспективного Ісаєвича професор Крип'якевич запросив в Інститут суспільних наук АН УРСР, який тоді розташовувався в одній із колишніх будівель Наукового товариства Шевченка (НТШ) у Львові (нині на вул. Винниченка, 24). У передмові до ювілейної збірки праць «Україна давня і нова: народ, релігія, культура» 1996 року Ярослав Ісаєвич справедливо зазначав про винятково сердечну і товариську атмосферу, яка тоді там панувала: «І відділ, і інститут у цілому були досить нетиповим для тих часів острівцем, де більшість колег довіряли один одному. Я згадую з певною ностальгією роки, які були для українського народу і української культури в цілому важкими, але почуття оптимізму й впевненості у слушності своєї позиції додавала властива інститутіві атмосфера співпраці, взаєморозуміння і взаємодопомоги. Всупереч наступові примітивізму, навіть – не боюся вжити цього слова – здичавіння

У селі Верба на Рівненщині, де служив Богу і людям його дід-священик, власним коштом з наукової премії Антоновичів Ярослав Ісаєвич збудив новий храм

звичаїв і падіння рівня наукових установ наші старші колеги і вчителі намагалися зберегти і продовжити ті традиції справжньої інтелігентності і наукової порядності, які вони успадкували від попереднього покоління діячів української культури».

Докторську дисертацію «Історія друкарства в Україні та його роль у міжслов'янських культурних зв'язках (XVI – перша половина XVII ст.)» успішно захистив 1978 року в Московському університеті, оскільки в Україні через усілякі перепони зробити це було практично неможливо. З 1985-го очолював відділ історико-культурних пам'яток інституту, за сумісництвом викладав: був доцентом Львівського університету (1967–1969), професором Івано-Франківського педагогічного інституту ім. В. Стефаніка (1981–1983), згодом – Києво-Могилянської академії. В Івано-Франківську, наприклад, читав надзвичайно цікавий авторський курс лекцій з історії української культури на старших курсах історичного факультету, на які з великим захопленням студенти молодших курсів інколи втікали зі своїх пар, щоби «послухати Ісаєвича».

З ПРІОРИТЕТАМИ ПО ЖИТТЮ

Разом із дружиною Ольгою Ісаєвич надзвичайно багато зробив для організації та роботи укра-

їнсько-американського благодійного фонду «Сейбр – Світло», що сприяє безкоштовному поширенню та обміну книжок в Україні та за її межами. У своєму інституті, крім того, засновник і відповідальний редактор збірника «Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність», що є своєрідною спадкоємністю «України» – наукового часопису українознавства, редагованого у 1907–1932 роках Михайлом Грушевським. П'ятий випуск цього збірника, який побачив світ аж 1998-го і в якому публікувалися історичні та філологічні розвідки, присвячені 60-річчю академіка Ярослава Ісаєвича, колеги та учні назвали «Просфонема» – грецькою «звернення» або «привітання», запозичивши її з титульної сторінки книжечки, що побачила світ у 1591 році в друкарні Львівського братства, яку свого часу досліджував ювіляр.

Ісаєвич умів вибирати пріоритети. Думав про велике, про інших і часто-густо в останню чергу – про себе. Так було і з тринадцятою історією Львова. Спочатку мала побачити світ друкована метрика рідного міста, а лише потім, із великим запізненням, – ювілейний збірник із нагоди його 70-річчя. У наукових консультаціях був неперевершеним, із часткою здорового скеп-

БІОГРАФІЧНА НОТА

Ярослав Ісаєвич

1958 р. – працював в Інституті суспільних наук (Львів).

1988–1990 рр. – професор-гість відділу славістики і науковий співробітник Українського наукового інституту Гарвардського університету в США.

1989 р. – директор Інституту суспільних наук (після 1993 року – Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України).

1990 р. – член-кореспондент АН УРСР.

1992 р. – академік Академії наук України зі спеціальності «Культурологія».

1993 р. – почесний доктор Гродненського університету імені Янки Купали.

1994 р. – іноземний член Польської академії наук.

1995 р. – професор зі спеціальності «Історія України».

1996 р. – заслужений діяч науки і техніки України.

1993–1998 рр. – очолював відділення історії, філософії та права НАН України.

1993–1999 рр. – голова Міжнародної асоціації українців.

2000 р. – відзнака міністра культури Польщі «Заслужений діяч культури».

2000 р. – очолив Український національний комітет істориків.

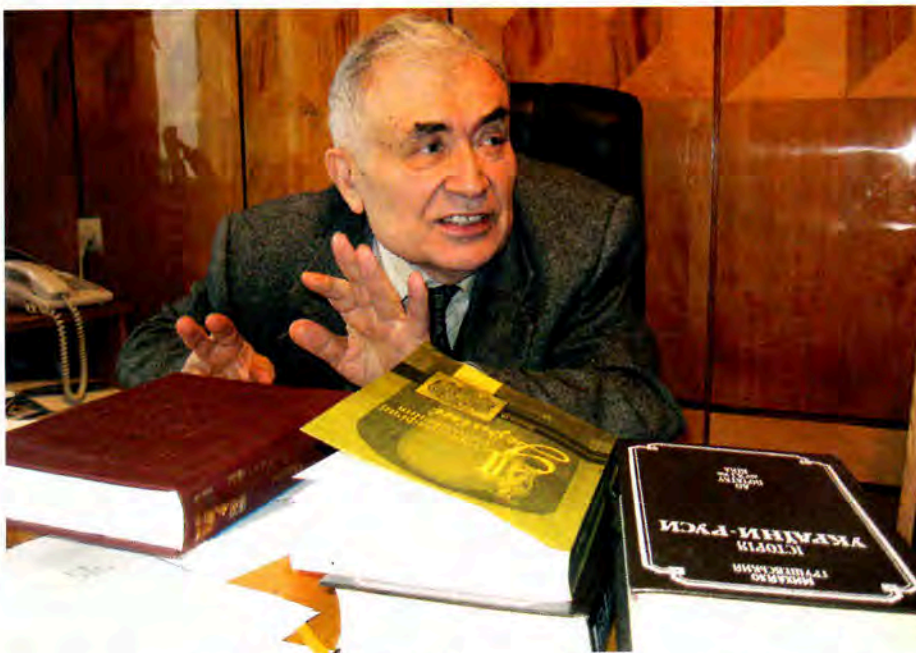
2002 р. – лауреат Фондації Омеляна і Тетяни Антоновичів «За вагомий внесок в українську історичну науку та розширення і поглиблення її горизонтів».

2003 р. – іноземний член Української вільної академії наук у США.

2003 р. – обраний «Галицьким лицарем» у номінації «науковець».

2007 р. – почесний професор Волинського університету імені Лесі Українки.

2007 р. – орден Ярослава Мудрого V ступеня

тицизму, животворящого скепсису. Біблійний вислів «Пізнайте правду, і правда вас вільними зробить», який Михайло Грушевський зробив епіграфом до своєї багатомної «Історії України-Руси», Ісаєвич вживав доречно і з певним пієтетом. Віддавав перевагу думці про пізнаваність історії. Хоча слушно вважав, що пізнання істини є лише безперервним процесом наближення до неї. Знову ж таки услід за Грушевським полюбляв повторювати фразу «не що, а як?».

Умів делікатно, але відкрито і чесно вказати на нісенітницю в тексті. Вдавався до дотепних порівнянь, наприклад, дисертацію порівнював із панциною, а здобувача-дисертанта – з кріпаком. Переконаував, що дисертації треба якнайшвидше закінчити, щоби стати вільним, а вже тоді займатися справжньою наукою і видавати добрі книжки. До своїх учнів ставився вимогливо, стежив, щоб вони не опускали надто низько планку в історичних студіях, але доброзичливо підганяв, щоб завершували роботу. Намагався кожному дати раду і пораду. Його завжди цікаво було слухати. Хоча мав і опонентів. Але він умів переконувати. Рідко хтось із них після аргументів Ісаєвича не погоджувався з ним. До директорського кабінету Ярослава Дмитровича інколи утворювалися черги, але після розмови з ним усі зазвичай виходили

ГОЛОС РОЗУМУ.
Ісаєвич говорив тихо, з картавинкою, але впевнено і переконливо

звідти просвітленими та мало не окриленими.

Енциклопедист від Бога – від статей у радянських довідниках до новітньої «Енциклопедії історії України» та «Енциклопедії сучасної України», його гасла вирізняються науковою вичерпністю та академічним лаконізмом. Годі було пошукати ліпшого українського історика, який так переконливо і конструктивно обстоював би українську сторону в складних багатолітніх дискусіях на тему «Україна – Польща: складні питання», що стосувалися наболілої Волинської трагедії та інших питань міжвоєнного періоду чи Другої світової війни. Хоча постійно наголошував, що «захистом від усього фальшивого й негідного може стати лише прагнення більшої поінформованості. Варто більше знати й не бути упередженим. Для нашого порозуміння невід'ємною є моральність позиції, необхідність зрозуміти інтереси інших народів».

Ярослав Ісаєвич досліджував історію Київської та Галицько-Волинської держав, розвиток української культури, проблеми формування національної свідомості, українсько-польські відносини. На ці теми опублікував понад 700 наукових праць, частину яких надруковано іноземними мовами. У престижній «Енциклопедії середніх віків», що вийшла у французькій, англійській та італійській версіях,

перу Ярослава Ісаєвича належать статті про Україну, її історичні регіони та міста.

КНИЖКОВИХ СПРАВ МАЙСТЕР

Понад усе дослідник любив книгу. Недарма займався її історією. Книжки були ніби суттю його життя. Легко і вдало спопуляризував першу книжку українського автора – «Прогностичну оцінку поточного 1481 року» магістра Юрія Дрогобича. Йому інколи спересердя могли закинути, що в радянські часи «вип'ячував» своїми розвідками друкера-«москвитина» Івана Федорова, а він уперто й послідовно відчитував його український слід. В одній із його останніх великих підсумкових праць «Українське книговидання: витоки, розвиток, проблеми», що вийшла друком 2002-го, зроблено вдалих зріз динаміки новітнього українського видання з усіма проявами трагедії, злету, ідеологічного тиску в ХХ столітті та невтішних реалій сучасності на початку ХХІ століття, де українська книжка фактично опинилася на задвірках, без серйозної державної підтримки. Академік-книжник скрушно, зате слушно зазначив: «Є щось спільне для всіх, таких відмінних між собою, етапів історії українського книговидання. Завжди україномовних і присвячених Україні книжок виходило надто мало, як на потреби великої української нації»...

Ісаєвич був величиною в академічному Львові, Україні, світі. У вересні 1990-го з певною часткою доброго гумору теперішній голова і подвижник НТШ Олег Купчинський слушно висловився про те, що «у великій науці, поміж інших, у Львові є три Ярослави (Мудрих): Дашкевич, Ісаєвич і з молодшої генерації – Грицак, які можуть рівнятися один до одного». Дуже шкода, що перша половина цього року забрала перших двох старійшин і їх уже немає поміж нас. Усі, хто працював поруч, хто знав, хто хоч раз із ним спілкувався, певно, мають подякувати долі за цю можливість. Метр української історії та культури, який закликав пам'ятати про те, що «ми репрезентуємо великий народ», не творив за принципом «і нашим, і вашим», а завжди був на голову мудріший, був правдивим українським академіком. ■

Долаючи «підлі часи»

Життя та спадщина Ярослава Ісаєвича вкотре довели, що історик таки може зберегти честь і гідність, коли служить не владі, а науці

Ярослав Дмитрович Ісаєвич прожив довге – понад піввікове – наукове життя, і більша його частина припала на темні для історика часи. Пильність «компетентних органів», недріманна цензура, прес «єдино правильної методології», штучна провінціалізація української науки, двоєдушність, недовченість і слабка фахова компетентність – ось тло, на якому жевріла українська гуманітаристика 1950–1980-х. Тим, хто міг і хотів відгородити для себе острівець свободи, залишалося, як скаже Ярослав Дмитрович в інтерв'ю 1990 року, «писати так, щоб розумний читач міг прочитати правду між рядками». І то не про «всю історію», а лише про один із її сегментів, на якому «компетентні органи» мало розумілися, – про історію давньої культури. Так Ісаєвич став істориком української культури доби пізнього середньовіччя та раннього модерну.

Пірнувши якнайдалі від політичної та соціальної проблематики, де обійти «принцип партійності» було взагалі нереально, молодий науковець упродовж 1960–1970-х років здійснив без перебільшення революцію в поглядах на давню українську культуру. Ось стислий перелік сюжетів, які він або вперше, або по-новому дослідив та упродовжив в обіг так широко, що нині їх сприймають як хрестоматійну очевидність: соціокультурний простір магдебурзького міста (це кандидатська дисертація 1961 року); освітня та культурна своєрідність міських братств (цю роботу, започатковану ще книжкою 1966 року, блискуче переосмислено в англійській монографії 2006-го); уведення до української спадщини постаті Юрія Дрогобича й польськокомовних та латинських творів, написаних тодішніми русинами; масштабне представлення друкарської справи на українських теренах (годі згадати, що це сім монографій, зведених та доповнених у фундаментальній книжці 2002 року, а також неоціненний двотомний каталог стародруків, що побачили світ різними мовами на території України).

Що ж є «спільним дахом» для всіх цих сюжетів? І яке зашифроване послання вони несли читачеві? Пізніше, вже 1990 року, Ярослав Дмитрович завершить свої роздуми над призначенням історика евангельським гаслом кирило-мефодіївців та Грушевського: «Пізнайте правду, і правда вас вільними зробить». Чи саме так він думав у радянські часи, ми вже не дізнаємося,

але його тодішні праці вперше змодифікували образ української культури, додавши до її звичного «народного» обличчя елітарний струмінь. Цього якнайгостріше потребувало zagrożене шароварним маскультом українство, а отже, такий образ сприймався як «правда», що визволяє від почуття меншовартості.

Наприкінці 1980-х, коли врешті відкрілося вікно у світ, прийшло міжнародне визнання. Ісаєвич став першим із-поміж українських істориків, кого запрошували читати лекції в університетах Гарварда й Едмонтона, Мельбурна й Токіо, Болоньї, Люблін та Варшави, а його статті стали друкувати в західних часописах – італійських, німецьких, канадських, американських. Тут ми ступаємо на іншу, ніж національні виклики, територію. Ярославу Дмитровичу пощастило на річ, яка в радянських навчальних

практиках уже втрапила сенс, – він продовжив ланцюг тягlosti наукової школи, адже його наставником був Іван Крип'якевич, учень Михайла Грушевського, учня Володимира Антоновича. Належність до солідної школи – це знак якості. І справді, науковим «батькові, діду й праді-

дові» не довелося б червоніти за нащадка. Працям Ісаєвича окрім таланту притаманна дивовижна, як на радянські освітні можливості, ерудиція та знання латини й кількох нових мов, що відкривало доступ до зарубіжної літератури. Обізнаність з усім, що друкується на близькі теми, та майже автоматична потреба перепускати чужі тексти через власну рефлексію – це ще один спадок доброї школи. Ярослав Дмитрович і тут не розчарував своїх попередників: йому належать десятки рецензій на англійські, литовські, німецькі, польські, сербські й хорватські, угорські, франкомовні, чеські та, звісно, білоруські, російські й українські роботи.

Нові часи принесли нові теми, але не змінили profession de foi вченого – розумного критицизму, відрази до псевдопатріотичної екзальтації й того, що в одній з своїх останніх статей Ярослав Дмитрович назвав «стовідсотковою псевдонауковістю» – підпорядкування дослідницької думки тій чи тій ідеології та наукоподібні фантазії. У підсумку життя та спадщина Ісаєвича вкотре довели, що історик таки може зберегти честь і гідність у «підлі часи», коли служить не їхнім керівникам, а її Величності Історії. ■

Автор:
Наталія
Яковенко,
професор
НаУКМА

**ПРАЦІ ЯРОСЛАВА ІСАЄВИЧА
ЗА РАДЯНСЬКИХ ЧАСІВ
УПЕРШЕ ЗМОДИФІКУВАЛИ
ОБРАЗ УКРАЇНСЬКОЇ
КУЛЬТУРИ, ДОДАВШИ
ДО ЇЇ ЗВИЧНОГО
«НАРОДНОГО» ОБЛИЧЧЯ
ЕЛІТАРНИЙ СТРУМІНЬ**

ПРОБИТИ АСФАЛЬТ

У Запоріжжі поряд із маразматичними ініціативами місцевих сталіністів розвивається молодіжна українська культура

Автор:
Інна
Завгородня,
Київ –
Запоріжжя

Фото:
Олег
Шинкаренко,
Віталій
Мінаков

Велике індустріальне місто зі зразками архітектури радянського монументалізму на головному проспекті Леніна та пам'ятником Сталіну навпроти міського офісу Комуністичної партії насправді не таке вже й безнадійне. Під сподом у ньому вирує активне мистецьке життя, а тамтешній молоді, вирошений на музично-літературному андеграундовому фестивалі «День незалежності з Махном» у запорізькому Гуляй-

полі, є куди податися, окрім як меланхолійно пити пиво на одному з міських бульварів.

БІЛА ПЛЯМА

«У таку спеку ми намагасмося не виходити з дому», – каже Олесь Барліг і протягує мені свою візитну картку, на якій написано «Сонце Української Поезії». Сонця навколо і справді вдосталь, хоча на годиннику лише дев'ять, а в нечисленних відчинених у таку пору кафешках біля головного

проспекту ще тліють жарини нічного життя. Насправді його звати Віталій, він відомий запорізький тележурналіст, але як поета його знають саме як Олесь Барліг, одного зі співупорядників скандальної квір-антології «120 сторінок Содому».

Олесь намагається означити Запоріжжя на літературній мапі: «Пушкін отримав тут запалення легенів, а Леся Українка виходила подзюрити на старому вокзалі Запоріжжя-2». «Цей факт не було задокументовано, – уточнює поетка й казкарка Таня Савченко, – але в сюжеті «Великих українців» розповідали, як вона їхала через цю територію – хвора жінка у вагоні, де не було навіть туалету. На підставі цього ми дійшли висновку, що вона зробила у нашому місті». Пригадуємо також історію про Шевченка, який ходив Хортицею і плакав, написавши після цього: «І на Січі мудрий німець картопельку садить», маючи на увазі німецьких колоністів менонітів.

«Члени радянської Спілки письменників описали літературне Запоріжжя лише в межах історії Спілки, – продовжує Барліг. – Недавно я дізнався, що у 1970-х тут був клуб сюрреалістів і відбувався вибух невідцензурної російської поезії, який не залишив про себе згадок у радянській пресі. Також тривалий час тут жив Алексей Цветков – неокласик сучасної російської поезії». Цікаво, чи багато згадок залишить про себе сучасне мистецьке життя міста?

ПРОТИ МЕНТОРІВ

Літературний клуб «99» утворився в березні 1999 року, «ще тоді, коли було поганенько з інтернетом, не було ані слему як явища, ані літературних фестивалів, літературні премії тільки з'являлися, а Запоріжжя видавалося нам таким собі гетто для української літератури», – пригадує поет Юрій Ганюшенко. На інтернет сайті цього численного угруповання поети живуть у віртуальній багатоповерхівці. Можна завітати спершу до кожного в кімнату, а звідти – на персональну сторіночку авторів. «Ще будучи студентами, ми зустрічалися у Запорізькому національному університеті, – розповідає засновник клубу «99» Ірина Цапліна, відома як поетка Лада

Хортич, також одна з модераторок семінарів творчої молоді в Ірпені, – а пізніше перебазувалися до так званого формалінового корпусу медичного університету. У цьому корпусі розташований морг, над ним – кафедри культурології та філософії. Але часом ми збираємося на Хортиці або в Дубовому гаю».

Утворилося угруповання внаслідок конфлікту з поколінням радянських письменників Запоріжжя, щоб уникнути тиску місцевих «поетичних авторитетів». «Уявіть собі ситуацію, – Таня Савченко наводить приклад менторського втручання у творчість молодих, – дівчина читає про гострі зірки – образ як образ, не дуже оригінальний. А їй кажуть: «Зірки – це кулі, вони не можуть бути гострими». Коли ми, всі такі модерні, чи то постмодерні, приходили до Спільки, нам говорили: треба писати так, щоб вас зрозумів народ».

З відчуття протесту 99-ники почали зустрічатися у дружньому колі – не метафорично, а буквально. «Наші зустрічі відбуваються за досить цікавим каноном, – розповідає Лада Хортич. – Ми, як на тренінгу, сідаємо в коло. Це стало незмінним принципом, щоб бути психологічно на рівних. Також ми взяли від тренінгу ранковий і вечірній шеринг – обмін враженнями на початку та наприкінці зустрічі, коли вже всі про все поговорять, почитають».

Так побудовано й сьогоднішню зустріч у маленькому індійському кафе. Після шерингу охочі читають поезію, яку потім детально обговорюють, переходячи й на інші теми. Тетяна Савченко перекладає російською Маріанну Кіяновську для російського інтернет-журналу «Альтернація» й вагається, чи вдалося їй передати мелодику тексту: «Я його не відчуваю». Щоб позбутися вагань, читає друзям критикам. Далі обговорюють, як Кіяновська звучала російською, і які саме – завжди інші – асоціації актуалізує інша мова. Олесь Барліг читає українсько-російський вірш. Російською у вірші звучать цитати, українською – власна поезія автора.

Окрім засідань клуб «99» влаштовує різноманітні акції, зокрема й на свої дні народження. «У нас був перформанс – створення опудала української літера-

тури. Всі розділилися на пари, хтось робив голову, хтось – ногу, а я робив хвіст – він був покручений і довгий, – пригадує Юрій Ганошенко. – Потім ми начепили на нього найгірші цитати, зачитані за історію існування нашого клубу, після чого опудало ритуально спалили – задля оновлення літератури». Молоді культуртрегери організують читання й фестивалі, зокрема «Осіній фреш», запрошуючи до Запоріжжя поетів з інших міст. «Наша концепція – епатаж, – розповідає Лада Хортич. – На акції «99 у вічності» ми перейменовували вулиці, писали епітафії, обговорювали дизайн пам'ятників одне одного. А якось узяли журнал місцевої Спільки письменників «Хортиця» і вдосконалили, використавши журнали для геїв та глянцеві. Або вручили собі подарунки від українських письменників: від Андруховича – копченого сома в газеті, від Жадана – касету з піснями Степана Галабарди. Наша публіка – це переважно 20-річні мешканці міста».

Створене у «99» мистецьке середовище дало сучасній літературі учасників численних літературних фестивалів і конкурсів. Наприклад, Олег Шинкаренко був лауреатом літературного конкурсу видавництва «Смолоскип». «Це наш «продукт», – каже Лада Хортич, – який сформувався у нашому українському середовищі. Він писав російською мовою, але прийшов до нас – і в нього змінився світогляд. Спершу Олег сам себе переклав, потім почав писати українською. Ми, до речі, йому допомагали, перекладали дуже багато речей із його книжки. Часто бувало так, що людина писала ро-

ПОЕЗІЯ 99-НИКІВ

Олесь Барліг

З циклу «Левадія»

смуга спочатку здається
смагдадовою
а потім
якщо придивитися

–
начебо з малахіту
і єдина деталь
в якій ну не має
жодного сумніву –
дрібні золотисті
крихти
соковитий
непереможно чер-
воний томат
зависа в кількох
сантиметрах
від складених в чо-
вен долонь –
сінь у солонці вже
приготовлена
варто лише дочека-
тись

доки усе ж такі
справдяться вирок
відчайдушної сти-
глості серпня
й м'ясисте відвертя
з нехиттю
відпустить себе у
обійми м'якого
вироку
вечір розтрушує зо-
лото по видноколу

–
обрій сочиться ко-
штовний камінням
верхівок акацій та
сосен –
це один з тих не-
частих моментів
коли малахіт нещодав-
но
був ще смарагдом
зорям не вистачає
сміливості
щоб зазирнути до
спальні
і впертись облич-
чям у хустку –
солонка на ній по-
глядає із заздрістю
–
та ще не встигла за-
бути тепло
пальців своєї госпо-
дарки

сійською, а потім прийшла до нас і перейшла на українську. Хоча це стосується не всіх, є в нас і цікаві російськомовні автори. Ми тут у Запоріжжі не в мовному, а радше в культурному гетто».

ІНДУСТРІАЛЬНЕ МІСТО ПОЕТІВ

«У Запоріжжі багато літературних угруповань, і всі перебувають в опозиції одне до одного, – розповідає Таня Савченко. – Вони поділяються за мовною ознакою – на україномовних та російськомовних авторів – і за поколіннями. Два найнайстарших – обласне літб'єднання при Спільці письменників («ЛітО») і гурток Володимира Солодовникова «Пошук». Середнє покоління представляє російськомовне угруповання «Кольцо», яке увійшло до Конгресу літературів України – це опозиційна до Спільки організація, що має філії в усіх обласних центрах. Крім клубу «99» є ще молоді російськомовні тусівки «Водоворот», її очолює відомий поет Влад Кльон. Вони не стільки збираються, як їздять по фестивалях. Діє також літературний гурток Володимира Селіванова (Буряка) при Гуманітарному інституті. До того ж, різко почав розвиватися слемівський рух, після першого турніру в січні його проводили вже неодноразово».

«Культурні умови цієї розрізненості й конфронтації між літературними об'єднаннями створюють враження, ніби у нас літератури немає, – каже Олесь Барліг. – Але стійкі, яскраві явища є, просто вони під шкірою. Зокрема, у Запоріжжі живе багато

фантастів, а в Бердянську – хронікер фантастичної літератури, який веде картотеку з іменами і творами. Є дуже багато цікавих авторів, які не хочуть тусуватися, не відвідують жодних літературних клубів і товариств, натомість тихесенько собі публікуються десь у Москві. Наприклад, Станіслава Муращенко пише іронічне жіноче фентезі. Зараз їй не більше 19, а в неї вже вийшли дві книжки, два романи готуються до друку в тому ж таки московському видавництві. Але про неї тут узагалі ніхто не знає».

У Запоріжжі, на відміну від Донецька або Дніпропетровська, бракує закладів, куди регулярно приїздили б письменники з усіх

міст, хоча останнім часом ситуація змінюється на краще. Кілька акцій клубу «99» вже відбулися в галереї Art L. Ще одне місце, в якому можна організувати цікаву імпрезу і легко знайти відповідну публіку, – це проєкт No name art у єврейському обшинному центрі імені Макса Гранта «Мазаль ТОВ». «Фактично люди започаткували молодіжний культурний рух і щось роблять, – розповідає Ірина Цапліна. – Кілька разів на місяць влаштовують виставки фотографій, виступи музикантів чи поетів. Організують кіноклуб, благодійні виставки хенд-мейду під назвою «Арт-барахолка», зроблені гроші з яких надходять дітям-сиротам. Також раз на тиждень у центрі збирається молодіжний книжковий клуб, щоб почитати й обговорити твори якоїсь країни, а після цього й власні». А ще в місті діє «Студія 54», яка вже встигла привезти з концертами Катю Chilly, гурти «ДахаБраха», «Оркестр Че», «The ВІО».

«МАЛЕНЬКИЙ ПАРИЖ» НА ВЕЛИКОМУ ПРОСПЕКТІ

Надзвичайно широкий головний проспект міста не було і, напевно, найближчим часом так і не буде перейменовано. «Проспект Леніна закінчується площею Леніна, на ньому стоїть пам'ятник Леніна, його омиває озеро Леніна, де є острів Леніна, утворений шляхом побудови ДніпроГЕСу імені Леніна. А сам проспект перетинає ще й вулиця імені Тю-Леніна», – у виконанні Тані Савченко прозвучав не вірш і не проза, а лише констатація сумної запорізької реальності. «Наявність такої кількості Ленінів окрім радянської традиції можна пояснити ще й тим, що завдяки його директиві Запоріжжя перетворилося на індустріального гіганта», – зауважує Олесь Барліг. Якби не буремна історія індустріалізації нашої держави, було б Запоріжжя невеличким повітовим Олександрівськом. До речі, рештки приватного сектору позакидалися зовсім неподалік гігантського проспекту.

«Тебе всі види мистецтва цікавлять, включно з цирком?» – запитує Тетяна, маючи на увазі пам'ятник Сталінові. Адже Запоріжжя зараз у багатьох асоціюється саме з цією одіозною історичною фігурою. Пам'ятник і досі стоїть – під охороною на приват-

ній комуністичній території, практично в центрі міста. «У цей день Дзержинському хтось жовтою фарбою облив пах, – пригадує Тетяна. – До Сталіна доступу немає, а Дзержинського в нас регулярно фарбою обливають, вінок із колючого дроту йому одягають».

У ЗАПОРІЖЖІ ЧИМАЛО ЛІТЕРАТУРНИХ УГРУПОВАНЬ, ЯКІ ПОДІЛЯЮТЬСЯ ЗА ПОКОЛІННЯМИ ТА МОВНОЮ ОЗНАКОЮ

Тим часом ми прямуємо до останнього будинку на проспекті Леніна, в якому міститься галерея Lenin. Заснована п'ять років тому художником Юрієм Баранником, вона стала ще одним центром мистецького життя Запоріжжя. Зокрема, галерея вже може похвалитися виставкою Олександра Животкова. «У місті жили не лише сини Обкому, тут є мистецька традиція, – переконана арт-критик і співробітниця театру Vie Inга Естеркіна. – У 1970–1990-х роках на проспекті було кафе «Маленький Париж», у яке ходила інтелігенція багатьох поколінь. Колись мій батько, теж журналіст, потім я. У мій час там збиралися вже радше хіпі».

Можливо, саме завдяки цьому на Хортиці відбуваються щорічні міжнародні художні пленери та фестивалі ленд-арту. Також цього року уг'яте пройде міжнародний симпозіум сучасного мистецтва на косі Бірючий Острів в Азовському морі. «Це запорізький захід, зроблений на запорізькі гроші. Постійно приїжджає художник Сергій Братков, – розповідає Інга, – він дружить із куратором та організатором симпозіуму Володимиром Гулічем. Восени ми чекаємо Павла Гудімова і різних цікавих людей із Західної України з лекціями до нас, а зараз готуємо традиційний театральний фестиваль «Золота Хортиця». Ще в нас є дуже цікаве утворення Creative Jazz Fans. Ці люди знайшли спонсора і здійснили диво: тепер усевітньо відомі джазові музиканти, котрі гастролюють Європою, заїжджають і до Запоріжжя. З нашого міста виходять справжні шаленці. Бо якщо цей паросток пробиває тутешній асфальт, він проб'ється всюди».

ПОЕЗІЯ 99-НИКІВ

Тетяна Савченко

З циклу «Лімерики»

Кажуть всі, що
Оксана Забужко
В суп ніколи не ріже
петрушку.
Мовить пані
Оксана:
Це брехня, мій коханий
Пречудово шинкує
петрушку!

Юрій Ганошенко

Декаданс-love

ми осипаємось лі-
нівими шматками
відлущеної шкіри
зі стін однооких
байдужих будинків
у сецесійних містах
одне одного
війна між крако-
вом і віднем
ми танемо сти-
глими хмарами
гострого болю
посмішок-набряків
між безмежних хо-
лодних коліс
швидісних потягів
одне одного
війна між
цюрихом-парижем
і сімферополем-
москвою
ми захилаємось
шелестінням
атлетичних потоків
рідин нашого ше-
поту
між непрозорого
зверхнього скла
відсторонених бо-
калів одне одного
війна між абсен-
том і шампанським

Філософія правди

З дня складання останнього інститутського іспиту я безмежно далекий від науки. Проте навіть побіжне знайомство з «Європейським словником філософій: Лексиконом неперекладностей» переконує, що цей майже 600-сторінковий том є справжнім інтелектуальним бестселером. У 2005-му, після десяти років підготовки, вийшло друком французьке видання. Й ось тепер – маємо українськомовне, за редакцією Костянтина Сігова. Американці, марокканці, іспанці, інші нації ще адаптують цю книгу своїми мовами, а українці вже мають можливість читати, думати, сперечатися. Центральне слово науки – власне «філософія» – є неперекладним за визначенням. Лише голландська мова витворила кальку з чудернацьким для нашого ока написанням – *Wijsbegeerde*.

Упорядник книги, професор університету Paris IV-Sorbonne Барбара Кассен разом із колективом із 150 філософів подужали проект, який, даруйте за пафос, можна за значенням для континенту порівняти з... Маастрихтом, введенням спільної валюти та Шенгеном.

Мартін Гайдеггер писав, що грецька філософія народилася не так у Греції, як у грецькій мові. Колектив авторів заперечує дві тенденції, однаково небезпечні для мов і націй Європи. Для них однаково неприйнятні як ідея заміни національно-мовних філософських, культурних дискурсів «універсальною псевдоанглійською», так і захисний «мовний націоналізм».

Мадам Кассен визнає, що вихід словника почасти має й політичну мету: зробити так, аби європейські мови бралися до уваги, «й не лише з точки зору збереження спадщини, подібно до того, як охороняють види, котрі опинилися під загрозою знищення». Бо коли їх не захищати й не розвивати, світ остаточно перейде на *globish* – глобальний інгліш. Оця новомова, са-лот Джорджу Орвеллу, виконує ту саму роль, яку свого часу виконували грецька мова («всі щось перейняли у греків»), латина, французька. Вже зараз *globish*ем видають переважну кількість літератури, проводять світові форуми. Жартують, що першою жертвою глобалізації стає... англійська та її носії. Бо якраз британців носії збідненої, «оштучненої» мови розуміють найгірше.

Проект було започатковано з метою реалізації амбітної ідеї, що кожна мова надає її носіям «унікальні та неповторні ресурси для філософування». Ідея несподівана і, здавалося б, нездійсненна. Створити засобами однієї мови (французької, української, далі буде) лексикон тих слів, які апріорі не перекладаються.

Як це? Неперекладним є те, «що постійно продовжують (не) перекладати». Здавалося б, навіщо кожні -надцять років перекладати сонети Шекспіра.

Але ж щоразу втілений британським генієм задум розкривається інакше, ніж це здавалося раніше.

Кожна версія словника споріднена з французьким зразком, але не ідентична. Версії не перекладаються, а адаптуються, бо інакше це б звело нанівець концепцію видання. Опиняючись в іншій мові, іншому культурному оточенні, терміни починають грати іншими смислами, відкривати приховані грані. Матеріалу, до речі, назбиралося ще на чотири томи.

Подібного обсягу та складності завдання перед українськими філософами ще не було. Всі цитати, приміром, довелося шукати в першоджерелах, якою б мовою вони не були написані – латиною, грецькою, німецькою, івритом, арабською, португальською тощо.

Мова й далі творить себе. Новими сенсами й часто вперше для українськомовного читача прозвучали Аристотель і Платон, Спіноза та Ніцше, десятки інших світових мислителів. Доречно згадати, зовсім нещодавно вітчизняні вчені були змушені брати всі цитати не з оригіналів, а з мови Леніна (навіть не Пущкіна).

Перша словникова стаття була написана ще на початку 1990-х років. Молодому філософові Сігову довелося писати для французького видання статтю «права». Тепер про цей, сказав би, улюблений термін він може говорити годинами, захоплено та емоційно, наче розповідає не про філософську категорію, а про улюблений футбольний клуб.

Раніше якось не думав про те, що при перекладі англійські терміни *truth*, *justice* чи німецький *Wahrheit*

втрачають частину смислу нашої слов'янської правди. Припускаю, саме завдяки затятості Костянтина Борисовича слово кирилицею, а не *vérité*, є на

ЯКЩО НЕ ЗАХИЩАТИ ЄВРОПЕЙСЬКІ МОВИ, СВІТ ОСТАТОЧНО ПЕРЕЙДЕ НА GLOBISH – ГЛОБАЛЬНИЙ ІНГЛІШ

обкладинці книги, яка вийшла в Парижі. Сігов нагадує, що це слово відіграє ключову роль в інтелектуальній історії України – від «Руської правди» Ярослава Мудрого до «Української правди» Георгія Гонгадзе. Сто років тому його антонім – «неправда» – мав цілком конкретний юридичний зміст: злочин і синонім злочину.

У п'ятитомному радянському «Філософском словаре» немає гасла «права». Це було сміливо з боку редакторів. Вони залишили лакуну, подали тим, хто зрозуміє, знак, аби тільки не оббрехати правди.

Більшовики, назвавши свій центральний партійний орган «Правдою», зманіпулювали цим словом, поставили його в ряд із жахливим «новоязом», надали протилежного до суті змісту. Згадується давній радянський анекдот: «В газеті «Правда» нет известий, а в газеті «Известия» – правды...»

До речі, в Конституції України слова «права» немає. ❏

Автор:
Вахтанг
Кіпіані

Бути чи не бути

«Політ над гніздом зозулі» з пасками безпеки

Подивіться фільм «Вероніка вирішує померти»! Бо це екранізація Пауло Коельо, Коельо – це філософія для підлітків, підлітки – це драма+романтика, драма+романтика – це голлівудська попса, Голлівуд – це погано. Не дивіться цього фільму!

Аналог смішної псевдореклами томатного соку з дитинства відображає суть: скільки людей, стільки й думок. Послідовність «письменник Коельо («Алхімік») – акторка Сара Мішель Геллар («Скубі-Ду») – режисерка Емілі Янг («Поцілунок життя»)» не є однозначною в плані оцінки фільму: для когось це стимул миттю побігти до кінотеатру, для інших – закидати екран помідорами. Проте більш-менш з'ясовано ось що: а) шанувальникам Коельо фільм не сподобався; б) шанувальникам Геллар, навпаки, сподобався; в) Янг зняла лише свою другу повнометражну стрічку.

Сюжет про дівчину, яка вирішила самотужки перервати життя, а натомість потрапила до божевільні з діагнозом «аневризма» і прогнозом на неминучу й швидку коліс омріяну смерть, досить кумедний, драматичний і кінематографічний, щоб узятися за цю вигадку модного бразильського письменника. Що вийшло? Режисер-

«Вероніка вирішує померти».
У кінотеатрах України з 1 липня

ка використала кіно як вид передачі інформації, як і належить, майстерно доточивши до кістяка сценарію м'ясо звуків і картинок. Звукове тло фільму – це сукупність шепотів і криків психіатричної лікарні, де звуки дощу зливаються зі звуками фортепіано, а думки божевільного переплітаються зі словами лікаря. Мінор музичного ряду дуже доречний і різний: після сучасного Radiohead лунає Ріхтер із його зовсім невеселим «Весільним вальсом». На екрані теплі кольори додаються до приглушеного світла і темних тонів, що викликає радше спокій, ніж напруження.

Анонси

3–4 липня, 18.00

«Переяслав-Fest»

Музей під відкритим небом (Переяслав-Хмельницький, вул. Літописна, 2)

Перший еко-етно-культурний фестиваль міжнародного рівня у місті музеїв приурочений до Купальських свят. У програмі заходу козацькі розваги, купальські ігри, дитячі забави, майстер-класи з народних ремесел, майданчик для немовлят «Колиска України», театралізоване вогняне шоу. Увечері на гостей чекають концерт та етнодисотека за участю народних колективів, фольклорних та рок-гуртів. Також у межах фестивалю відбудеться потужний ярмарок промислової, сувенірної та харчової продукції з усіх куточків України.

5 липня, 18.00

Концерт пам'яті Богодара Которовича

Літня концертна естрада Центрального парку культури і відпочинку (Київ, Володимирський узвіз, 2)

Богодар Которович – музикант зі світовим ім'ям, переможець найпрестижніших міжнародних конкурсів скрипалів у Бухаресті та Генуї, один із фундаторів української скрипкової школи. Пам'ять маестро вшанує заснований ним Національний камерний ансамбль «Київські солісти». На вечорі прозвучать твори Петра Чайковського, Фелікса Мендельсона-Бартольді, Василія Каліннікова, Альфреда Шнітке. Головний диригент – Дмитро Логвін. Солісти – Мирослава Которович та Сергій Топоренко.

6 липня, 20.00

Vijay Iyer Trio

Національна музична академія імені П.І.Чайковського (Київ, вул. Городецького, 1–3/11)

У творчості сучасного джазового фортепіанного тріо простежуються традиції видатних піаністів XX століття та сучасні музичні впливи. Лідера колективу американського музиканта індійського походження Віджая Айера вважають одним із найкращих композиторів і піаністів Нью-Йорка. А його партнери – контрабасист Стефан Крамп і барабанщик Маркус Гілмор – не раз отримували схвальні відгуки американських джазових критиків. Виступ Vijay Iyer Trio у Києві – це гарна нагода почути музику, що перебуває на злеті популярності.

CD

Morcheeba. «Blood Like Lemonade»

Після повернення Скай Едвардс до співпраці з братами Годфрі й запису чергового альбому вмило стало зрозуміло, кого саме бракувало Morcheeba останніми роками. Нарешті легендарне тріп-хоп-тріо відмовилося від принада безтурботного поп-звучання на користь відродження найкращих традицій власного фірмового стилю. Утім, після семи років розлуки гурту пощастило згадати лише загальний рецепт приготування якісної музики – довести пісні до стану хітів цього разу ще не вийшло.

The Chemical Brothers. «Further»

Приємно, що ветерани біт-біту не цураються експериментів і стежать за електронною модою – це безпосередньо позначилося на звучанні альбому. Втім, слухати цей диск вдома на дивані буде досить нудно – він не може слугувати приємним звуковим тлом через виразну монотонність. Водночас для танців перед дзеркалом він також не дотягує. У випадку з «Further» ставку зроблено на потужний відеоряд і живий стадійний виступ. Після загального ознайомлення переслухати варто хіба що Dissolve і Swoon.

De Phazz. «LaLa 2.0»

Жодних скандалів, провокацій чи конфліктів – лише якісний і щирий acid jazz. Такими лишаються De Phazz уже восьмий альбом поспіль. Ці музиканти як ніхто інший здатні створювати атмосферу оптимізму та абсолютного спокою. Пісні колективу щоразу оманливо здаються надзвичайно простими, хоча у своїх нетрях приховують потужні лаунж-джазові корені. Окрім того, не одразу помітиш, що над 16 композиціями пораціовало аж сім різних, але однаково гарних вокалістів.

Власне, й обличчя Геллар не передає депресії та бажання смерті, яке в дії і на словах виявляє її героїня. Кардіограма фільму із серії «про божевільню» має літати згори донизу, а не наближатися до ізоляції, прямої лінії – смерті. Звісно, темперамент і драматизм скандинава Фрідріха Тора Фрідріксена з його «Ангелами весесвіту» для Емілі Янг далекий і недосяжний, але ж чека Мілоша Формана з «Польотом над гніздом зозулі» зрозуміти їй, англійці, було б легше, чи не так?

Ярослав Підгора-Гвиздовський

8–10 липня, 19.00

«Король Лір»**Академічний театр імені Леся Курбаса (Львів, вул. Леся Курбаса, 3)**

На запрошення львів'ян постановку шекспірівської трагедії здійснив один із найоригінальніших і найзнаменитіших режисерів Центральної Азії Овлякулі Ходжакулі. Творчість цього митця поєднує традиції російської театральної школи та вільні від ідеологічних меж новітні уявлення про художні пошуки сценічного мистецтва. Вистава на дві дії – перше і дуже несподіване звернення театру імені Леся Курбаса до творчості Шекспіра. Перед глядачем розгортається трагічна історія про фортуна, що карає тих, хто до неї підлещується.

8–15 липня

Future Shorts: Фемінологія**Кінотеатр «Київ» (Київ, вул. Велика Васильківська, 19)**

Нова добірка короткометражного кіно демонструватиметься в межах фестивалю «Кіно: Жіночий стиль». Тож у центрі стрічок цього разу опинилися жінки – молоді й старі, одружені й самотні, красиві й негарні. Анімаційне відео від одеського режисера Олександра Мілова розповідає про дівчину з собакою, котрі живуть на далекій планеті. «Круги раю» британця Тобі Дая фіксують спогади старої жінки, яка колись працювала порноактрисою. Китайський фільм «Дочки» зосереджує увагу на проблемі 14-річної дівчини, котру силоміць видають заміж.

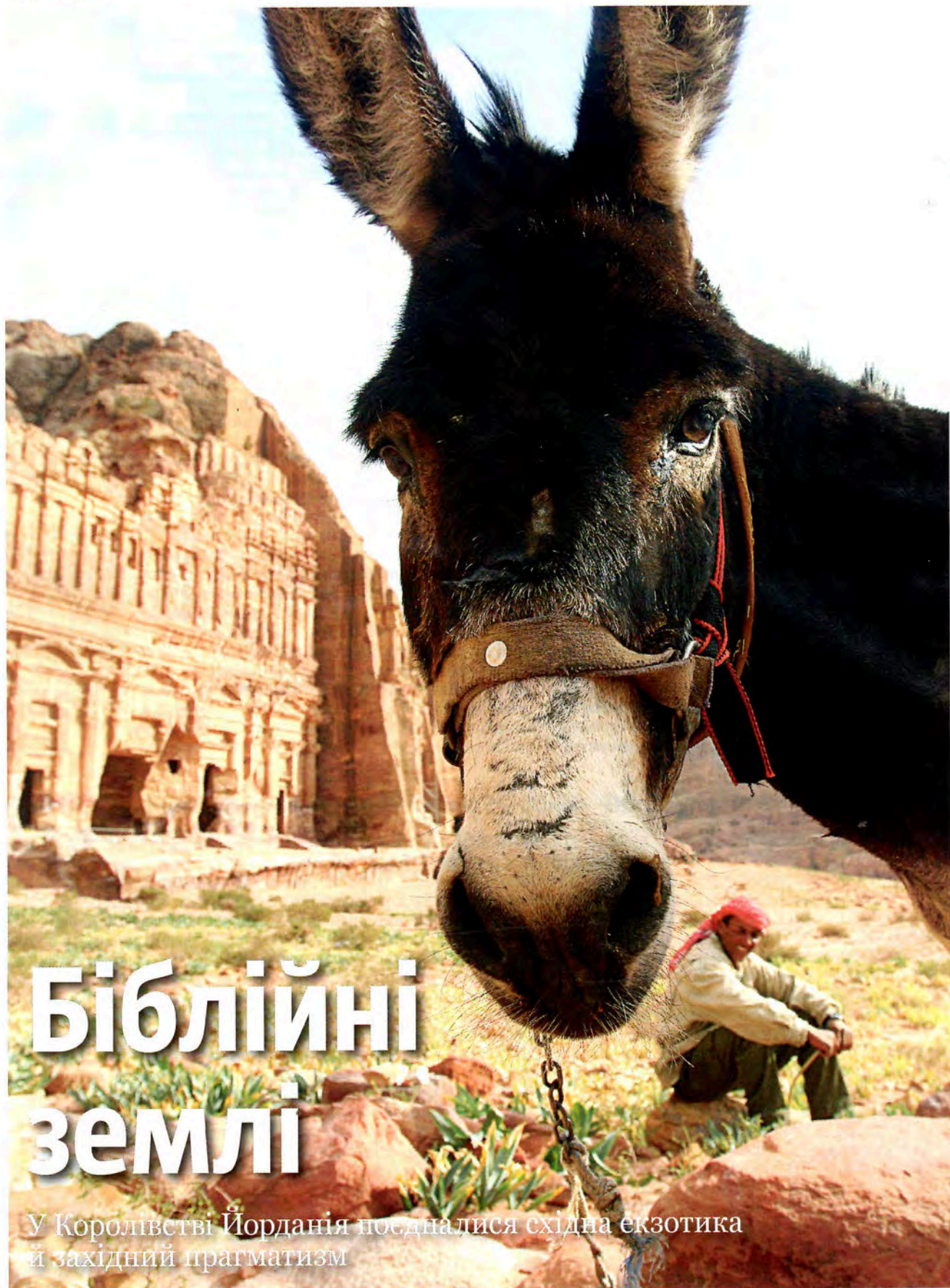
№2

До 18 липня

Виставка Параски Хоми**Музей Івана Гончара (Київ, вул. Івана Мазепи, 29)**

Картини відомої покутської майстрині народного розпису є визначним явищем в українському мистецтві. Селянка Параска Хома не закінчувала ні спеціальних шкіл, ні студій, але це не завадило їй стати однією з найяскравіших українських мисткинь. Вона й досі дивує дослідників своєрідною манерою письма, вільною симетрією, невимушеним ритмом і насиченістю кольорів. Її фантастичні й водночас зрозумілі глядачам будь-якого віку роботи прикрашають музеї та приватні колекції України, Росії, США, Канади і Польщі.

КИЙ ТИЖДЕНЬ | 61

Біблійні землі

У Королівстві Йорданія поєднались східна екзотика
й західний прагматизм

Автор:
Міла Тешаєва

Фото автора

Тутешні королі владарюють розмірено. Час від часу вони засвічуються на обкладинках капіталістичних журналів і є класичним прикладом арабської шляхетності. Рівень життя в країні чи не найвищий поміж держав-сусідів, а люди на вулицях спокійні й радісні. Всупереч стійкій поширеній думці про «небезпеки Близького Сходу», йорданці вже давно переплавили свої мечі на сувеніри, і навіть ізраїльські туристи почуваються тут цілком комфортно, не кажучи вже про «українських братів».

ГЛАДІАТОРИ

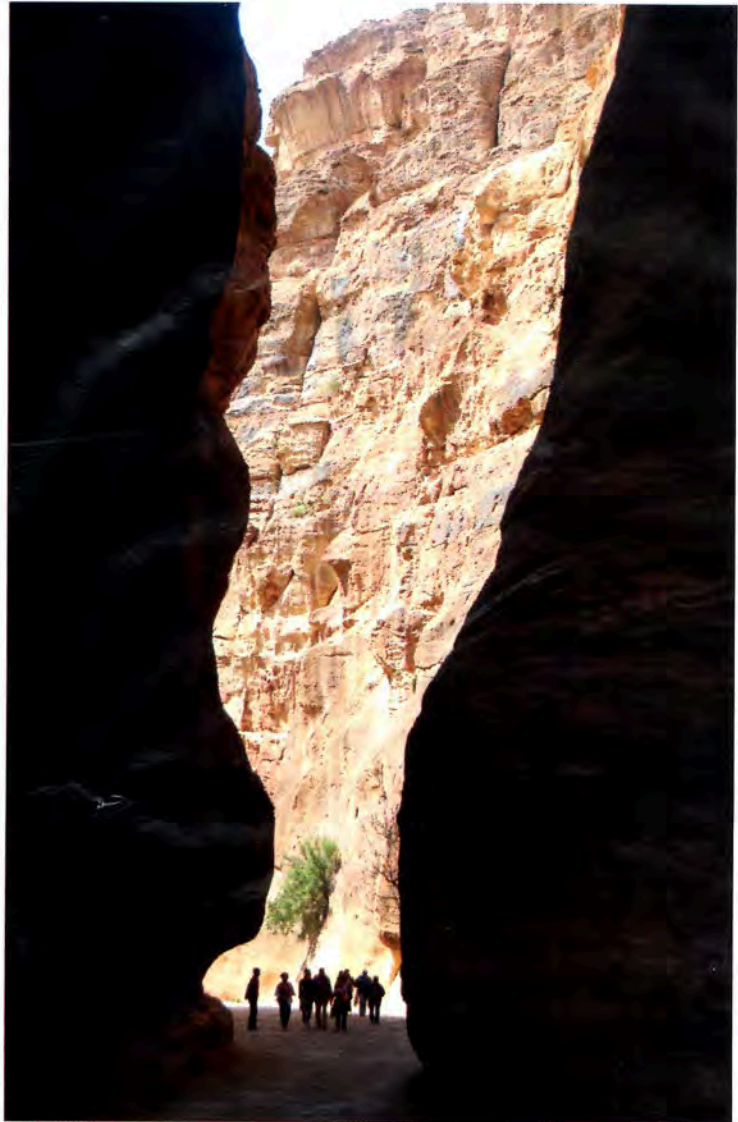
Так, Йорданія – ще одна країна, з якою ми практично поріднилися: більшість місцевих лікарів отримували дипломи в наших інститутах і, звісно ж, привезли додому українських дружин. Жінки на життя не скаржаться й повертатися додому не поспішають. Ось і наш гід Стелла вже десять років живе в Аммані, столиці країни, і так активно піарить йорданських чоловіків, що з'являються підозри, а чи не отримує вона відсоток від якоїсь тутешньої шлюбної агенції.

Ми ще не встигли отямитися від зміни декорацій після прильоту з Києва, як нас оточила юрба гладіаторів. Оце чоловіки! Взагалі кожна країна має свій план захоплення й завоювання туристів: чим їх оглушити, чим прив'язати. Щодо йорданського плану найперше, що може вразити мандрівника, – античне містечко Джераш.

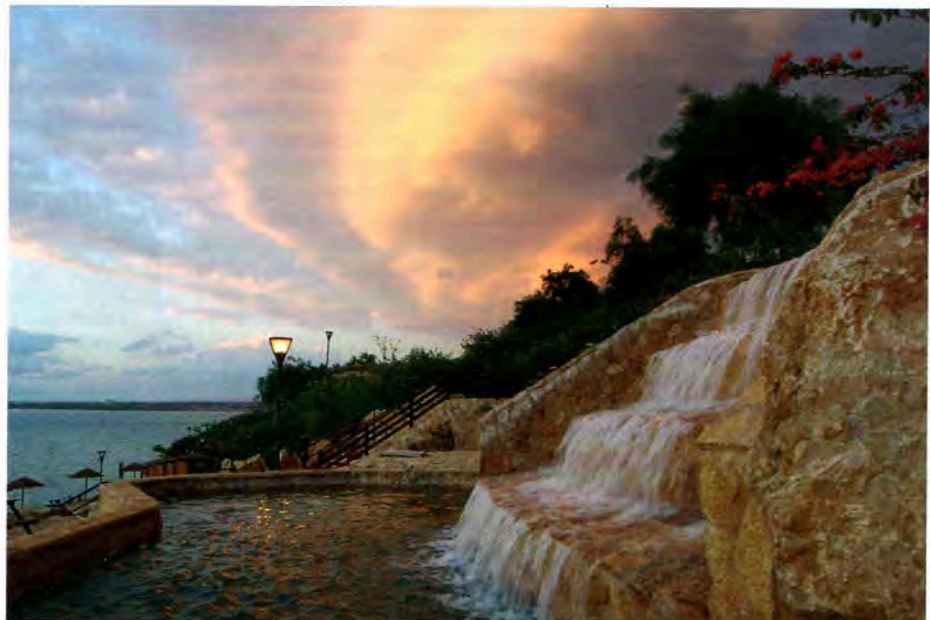
І річ не тільки в залишках римської цивілізації, що збереглися тут ледь не первозданими, – я, наприклад, іноді нудькую серед каміння, навіть тисячолітнього. У Джераші на іподромі відбуваються жваві гладіаторські бої, в яких і костюми, і реквізит, і масовка запозичені, приміром, із фільму «Гладіатор».

Битва точиться не на жарт: мечі змінюють списи, крик, галас... І ось переможець із лютим виразом обличчя приставляє кинджал до горла переможеного. Дивлячись на трибуни, чекає на вирок. На щастя, ми живемо в гуманному столітті – всі

ВУШКО ГОЛКИ.
У давнє
скелясте місто
Петру можна
пройти лише
крізь цю
ущелину

СПЕКОТНИЙ
КУРОРТ.
Пляжна зона
одного
із люксових
готелів на
узбережжі
Мертвого
моря

до одного глядачі підняли великий палець угору.

Не встигли туристи відійти від шоку, як просто на них наввищережки мчать колісниці, запряжені арабськими скакунами. Аж ось виставу закінчено, і настає приємний момент – фото на пам'ять з екзотичними персонажами. Жінки-європейки мало не плачуть від щастя, притискаючи голови до аж настільки твердого чоловічого рамена. Романтику переривають звуки арабської волинки – у сусідньому амфітеатрі музиканти в костюмах йорданської королівської гвардії награвують задержуваті мотиви. Мало хто з присутніх туристів зміг утриматися, щоб не пуститися в танок, недарма кажуть: музика єднає!

СКАРБ НАБАТЕЇВ

Як же правильно розрахований йорданський план захоплення! Ось вона, наша нова любов, нехай не єдина, але точно на все життя – таємнича скеляста Петра. Ми пробираємося крізь вузьку ущелину до головної перлини міста – палацу Ель Хазнех (Скарбниця), спостерігаючи, як величне місто змінює свій колір у західних променях від рожевого до пурпурного. Тонко вирізані у камені фасад будинку Скарбниці зрешечений кулями. Бедуїни вірили: якщо вцілити в секретне місце, на них прольється золотий дощ. До речі, скарбів Петри так дотепер і не знайшли, а їх має бути чимало! Як дотепер вчені не можуть точно сказати, хто ж такі набатеї і як вони змогли створити чотири тисячі років тому таку дивовижну в скелях. Відомо лише, що це загадкове плем'я прославилось митниками, одними з найдавніших у світі, – вони знімали чималу данину з багатих караванів, які минали цю територію.

Але ж лише 200 років тому про місто Петра та його скарби ходили лише легенди. Войовничі бедуїнські племена, які населяли ці скелі, категорично відмовлялися пропустити будь-кого у ущелину. Довелося швейцарському мандрівникові-сходознавцю Йоганну Буркхардту піти на хитрість заради прогресу: передогайшись у мусульманина, він намовив бедуїнів провести його на могилу первосвященника Авраама, брата Мойсея, – шлях до неї пролягав саме крізь Петру.

Як відомо, жодна добра справа не залишається безкарною: коли в Петру потягнулися численні туристи, уряд Йорданії став вважати присутність бедуїнів у цих скелях недоречною. Довелося їм переїхати у спеціально збудоване неподалік селище. Щоправда, при цьому вони отримали ексклюзивне право на торгівлю й перевезення туристів у Петрі та її околицях. Бізнес цей процвітає: діти, тільки-но навчившись ходити, вже пропонують туристам смугасті камінчики з Петри, жінки продають ущелиною ледачих туристів на ві-

ВАРТО ПОБАЧИТИ

Річка Йордан, де Іван Предтеча хрестив Ісуса, протікає на кордоні між Йорданією та Ізраїлем.

Петра – малопрístupне давнє місто, палаці й оселі якого вирізані у скелях. Належить до Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО.

Мертве море – одне з найсолоніших у світі, заповідник. На узбережжі розташовані всесвітньо відомі курорти.

Джераш – античні давньоримські руїни, місце боїв костюмованих гладіаторів

АРЕНА РИМЛЯН. На руїнах давнього іподрому міста Джераш йорданці влаштовують для туристів костюмовані шоу

слоках і конях – вісім кілометрів не кожен подужає пішки.

Моє ж знайомство з бедуїнським характером почалося з п'ятирічного карапуза, який намагався продати камінчик за «ван долар». Не зняковівши після моєї відмови, він просто вручив цей камінь у подарунок і, цмокнувши мою руку, пішов собі гордовито. Далі – ще дива: бедуїнський юнак, який промишляє перевезеннями на віслоку, заявив, що в грошах він не має потреби у принципі, бо його природне щастя зовсім в іншому. І, посадивши мене на свій каплувухий транспорт, повіз показувати Петру. А тут трапилися його сусіди, і ось ми йдемо місцевими стежками по червоних скелях у гості на бедуїнський чай.

МАРСІАНСЬКА ПУСТЕЛЯ

Лише за годину їзди від Петри розкинулася пустеля Ваді Рам. Колись вона була дном моря, та після природних катаклізмів мільйони років тому перетворилася

тура для голлівудських кіногруп, які знімають тут краєвиди Марсу. Але каравани верблюдів тут навряд чи нині зустрінеш, бо сучасні бедуїни пересіли на військові джипи секонд-хенд зразка Другої світової. Прогулянка пустелею приносить ще ті відчуття: «воїни пісків» водять авто так само круто, як і арабських скакунів.

Із цими місцями пов'язане ім'я одного з найтаємничіших персонажів минулого століття Лоуренса Аравійського. Потяг до романтики привів пещеного англійця, який навчався в Оксфорді, у бідні бедуїнські намети. Історики дотепер сушать мізки, як білій людині вдалося настільки завоювати довіру й любов непокірливих арабів, щоб аж стати їхнім лідером у революції.

Намагаючись зрозуміти це, переживаючи чергову пригоду – ночівлю в пустелі у бедуїнському наметі. В ньому хоч і є максимально можливий тут комфорт на кшталт гарячого душу, однак він залишається наметом у пустелі. Втомленим подорожникам подають бедуїнський чай на травах, що відразу ж повертає втомлені тіло й дух до бадьорого настрою. А ще лоскоче ніздрі свіжий аромат баранчика, запеченого в піску. А музика... Сумні звуки арабських струн розповідають про те, наскільки самотньо стає людина серед пісків. Їм піднівають вовки – ті, що зібратися навколо табору на запах баранчика. Ближче їм підійти не вдається – навколо табору горять захисні смолоскипи. Дивлячись на розсипані над пустелею зірки, я, здається, розумію мотиви арабської любові Лоуренса Аравійського.

на пустелю. Вітер і сонце перетравлювали камінь на пісок, концентрація заліза в якому така велика, що на сонці він світиться яскраво-червоним кольором. На довгі кілометри простягнулися червоні бархани, й дотепер вони – батьківщина для більшості йорданських бедуїнів. А також на-

ВОДА МЕРТВА Й ЖИВА

Мертве море... Потрапити сюди було мрією дитинства, коли батьки безуспішно вчили мене плавати. Що за рідкісне задоволення – почитати газету, лежачи у воді! Поєднання води, цілющої грязюки й повітря на Мертвому морі лікує всі хвороби, навіть ті, котрих ще немає. І це не самонавіювання: місцеві мешканці кажуть, що достатньо кілька днів побути на Мертвому морі, щоб утомлена людина прийшла в норму. Нам вистачило й одного дня перекидань у грязюці та погойдування тіл на гладі води, щоб бути готовими до нових висот і пригод.

І вони не забарилися – в день, коли нас повезли на річку Йордан, до місця хрещення Ісуса Христа. Після щойно пролитих дощів річка мала вельми каламутний вигляд, але навіть наявність ізраїльських прикордонників на іншому березі не змогла зупинити мій релігійний екстаз. Я ступнула у воду. Її виявилось в річці по коліно. Я зачудувалася й ступнула далі – глибше не стало. Благочестиві думки поступилися місцем роздратуванню, краса моменту втрачалася. Наступний крок – і я з головою пішла під воду, здається, зі спонтанним негарним словом. Покарання настигло негайно: сильний плин підхопив мене й повів за течією. Ізраїльські автоматники помітно напружилися, на йорданському березі почалася паніка, я борсалася у воді... І якби не кілька сміливих йорданських чоловіків, які не побоялися кинутися за мною у вир, ви навряд чи прочитали б цю історію. ■

ЯК ДІСТАТИСЯ Й ДЕ ЖИТИ

Літак – \$370–450 туди й назад, візу можна отримати в аеропорті по прибутті. Готелі є майже на будь-який смак від €20 до €150 на добу

МАНДРІВНИКОВІ НА ЗАМІТКУ

Зменшити витрати на дзвінки в роумінгу можна, скориставшись послугою TravelSIM. Вона працює в 183 країнах світу та в 71 з них передбачає безкоштовні вхідні дзвінки.

Вартість вихідних дзвінків із Йорданії від \$0,69/хв. Відсутні абонплата і плата за з'єднання.

Обрати стартовий пакет можна відповідно до ваших потреб. Мінімальний стартовий пакет «Проба» з \$5 на рахунок коштує \$14.

Поповнювати рахунок ТревелСімки можна на будь-яку суму від 10 грн. де завгодно – в офісах туристичних компаній України, за допомогою платіжних терміналів, у платіжних системах «Портмоне» та «Приват24», і навіть за допомогою віртуальних грошових одиниць WebMoney!

Деталі на сайті w.TravelSIM.ua або за тел. (044)223-8008.

Життя одне. Живи!

Феєрія
мандрів

ЙОРДАНСЬКА ВЕСЕЛКА

Амман – Мертве море – Петра – Червоне море

від 700 у.о. + авіа 350 у.о.

Туризм. Відпочинок. Екскурсії. Авіаквитки. Україна. Європа. Увесь світ!

м. Київ, вул. Гайцана, 8/9, © Арсенальна

тел.: (044) 501 01 82/83, 583 05 20

www.feerie.com.ua

№ ДТАУ АВ № 020121 від 14.02.2006

ГНІЗДО У ЧОВНІ

Скинули тент із катера, на якому не ходили рибалити з ранньої весни. І біля двигуна побачили гніздо з гiллячок, сухого листя. Трійко некритих пухом дрібних пташенят, широко роззявляючи роти, безгласо прохали їсти. Філософська виникла проблема: куди їх подіти? На землі – поїдять миші. Куди ж? Спершу ми перенесли гніздо під тент сусіднього катера, бо господар ним рік як не користується. Але ж це ненадійно. Тож під шифером невеликого сарайчика прибили дошку й обережно поклали туди гніздечко. Маленька матінка похлило літала навколо й не могла знайти своїх малюків. Коли ми повернулися з води, «нове» гніздо вже було укріплене під нові умови проживання. На душі стало легше – малеча не загинула. ■

Анатолій
Дністровий

Таня
Овчар

Ігор
Кручик

Вікторія
Герасимчук

ДИТЯЧЕ

Мені подобається спілкуватися з дітьми. Вони розповідають щось таке, що ми самі не вигадаємо. Останні з розмов. Син пояснює, хто такі герої радянських мультиків, а саме піонери: «Ну це ті, хто старі, тобто хто на пенсії». Ще десяток-другий років, і це буде суцільна правда. А ще йому неймовірно цікаво знати про те, хто жив у Радянському Союзі і як їм там жилося. Донька мріє про те, що виросте, і міркує: «Буду дольосла, велика-велика, як тато, і ходитиму в садочок. Дітки будуть битися, а я їх свалитиму. Ти, мама, будеш маленька і теж ходитимеш у садочок. Але плакати не будеш, ти ж доросла», – отакий оксюморон доньчиної логіки. ■

РОДИНА

Зустріч із Батьківщиною для мене завжди подія травматична. Буває, що не тільки входжу в стійкий депресняк, а й хворію по повній програмі з температурою, запаленням горла тощо. Після Європи важко змиритися з нашими роздובаними дорогами, немитими шибками маршруток, запліваними парадними й агресивністю перших зустрічних. Іду в маршрутці на роботу. Прокручую в голові все, що маю зробити сьогодні. Дивлюся чи то в себе, чи то у Всесвіт, але точно не на товстого дядька, що сидить навпроти. Раптом чую: «Ти чєво витріщiлася?» Кручу головою – кому це він? Виявилось, мені. Згадалось, з якою готовністю посмішки дивляться один на одного пасажири паризької підземки. Усміхнулася цій згадці й одразу почувала: «Іщю і либiцца!» ■

Олена
Чекан

СЕЛЕКЦІЯ

Таке враження, що мене оточують селекціонери! Хтось хоче вивести новий сорт, хтось віддає свою рослинку в «добрі руки» і відвідує її на вихідних. Є такі, що перетворюються на акторів: «Гляньте, як вона розквітнула, вона не в кожного зацвітає, погляньте, вона випустила нові паростки!» Є персонажі, яким наплювати, що про флору піклується запрошена домогосподарка, – важливо лише те, що квіти в нього дорогі, що вони влучно вписуються в інтер'єр, але варто зникнути домогосподарці, як вони захиріють! До чого це я? Піклуйтеся про своїх дітей, і не потрібно з них виводити нові сорти – нехай вони стануть самими собою! Навіть якщо ви вважаєте, що дитина перетворюється на бур'ян, згадайте, скільки колишніх бур'янів зараз занесено до Червоної книги. ■

Андрій
Єрмоленко

НА ПАРАПЛАНИ

Уперше в житті я політав на парашлані. Відчуття польоту, оспіване численними поетами й графоманами, справді чудове. Та я не наважився б стрибнути зі стометрової скелі над морем, якби не 12-річний син. Це була його ініціатива. Ми літали паралельно, на невеликій відстані – над морем, над мисом Хамелеон і над пляжем. Я навіть у польоті знімав сина на відео. Згодом, за кілька днів, у парашланеристів трапився невдалий старт, який навчч продемонстрував нам, що цей атракціон справді небезпечний. Чи політаю я отак колись іще? Хтозна. Однак радію, що ми в червні 2010 року змогли використати свій шанс. ■

СІЗИФІВ ГЕНДЕР

У день, коли у світі встановиться гендерна рівність, тобто зникнуть той особливий пієтет чоловіків до жінок, який підтримує суспільство у розумній рівновазі, та галантність, яка так обурює феміністок, і та цікавість до цицьок, що дозволяє «жінкам боротися за свої права»... Так ось, у той день жінки повернуться на кухню всі разом і назавжди. Добре, не всі, дехто залишиться «в людях», вистоявши в рівній і справедливій боротьбі між гомосапієнсами без урахування статі. Та вони не сидять на кухні й зараз. Витягати ж із теплих, затишних кухонь спокійних та цікавих до свого, а не чужого життя жінок, – справа безглузда і нещадна, на яку здатні також лише жінки. ■

**Офіційний
представник**
TravelSiM в Україні

Взяв з собою за кордон
свій мобільний телефон?
і **ДЗВОНИТИ** будеш всім?
Тоді для тебе ТревелСІМ!!

**Безкоштовні
вхідні**
в 71 країні

Від \$0,29
вихідні дзвінки

Експрес-Звіт:
перегляд витрат
на екрані телефону,
не потребує
Інтернет-доступу

**Варіанти
поповнення**
всі можливі

ТревелПей:
Просте поповнення
за допомогою телефону
і платіжної картки,
без Інтернет-доступу

**Зручні
послуги:**
Передзвоніть Мені,
Переказ Коштів,
Локатор, тощо

**Безкоштовна
доставка**
по Україні,
на суму від \$100

**Точки
продажу**
у всіх областях
України

Країна перебування	Вихід \$	Вхід	Країна перебування	Вихід \$	Вхід	Країна перебування	Вихід \$	Вхід
Австрія	0,55	0,00	Італія	0,59	0,00	Туреччина	0,55	0,00
Бельгія	0,65	0,00	Кіпр	0,29	0,00	Угорщина	0,65	0,00
Болгарія	0,75	0,20	Латвія, Литва	0,39	0,00	Фінляндія	0,39	0,00
Велика Британія	0,39	0,00	Німеччина	0,59	0,00	Франція	0,59	0,00
Греція	0,39	0,00	Польща	0,59	0,00	Хорватія	0,55	0,00
Грузія	0,55	0,00	Росія	0,45	0,00	Чехія	0,55	0,00
Єгипет	0,55	0,00	Словаччина	0,55	0,00	Швейцарія	0,69	0,00
Іспанія	0,59	0,00	Таїланд	0,85	0,25	Швеція	0,39	0,00

довідка та інформація про точки продажу:
(050) 800-1001 (044) 223-8008 (098) 800-1001
w.TravelSiM.ua

кращий
дилер
2007

платиновий
партнер
2008

платиновий
партнер
2009

Fellini
р е с т о р а н

Французька та Італійська кухня

ЛІТНЯ ТЕРАСА

**Працюємо для Вас
24 години на добу**

КРАЩЕ МІСЦЕ
ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ
БІЗНЕС-ЗУСТРІЧЕЙ
— У САМОМУ ЦЕНТРІ КИЄВА

м. Київ, вул. Городецького, 5
Телефон: **279-5462, 279-6822**

у житті-як у кіно...